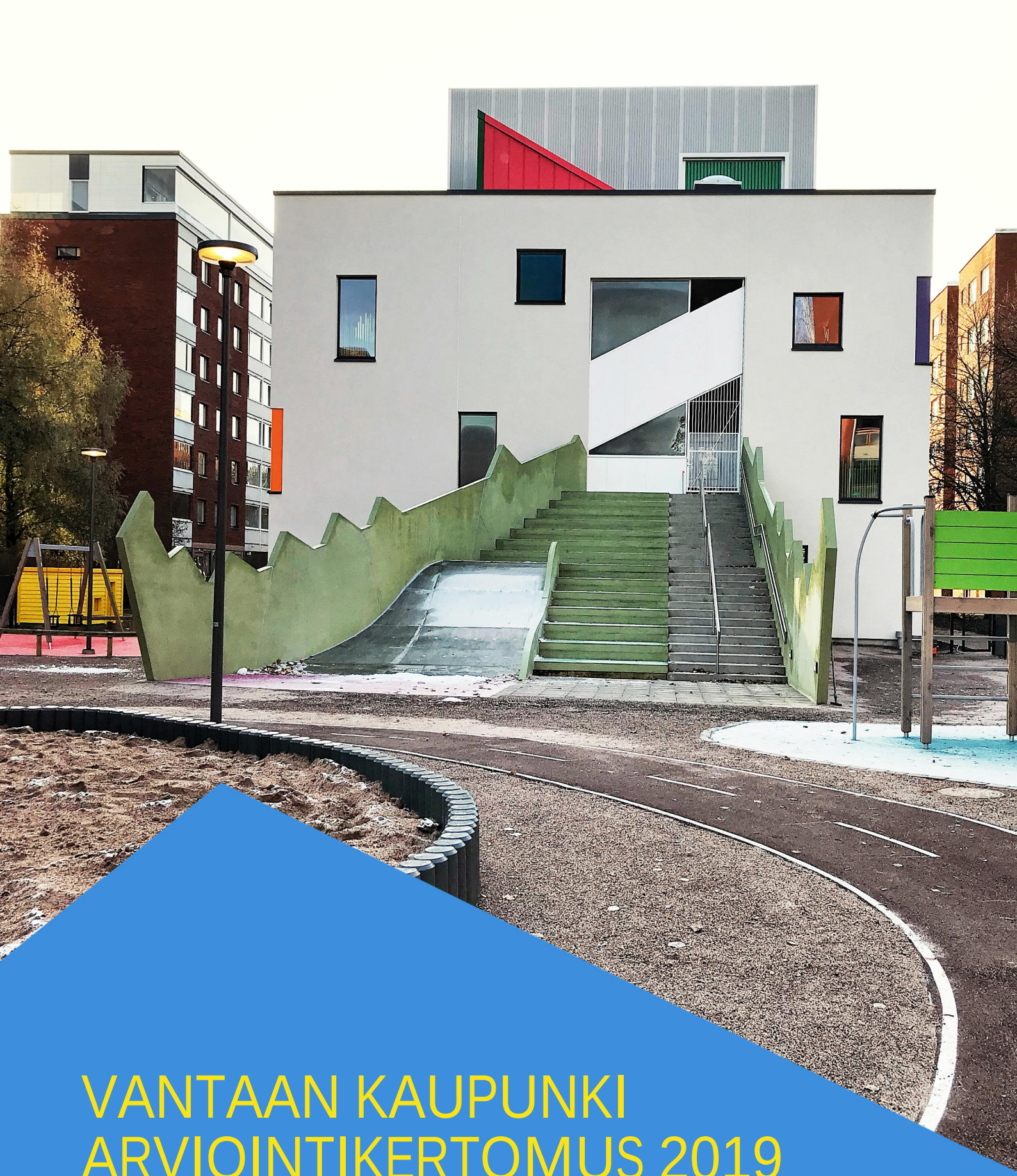

VANTAAN KAUPUNKI ARVIOINTIKERTOMUS 2019

WWW.VANTAA.FI/ARVIOINTIKERTOMUS
TARKASTUSLAUTAKUNTA 4.5.2020

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ ... 3
SAMMANDRAG ... 5
1 TOIMINNAN JA TALOUDEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI ... 7
1.1 Vuoden 2019 sitovien tavoitteiden toteutuminen ... 7
1.2 Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2019 tavoitteiden toteutumisesta ... 9
1.3 Strategisten vuositavoitteiden yhteenvetoa 2018-2019 ... 12
1.4 Kaupunginvaltuuston konserniyhtiöille asettamien tavoitteiden toteutuminen ... 14
2 EMOKAUPUNGIN JA KOKO KONSERNIN TALOUS ... 15
2.1 Emokaupungin talous ja tilinpäätös ... 15
2.2 Koko kaupunkikonsernin talous ... 21
2.3 Suurten kaupunkien vertailua ... 23
2.4 Investoinnit ... 25
3 HSL ... 27
3.1 Vantaan joukkoliikenne ... 32
4 VANTAAN ENERGIA OY ... 35
5 TERVEYDENHUOLLON SÄHKÖISET ASIOINTIPALVELUT ... 39
6 KAUPUNGINJOHTAJAN TOIMIALA ... 41
6.1 Elinkeinopalvelut ... 41
6.2 Elinkeinopalvelut – 6Aika projektit ... 48
7 KONSERNI- JA ASUKASPALVELUT ... 53
7.1 Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos ... 53
8 MAANKÄYTTÖ, RAKENTAMINEN JA YMPÄRISTÖ ... 57
8.1 Kaupunkisuunnittelu ... 57
8.2 Kuntatekniikan keskus ... 63
8.3 Varikko ... 66
8.4 Talous- ja hallintopalvelut ... 69
8.5 Kiinteistöt ja asuminen ... 71
9 SIVISTYSTOIMI ... 75
9.1 Tikkurilan päiväkoti, investointiarviointi ... 75
10 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI ... 78
10.1 Tehostetun palveluasumisen valvonta ... 78
10.2 Omaishoidon tuki ... 80
11 TARKASTUSLAUTAKUNTA ... 85
11.1 Tarkastuslautakunnan toiminta ... 86
11.2 Tarkastuslautakunnan toiminnan kehittäminen ... 87
12 ARVIOINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN SEURANTA ... 89
13 TARKASTUSLAUTAKUNNAN KANNANOTTO TILINTARKASTAJAN HAVAINTOIHIN ... 91
14 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE ... 91
LYHENTEET: ... 92

TIIVISTELMÄ

1. Vuonna 2019 Vantaan, kuten lähes koko kuntakentän, taloudellinen tilanne heikkeni. Kaupungin tilinpäätös oli tappiollinen ja lainakanta kasvoi. Tilikauden tulos oli selvästi heikompi kuin alkuperäisessä talousarviossa ennakoitiin. Vuoden aikana taloudellisen tilanteen heikkenemiseen kaupungissa reagoitiin talousarviomuutoksilla ja muutetun talousarvion raameissa pysyttiin. Tilinpäätöksen tulosta osaltaan heikensi verohallinnon verokorttiuudistuksen ennakonpidätystavan muutos, jonka vuoksi ennakkoveroja kertyi kaikille kunnille arvioitua vähemmän. Lopullisesti kertymävaje korjaantuu vasta vuoden 2020 kesällä verotuksen valmistuessa. Samalla kaupungin asukasluku kasvoi edelleen voimakkaasti. Rakentaminen jatkui vielä vilkkaana ja asuntoja valmistui yli 5 000. Tosin rakentaminen alkoi loppuvuodesta hiipua ja myös kaupungin maanmyyntitulot jäivät selvästi tavoitellusta.

2. Kaupungin valtuustokauden strategian 2018–2021 keskeisinä tavoitteita ovat kaupungin talouden tasapainosta huolehtiminen, kaupungin tiivistäminen, elinvoiman ja vetovoiman parantaminen, asukkaiden hyvinvoinnista huolehtiminen sekä palveluiden kehittäminen uudistavalla ja osallistavalla otteella.

   Myönteisenä kehityksenä voidaan todeta, että tarkastuslautakunnan kaupunginvaltuutetuille suorittaman kyselyn perusteella Vantaalla erityisesti tavoitteiden yhteys kunnan strategiaan oli noussut merkittävästi. Toinen merkittävä kohoaminen oli tapahtunut väittämän ”koen voivani vaikuttaa tavoitteiden asettamista koskevassa päätöksenteossa” kohdalla, sillä Vantaalla kohonnut muutosprosentti oli korkein kyselyyn osallistuneista kaupungeista.

   Strategisten tavoitteiden toteuttamiseksi valtuusto asettaa vuosittain sitovat tavoitteet. Kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan sitovista tavoitteista oli toteutunut täysin 19, osittain 10 ja 3 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Yksi tavoite ei ollut arvioitavissa. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kuuden tavoitteen toteumasta ja lisäksi yhden tavoitteen osalta huomautettiin tavoitteen mittarista. Vuosien 2018-2019 strategisista vuositavoitteista oli raportoinnin mukaan toteutunut kokonaan tai osittain noin 86 prosenttia. Kehityskohteeksi tavoitteiden osalta on tarkastuslautakunta nostanut erityisesti tavoitteiden raportoinnin selkeyden ja täsmällisyyden parantamisen.

3. HSL otti vuonna 2019 käyttöön uuden vyöhykejärjestelmään perustuvan hinnoittelun. Kuntayhtymän talous toteutui talousarviota positiivisempana ja asiakastyytyväisyys näyttää pienen notkahduksen jälkeen olevan hyvällä tasolla.

4. Vantaa vaikuttaa joukkoliikenteeseen omistajaohjauksen keinoin sekä antamalla lausuntonsa HSL:n suunnitelmista ja osallistumalla erilaisiin seudullisiin yhteistyö- ja seurantaryhmiin. Linjastosuunnitelmissa ja linjojen kehittämisessä huomioidaan kaupungin tarpeita ja kehittyminen. Tällä hetkellä suunnitteilla oleva Vantaan ratikka tulee toteutuessaan olemaan Vantaalla kehäradan jälkeen suurin yksittäinen joukkoliikenteeseen vaikuttava yhteys.

5. Vantaan Energia Oy:n tavoitteena on luopua kivihiilen käytöstä energiantuotannossa vuonna 2022. Merkittävä käytännön toimenpide tavoitteen saavuttamiseksi on yhtiön nykyisen jätevoimalan suunniteltu laajennus, jonka jälkeen voimala voisi hyödyntää myös yrityssektorin kierrätettäväksi kelpaamatonta materiaalia. Yhtiön tavoite kivihiilen käytöstä luopumisesta tukee myös Vantaan kaupungin strategista tavoitetta Vantaan hiilineutraalisuuden saavuttamisesta vuoteen 2030 mennessä.

6. Terveydenhuollon sähköisten asiointipalvelujen saatavuutta tarkasteltiin pääkaupunkiseudun kaupunkien ja HUSin tarkastustoimien yhdessä toteuttamassa arvioinnissa. Sähköinen asiointi kehittyy vauhdilla, mutta perinteisten palvelukanavien tarve on selvästi yhä olemassa. Vantaan osalta sähköiset terveyspalvelut ja niiden jatkokehittäminen nojaavat pitkälti Apotin Maisa-asiakasportaaliin.

7. Elinkeinopalvelujen keskeisiä toteutuneita tavoitteita olivat kaupungin elinvoima- ja vetovoimaohjelman valmistuminen ja sen toteutuksen käynnistyminen sekä eri alojen klusteritoiminnan (muun muussa ruokaklusteri, kiinteistöklusteri ja läpileikkaavana teemana klustereissa kiertotalous) eteenpäin vieminen. Lisäksi painopistealueena olleen Vantaan kansainvälisen houkuttelevuuden lisäämiseksi tehtiin useita toimenpiteitä. Tavoitteet ovat vaikutuksiltaan pitkäkestoisia ja niillä luodaan pohjaa kaupungin elinvoiman positiiviselle kehitykselle tulevaisuudessa. Elinvoima- ja vetovoimaohjelman toteuttaminen jatkuu vuosina 2020–2021 ja tulosalue on keskeisessä asemassa sen toteutuksessa.

8. 6Aika-strategia on kuuden suurimman kaupungin yhteinen kaupunkikehittämisen strategia, jota toteutetaan useiden kehittämisprojektien avulla. Yritykset ovat vahvasti mukana projekteissa ja kaupunkeja käytetään uusien innovaatioiden kehitys- ja kokeiluympäristönä ja tätä kautta pyritään synnyttämään uutta liiketoimintaa, uutta osaamista ja työpaikkoja. 6Aika-strategiaan osallistuminen on tuonut Vantaan kaupungille arvokasta lisäkokemusta projektien kautta tehtävästä kehittämistyöstä ja vahvistanut projektiosaamista kaupunkiorganisaatiossa. Samalla on luotu kaupungin ja yritysten yhteistyöllä uudenlaista yhteiskehittämisen toimintamallia.

9. Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos saavutti kaupungin asettamat talousarvion sitovat tavoitteet. Toiminta on kustannustehokasta ja henkilöstön hyvinvointi on alan vertailussa hyvällä tasolla. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteita ei ole pystytty kaikkialla 1-luokan riskiruuduissa saavuttamaan. Toimintavalmiusaikaan vaikuttaa osaltaan suurten valtaväylien ruuhkautuminen.

10. Kaupunkisuunnittelun tulosalueella on merkittävä rooli kaupunkiympäristön rakentumisessa. Vuonna 2019 kaavoituksella tiivistettiin kaupunkirakennetta ja tätä kautta pyrittiin lisäämään kaupungin keskustojen ja koko kaupungin elinvoimaa pitäen samalla huolta luontoarvojen säilyttämisestä. Vuonna 2019 saatiin valmisteltua uusi yleiskaava ja kaava on nyt luonnosvaiheessa. Kaavalla haetaan ratkaisuja kaupungin voimakkaaseen kasvuun. Kaavassa ohjataan kasvua pitkälti nykyiseen rakenteeseen sitä uudistaen ja samalla luontoarvoja säästäen.

11. Kuntatekniikan keskuksen talouden tavoitteet toteutuivat sekä käyttötaloudessa että investoinneissa. Hiilineutraalisuustavoitetta toteutetaan resurssiviisauden tiekartan mukaisesti.

12. Varikolla hoidetaan keskitetysti kaupungin ajoneuvo-, kone- ja lisälaitekaluston hankinta ja hallinnointi. Keskittämisen ansiosta kaupungilla on yhtenäiset toimintatavat ajoneuvokalustoaan koskevissa asioissa. Jatkossa yhtenä isona haasteena on saada muutettua resurssiviisauden tiekartan tavoitteen mukaisesti kaikki kaupungin ajoneuvot vaihtoehtoisia polttoaineita/käyttövoimaa käyttäviksi. Varikolla on jo aloitettu toimenpiteet ajoneuvokaluston päästöjen pienentämiseksi ja tavoitteen saavuttamiseksi.

13. Maankäytön talous- ja hallintopalvelujen tulosalueella on tärkeä tukirooli koko toimialan toiminnassa. Tulosalueella on muun muassa valmisteltu koko toimialan digisuunnitelmaa ja kehitetty toimialan talousprosesseja pyrkien parantamaan etenkin talouden ennustettavuutta. Koko kaupungin kannalta tärkeä toimenpide on ollut sisäilmakorjauksiin ja sisäilma-asioihin liittyvän viestinnän lisääminen ja kyseisen viestinnän ajantasaisuuden parantaminen.

14. Kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen toiminta auttaa osaltaan luomaan edellytyksiä kaupungin tasapainoiselle rakentumiselle. Tulosalue oli edistämässä useita tavoitteita, joilla toteutetaan pitkävaikutteisesti kaupungin kehitystä. Näistä tavoitteista kaupungin maanmyyntitavoitteesta jäätiin heikentyneen markkinatilanteen vuoksi, mutta maankäyttökorvaukset ja maanvuokratulot kasvoivat edelleen. Alueellisen segregaation estämisen kannalta voidaan positiivisena nähdä vuonna 2019 uusien asuntojen hallintamuotojen tasainen jakauma: omistusasuntoja 49 prosenttia ja vuokra-asuntoja 51 prosenttia. Tulosalue on myös mukana Vantaan resurssiviisauden tiekartan toteutuksessa, jota se on tukenut muun muassa edellyttämällä tontinluovutusehdoissa entistä energiatehokkaampaa rakentamista.

15. Tikkurilan päiväkodin pintamateriaaleihin, ilmanvaihtoon ja akustiikkaan kiinnitettiin paljon huomiota ja rakentaminen tehtiin sääsuojatusti. Kolmikerroksinen rakennus on tehty tavoitellen tilojen muuntojoustavuutta. Rakennushankkeen loppukustannusennuste näyttäisi jäävän alle tavoitehinnan. Päiväkodissa otettiin käyttöön kokeiluna kahden johtajan malli, jossa pedagogiikan ja asiakkuuksien johtaminen on eriytetty henkilöstön, talouden ja tukipalveluiden johtamisesta.

16. Tarkastuslautakunta käsitteli tehostetun palveluasumisen valvontaa vuoden 2018 arviointikertomuksessaan ja jatkoi nyt seurannalla, miten valvonnassa on edetty vuoden 2019 aikana. Valvontaa tehostettiin ja erityisasumisen yksikkö teki jokaiseen oman toiminnan yksikköön ja ostopalveluyksikköön ennalta ilmoittamattoman valvontakäynnin vuoden aikana.

17. Omaishoidon tuki turvaa monessa tilanteessa asiakkaan kotona asumisen edellytyksiä ja on myös inhimillinen vaihtoehto, edellyttäen, että omaishoitajien riittävästä tuesta huolehditaan. Vuoden 2019 asiakaskyselyssä esiin nousseisiin parannuskohteisiin kannattaa panostaa.

SAMMANDRAG

1. År 2019 försämrades den ekonomiska situationen i Vanda och nästan hela det kommunala fältet. Stadens bokslut uppvisade en förlust och lånestocken ökade. Räkenskapsperiodens resultat var klart sämre än vad som förutspåddes i den ursprungliga budgeten. Under året reagerade man på försämringen av den ekonomiska situationen i staden genom budgetändringar, och man hölls inom de ändrade budgetramarna. Bokslutets resultat för sin del försämrades på grund av förskottsinnehållningssättet i skatteförvaltningens skattereform, vilket gjorde att det flöt in mindre förskottskatt till kommunerna än beräknat. Underskottet i kommunskatterna korrigeras slutgiltigt först under sommaren 2020 när beskattningen färdigställs. Samtidigt fortsatte invånarantalet i staden att öka kraftigt. Det intensiva byggandet fortsatte och över 5 000 bostäder färdigställdes. Däremot började byggandet avta i slutet av året och också stadens markförsäljningsinkomster blev klart mindre än väntat.

2. Centrala mål i Vanda stads strategi för fullmäktigeperioden 2018–2021 är att sörja för stadens ekonomiska balans, bygga en tätare stad, förbättra livs- och attraktionskraften, omsorgen om invånarnas välmående och utveckling av servicen genom ett förnyande och inkluderande grepp.

   Som en positiv utveckling kan konstateras att särskilt målens samband med kommunens strategi hade ökat betydligt i Vanda, utgående från den enkät som revisionsnämnden utfört bland fullmäktigeledamöterna. En annan betydande förbättring hade skett när det gäller påståendet ”jag upplever mig kunna påverka i det beslutsfattande som gäller uppställandet av målen”, eftersom procenten för förändring var högst i Vanda av de städer som deltog i enkäten.

   Stadsfullmäktige ställer varje år upp bindande mål för att förverkliga de strategiska målen. Enligt stadsstyrelsens rapportering genomfördes 19 av de bindande målen helt, 10 delvis och tre mål inte alls. Ett mål kunde inte utvärderas. Revisionsnämnden var av annan åsikt om utfallet för sex mål och dessutom anmärkte man för ett måls del på målets mätare. Av de strategiska årsmålen för åren 2018–2019 hade enligt rapporteringen cirka 86 procent utfallit helt eller delvis. Som ett utvecklingsobjekt när det gäller målen har revisionsnämnden särskilt lyft fram en förbättring av tydligheten och exaktheten i rapporteringen av målen.

3. Helsingforsregionens trafik (HRT) införde år 2019 en prissättning som baserar sig på den nya zonmodellen. Samkommunens ekonomi uppvisade ett positivare utfall än budgeten och kundtillfredsställelsen verkar efter en smärre nedgång åter ligga på en god nivå.

4. Vanda påverkar kollektivtrafiken genom ägarstyrning och genom att ge sitt utlåtande om HRT:s planer samt delta i olika regionala samarbets- och uppföljningsgrupper. I linjenätplanerna och utvecklingen av linjerna beaktas stadens behov och utveckling. För närvarande kommer den planerade Vandabanan om den förverkligas att efter ringbanan vara den största enskilda förbindelse i Vanda som inverkar på kollektivtrafiken.

5. Vanda Energi har som mål att sluta använda stenkol i sin energiproduktion år 2022. En betydande praktisk åtgärd för att nå målet är den planerade utbyggnaden av bolagets nuvarande avfallskraftverk, varefter kraftverket också kunde utnyttja sådant material inom företagssektorn som inte duger till återvinning. Bolagets mål att avstå från användningen av stenkol stöder också Vanda stads strategiska mål om att Vanda ska vara klimatneutralt före år 2030.

6. Tillgången på e-tjänster granskades i en utvärdering som genomfördes av revisionsväsendena i huvudstadsregionens städer och HUS tillsammans. E-tjänsterna utvecklas i rask takt men det finns fortfarande ett tydligt behov av traditionella servicekanaler. För Vandas del stöder sig de elektroniska hälsovårdstjänsterna och vidareutvecklingen av dessa i stor utsträckning på Apottis klientportal Maisa.

7. Centrala mål som förverkligades inom näringsservicen var färdigställandet av stadens livskrafts- och attraktionskraftsprogram och inledningen av arbetet med att fullfölja det samt vidareutvecklingen av olika branschers klusterverksamhet (bland annat matkluster, fastighetskluster och cirkulär ekonomi som ett genomgående tema i klustren). Vidare vidtogs fler åtgärder för att öka Vandas internationella attraktivitet som var ett prioriteringsområde. Målen har en långsiktig verkan och genom dessa skapas en grund för att stadens livskraft ska utvecklas positivt i framtiden. Genomförandet av livskrafts- och attraktionskraftsprogrammet fortsätter under åren 2020–2021 och resultatområdet innehar en betydande roll i arbetet med att fullfölja programmet.

8. Strategin 6Aika är de sex största städernas gemensamma strategi för stadsutveckling, som förverkligas genom flera olika utvecklingsprojekt. Företagen deltar aktivt i projekten och städer används som en utvecklings- och försöksmiljö för nya innovationer och på det sättet strävar man efter att utveckla ny affärsverksamhet, nytt kunnande och arbetsplatser. Deltagandet i strategin 6Aika har bidragit med ytterligare värdefull information för Vanda stad om det utvecklingsarbete som utförs via projekten och stärkt projektkompetensen i stadsorganisationen. Samtidigt har det i samarbete mellan staden och företagen skapats en ny typ av verksamhetsmodell för gemensam utveckling.

9. Mellersta Nylands räddningsväsendes affärsverk nådde de bindande mål i budgeten som staden uppställt. Verksamheten är kostnadseffektiv och de anställdas välmående ligger på en god nivå i en jämförelse inom branschen. Målen för aktionsberedskapstiderna i räddningsverksamheten har man inte lyckats nå när det gäller samtliga riskrutor i klass 1. Aktionsberedskapstiderna påverkas av rusningstrafiken på de stora huvudlederna.

10. Stadsplaneringens resultatområde har en viktig roll i byggandet av stadsmiljön. År 2019 förtätades stadsstrukturen genom planläggning och på detta sätt strävade man efter att öka livskraften i stadens centrumområden och hela staden samtidigt som man såg till att bevara naturvärdena. År 2019 bereddes en ny generalplan som nu är i utkastskedet. Med hjälp av planen försöker man hitta lösningar för stadens kraftiga tillväxt. I planen koncentreras tillväxten i hög grad i den nuvarande strukturen samtidigt som den förnyas och naturvärdena bevaras.

11. Målen för kommunalteknikcentralens ekonomi nåddes både inom driftsekonomin och investeringarna. Målet om klimatneutralitet förverkligas i enlighet med vägkartan för resurssmarthet.

12. Depån sköter centraliserat anskaffning och förvaltning av stadens fordons-, maskin- och tilläggsutrustningsmateriel. Tack vare centraliseringen är verksamhetsmetoderna i staden enhetliga när det gäller fordonsmaterielen. En stor utmaning framöver är att byta ut alla stadens fordon mot fordon som använder alternativa bränslen/drivkrafter enligt målet i vägkartan för resurssmarthet. På depån har redan åtgärder vidtagits för att minska utsläppen och nå målet.

13. Resultatområdet för ekonomi- och förvaltningsservice inom markanvändningen har en viktig stödjande roll i hela verksamhetsområdets verksamhet. Resultatområdet har bland annat berett digitaliseringsplaner för hela verksamhetsområdet och utvecklat ekonomiprocesser för verksamhetsområdet med syfte att förbättra förutsägbarheten framför allt i ekonomin. En viktig åtgärd för hela staden har varit att öka informationen om inomhusluftsreparationer och inomhusluftsfrågor och att förbättra aktualiteten av informationen i fråga.

14. Resultatområdet för fastigheter och boende bidrar med sin verksamhet att skapa förutsättningar för ett balanserat byggande i staden. Resultatområdet deltog i arbetet med att främja ett flertal mål som förverkligar stadens utveckling på lång sikt. Dessa mål nåddes inte i stadens markförsäljningsmål på grund av det försämrade marknadsläget, men markanvändningsersättningarna och arrendeintäkterna ökade ytterligare. Vad gäller förebyggandet av segregation mellan områdena kan man se det som positivt att de nya bostädernas förvaltningsformer år 2019 fördelades jämnt: ägarbostäder 49 procent och hyresbostäder 51 procent. Resultatområdet deltar också i förverkligandet av vägkartan för resurssmarthet i Vanda som resultatområdet har stött bland annat genom att främja ett allt mer energieffektivt byggande i tomtöverlåtelsevillkoren.

15. Mycket uppmärksamhet ägnades åt Tikkurilan päiväkotis ytmaterial, ventilation och akustik och byggandet utfördes väderskyddat. Byggnaden i tre våningar har byggts med syfte att nå en flexibilitet i lokalerna. Byggnadsprojektets slutliga kostnadsprognos ser ut att underskrida riktpriset. En modell med två föreståndare infördes på försök i daghemmet. I modellen har den pedagogiska ledningen och klientskapsledningen separerats från personal- och ekonomiledningen samt ledningen av stödtjänster.

16. Revisionsnämnden behandlade övervakningen av det effektiverade serviceboendet i utvärderingsberättelsen för 2018 och fortsatte nu med att följa upp hur övervakningen har fortskridit under 2019. Övervakningen effektiverades och under året gjorde enheten för specialboende ett övervakningsbesök som inte anmälts på förhand till varje enhet och köptjänstenhet inom den egna verksamheten.

17. Stödet för närståendevård tryggar klientens förutsättningar att bo i det egna hemmet i många olika situationer och är också ett humant alternativ, förutsatt att närståendevårdarna får tillräckligt med stöd. Det lönar sig att satsa på de förbättringsområden som kom fram i klientenkäten år 2019.

1 TOIMINNAN JA TALOUDEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI

1.1 Vuoden 2019 sitovien tavoitteiden toteutuminen

	Tilinpäätös 2019			Tarkastuslautakunnan näkemys				
	Kaupunginhallituksen raportointi			Toteutumisesta eri mieltä tai muu huomautus	Syy			
	Täysin	Osittain	Ei lainkaan		Raportointi	Mittarointi	Ei voida arvioida	Muu syy
1. Turvaamme talouden tasapainon								
1.1 Hallittu käyttötalouden menokehitys		x		x	x			
1.2 Kaupunki saa maanmyyntivoittoja vuonna 2019 vähintään 36 miljoonaa euroa			x					
1.3 Kaupunkia rakennetaan ensisijaisesti kaupungin maalle	x							
1.4 Onnistunut varainhankinta ja rahoitusriskien hallinta	x							
1.5 EU- ja muun ulkopuolisen projektirahoituksen tehokas hyödyntäminen	x							
4. Vahvistamme resurssiviisaasti nykyistä kaupunkirakennetta								
4.1 Vantaa on hiilineutraali vuonna 2030		x		x	x			
4.2 Ekologiset viheryhteydet säilyvät	x							
4.3 Joukkoliikenteen käyttö kasvaa	x							
4.4 Pyöräilyn kulkumuoto-osuus kasvaa	x							
5. Hyödynnämme rohkeasti kaupunkikeskusten kehittämismahdollisuudet								
5.1 Asuntokaavoituksen kohdistuminen asemanseudulle ja joukkoliikenne vyöhykkeelle	x							
6. Vantaan kaupunkiympäristöt ja asunnot ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä								
6.1 MAL-tavoitteet toteutuvat ja uusi MAL-sopimusesitys valmistuu		x		x		x		
7. Kaupungin työllisyystilanne kehittyy parhaiten pääkaupunkiseudulla								
7.1 Työttömyys Vantaalla laskee		x		x		x		
7.2. TYP:n (Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu) asiakkaista aktiivitoimenpiteissä olevien määrä nousee	x							

8. Työikäisen väestön osaaminen vastaa nykyistä paremmin työelämän muuttuvia tarpeita								
8.1 Vantaalaisten osaamismallin rakentaminen osana 6aika-rahoitusta yhdessä oppilaitosten, kaupungin ja yritysten välillä		x						
9. Yrityksille on monipuolisia ja vetovoimaisia työpaikka-alueita								
9.1 Vehkalan ja Aviapoliksen työpaikka-alueet kehittyvät	x							
10. Vantaa tunnetaan tapahtumien kaupunkina								
10.1 Vahvistetaan kaupungin kulttuurista vetovoimaa lisäämällä suurten ja näkyvien tapahtumien määrää	x							
11. Vantaalaisten terveys ja hyvinvointi vahvistuvat terveellisempien elintapojen myötä								
11.1 Liikunnallisen elämäntavan lisääminen	x							
12. Hyvinvointierot vähenevät								
12.1 Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan		x		x	x			
12.2 Lapsiperheiden hyvinvointi paranee ennaltaehkäisevällä työllä			x					
12.3 Nykyistä suurempi osa ikääntyneistä asuu kotona		x		x	x			
12.4 Ilman 2. asteen tutkintoa olevien vantaalaisten nuorten (alle 30-v.) prosenttiosuus vähenee		x						
13. Suomen monikulttuurisin kaupunki hoitaa myös kotouttamisen parhaiten								
13.1 Kotoutumisen onnistuminen Vantaalla varmistetaan		x						
14. Asukkaiden mahdollisuudet osallistua aktiivisesti kaupungin ja oman asuinalueen kehittämiseen lisääntyvät								
14.1 Lisätään vuorovaikutusta ja osallisuutta ottamalla käyttöön uusia menetelmiä sekä kehittämällä seurantaa ja arviointia	x							
15. Kaupungin tilojen sisäilma paranee								
15.1 Sisäilmakorjaustoimenpiteet kohteissa onnistuvat		x		x			x	
15.2 Sisäilmasta sairastuneille tarjotaan tilat, jotka eivät aiheuta oireita	x							
16. Vantaan palvelut ovat laadukkaita, kustannustehokkaita ja vastaavat asukkaiden tarpeisiin								
16.1 Uuden asiakas- ja potilastilastojärjestelmän onnistut käyttöönotto	x			x	x			
16.2 Terveysasemien vastaanotolle pääsy nopeutuu			x					
17. Digitaalisista palveluista rakennetaan kuntalaisten pääasiointikanava								

17.1 Toimialoja, liikelaitoksia ja osakeyhtiöitä varten luodaan toiminnan digitalisointisuunnitelmat	x							
17.2 Henkilöstölle ja kuntalaisille suunnatuilla mobiilipalveluilla laajennetaan palveluiden saavutettavuutta ja helppoutta sekä laajennetaan nykyistä palveluntarjontaa digitaaliseen muotoon	x							
19. Johtaminen uudistuu muutoksissa								
19.1 Tikkurilan toimitilahanke etenee	x							
19.2 Toimintakulttuurin ja muutoksen johtamista tuetaan vaikuttavilla esimies- ja työyhteisövalmennuksilla	x							
19.3 Hallittu maakunta- ja sote -uudistuksen johtaminen	ei	voitu	tehdä					
20. Henkilöstön voimavarat vahvistuvat								
20.1 Sairauspoissaoloja ennaltaehkäistään ja niistä raportoidaan	x							

1.2 Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2019 tavoitteiden toteutumisesta

Sitova tavoite 1.1 Hallittu käyttötalouden menokehitys

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Toimintamenojen kasvu on talousarvion 2019 mukainen.	Tavoite toteutui osittain.	Tavoite ei toteutunut lainkaan.

Toimintamenojen kasvuksi alkuperäisessä talousarviossa oli arvioitu 6,2 prosenttia vuoden 2018 tilinpäätökseen nähden. Toteutunut kasvu oli 6,7 prosenttia. Muutetussa talousarviossa menokasvuksi arvioitiin 7,8 prosenttia vuoden 2018 tilinpäätökseen nähden. Vaikka muutetun talousarvioin raameissa pysyttiinkin, tarkastuslautakunta katsoo, että tavoite koski nimenomaan alkuperäistä talousarviota, jolloin tavoite ei toteutunut lainkaan.

Sitova tavoite 4.1 Vantaa on hiilineutraali vuonna 2030

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Kasvihuonekaasupäästöt ovat 0,927 miljoonaa ekvivalenttitonnia vuonna 2018.	Tavoite toteutui osittain.	Tavoite ei toteutunut lainkaan, koska tavoitearvoa ei saavutettu.

Kasvihuonekaasupäästöt olivat raportoinnin mukaan 1 068 miljoonaa ekvivalenttitonnia vuonna 2018. Vaikka päästöt olivat vähentyneet lähtötasosta, tavoitearvoa ei saavutettu ja tavoite ei näin toteutunut lainkaan.

Sitova tavoite 6.1 MAL-tavoitteet toteutuvat ja uusi MAL-sopimusesitys valmistuu

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Toteutetaan Helsingin seudulla sovittu asuntotuotantomäärä, ottaen huomioon perheasuntojen tarve. MAL tavoitteet: Asumisen kerrosalaa vuosittain 266 250 km^2. Uusia asuntoja: 2 400/vuosi. Uudispientaloja luvitetaan 450/vuosi.	Tavoite toteutui osittain.	Tavoite toteutui osittain, mutta mittarointiin huomauttamista.

Tarkastuslautakunta on samaa mieltä tavoitteen toteutumisarvioista. Vaikka asumisen kerrosalaa valmistui tavoitetta vähemmän, asuntoja valmistui selvästi tavoitetta enemmän, joten tavoite voidaan katsoa osittain toteutuneeksi. Tavoitteena oli MAL- tavoitteiden toteuttaminen, mutta mittariksi oli otettu myös MAL-tavoitteisiin kuulumaton mittari (Uudispientalojen luvitusmäärä/vuosi).

Sitova tavoite 12.1 Ennaltaehkäistään ja puututaan kiusaamiseen ja väkivaltaan

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Kaikkien toimintayksiköiden, myös vapaa-ajan toimijoiden toimintasuunnitelmiin on kirjattu kiusaamista ennaltaehkäisevät toimenpiteet. Koulukiusaamisen väheneminen kouluterveyskyselyn ”kiusattuna vähintään kerran viikossa %”indikaattorilla mitattuna.	Tavoite toteutui osittain.	Tavoite ei toteutunut lainkaan

Raportoinnissa on laaja selostus eri toimintayksiköiden kiusaamista ehkäisevien toimenpiteiden mukaan ottamisesta yksiköiden toimintasuunnitelmiin. Lopuksi todetaan, että osassa vapaa-ajan toimijoiden toimintasuunnitelmissa on kiusaamista ehkäiseviä toimenpiteitä. Tavoitteena oli, että kaikissa vapaa-ajan toimijoiden toimintasuunnitelmissa on kirjattuna kiusaamista ennaltaehkäisevät toimenpiteet. Koska näin on vain osassa, tavoitteen tämä osa ei toteutunut. Tavoitteen toisen osan raportoinnissa ilmenee, että kouluterveyskyselyn 2019 perusteella kiusaamista kokeneiden alakoululaisten määrä oli lisääntynyt edellisestä kouluterveyskyselystä, näin myös tämä osio tavoitteesta jäi toteutumatta. Tarkastuslautakunta katsoo näin, että tavoite ei toteutunut lainkaan.

Sitova tavoite 12.3 Nykyistä suurempi osa ikääntyneistä asuu kotona

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Omassa kodissa kotihoidon turvin tai ilman palveluja asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus on 93,4 prosenttia.	Tavoite toteutui osittain.	Tavoite ei toteutunut lainkaan, koska tavoitearvoa ei saavutettu.

Raportoinnin mukaan omassa kodissa kotihoidon turvin tai ilman palveluja asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus oli 93,2 prosenttia vuonna 2019. Vaikka määrä oli hieman noussut, tavoitearvoa ei saavutettu ja tavoite ei toteutunut lainkaan.

Sitova tavoite 15.1 Sisäilmakorjaustoimenpiteet kohteissa onnistuvat

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Sisäilmaoireet korjatussa kohteessa vähenevät 80 prosenttia.	Tavoite toteutui osittain.	Tavoitetta ei voi arvioida.

Raportoinnissa kerrotaan, että kyselyjä on tehty, mutta kyselyjen tuloksia ei raportoida. Raportoinnin perusteella ei pysty arvioimaan ovatko sisäilmaoireet vähentyneet tavoitteena olleen 80 prosenttia tai yleensä ovatko sisäilmaoireet korjatuissa kohteissa vähentyneet. Tavoitetta ei voi arvioida.

Sitova tavoite 16.1 Uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän käyttöönotto

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Apotin jatkuva palvelu varmistettu ja toinen käyttöönotto toteutuu 10/2019.	Tavoite toteutui kokonaan.	Tavoite toteutui osittain.

Raportoinnissa todetaan, että osa järjestelmän toiminnallisuudesta siirtyi käyttöön otettavaksi vuoden 2020 puolella ja järjestelmän korjaukset ja optimointi jatkuvat edelleen. Tarkastuslautakunta toteaa, että raportoinnin perusteella käyttöönotto ei kokonaisuudessaan toteutunut aikataulun mukaan ja tavoite toteutui näin osittain.

Monta mittaria sisältävät tavoitteet

Strategisissa tavoitteissa oli monta tavoitetta, joilla oli useita mittareita. Jos vain osa mittareista toteutuu arviointia helpottaisi, jos raportoinnista kävisi selkeästi ilmi mitkä mittareista toteutuivat ja mitkä eivät. Alla esimerkki tavoitteesta 7.1.

Mittareiden tilanne kohtaan on jokaisen mittarin perään lisätty merkintä, toteutuiko mittari (T) vai ei (ET). Näin lukija näkee heti, mitkä mittareista toteutuivat ja, mitkä eivät.

7.1 Työttömyys Vantaalla laskee

Mittari	Mittarin tavoitetaso	Mittarien tilanne	Tavoitteen toteutuminen
Vantaan työttömyysaste	9,20 %	8,9% (T)	Tavoite toteutui osittain
Pitkäaikaistyöttömien määrä (yli 12 kuukautta työttömänä)	alle 3 200	2276 (T)	
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä	alle 1 091	1 171 (ET)	

Johtopäätökset:

Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kuuden tavoitteen toteuma-arviosta. Kolmessa tapauksessa oli kyse tarkalleen määritetystä tavoitearvosta, jota ei oltu saavutettu ja lautakunta katsoi, että nämä tavoitteet eivät toteutuneet lainkaan. Lisäksi yhdessä tavoitteessa (koulukiusaamisen) kahdesta mittarista vain osa toisesta mittarista toteutui ja lautakunta katsoi, että tavoite ei kokonaisuutena toteutunut lainkaan. Yhden tavoitteen osalta (sisäilmakorjaustoimenpiteiden onnistuminen) ei raportoinnissa kerrottu mittarin toteutumisesta, joten arviointia ei voinut tehdä ja yhden kokonaan toteutuneeksi raportoidun tavoitteen (Apotti) kaikki osat eivät olleet vuoden 2019 aikana toteutuneet. Lisäksi yhden tavoitteen mittariksi oli otettu mittari, joka ei kuulunut tavoitteen mittaristoon (MAL-tavoite).

Suositukset:

Jos tavoite sisältää useita mittareita, joista vain osa toteutuu, lautakunta suosittelee merkitsemään mittarien tilannearvioon mitkä mittarit toteutuivat ja mitkä eivät (esimerkkinä tavoite 7.1).

1.3 Strategisten vuositavoitteiden yhteenvetoa 2018-2019

Ohessa on yhteenvetoa Vantaan kaupungin strategisten vuositavoitteiden toteutumisesta vuosina 2018-2019. Vuosille 2018 ja 2019 asetettiin yhteensä 64 tavoitetta (31 vuodelle 2018 ja 33 vuodelle 2019).

Kuva: Vuosittaisten strategisten tavoitteiden toteutuminen 2018–2019

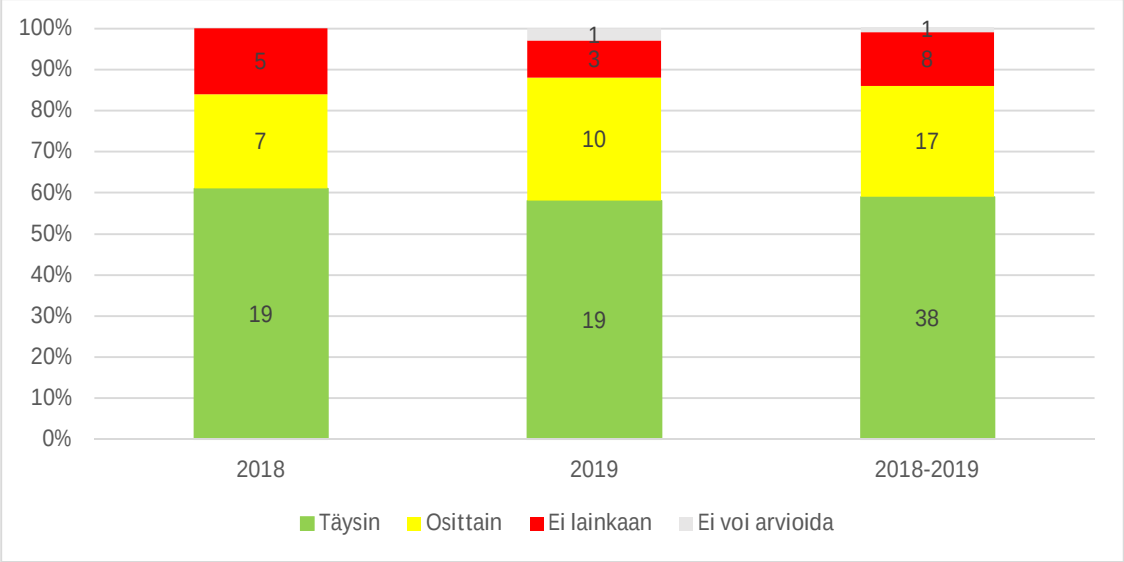

Tarkasteluajanjaksona raportoitiin tavoitteista täysin toteutuneeksi noin 59 prosenttia, osittain toteutuneeksi noin 27 prosenttia ja toteutumatta jääneeksi noin 13 prosenttia. Lisäksi yhden tavoitteen osalta arviointia ei voinut tehdä. Isoja toteumaeroja eroja ei tarkasteluvuosien välillä ole.

Tavoitteiden toteutuminen painopistealueittain

Vantaan strategiassa on kuusi painopistealuetta, joihin vuosittaiset strategiset tavoitteet jakaantuvat. Ohessa koottuna raportoidut tavoitetoteumat strategian painopistealueittain vuosilta 2018–2019.

Kuva: Raportoidut vuosittaiset tavoitetoteumat strategian painopistealueittain 2018–2019

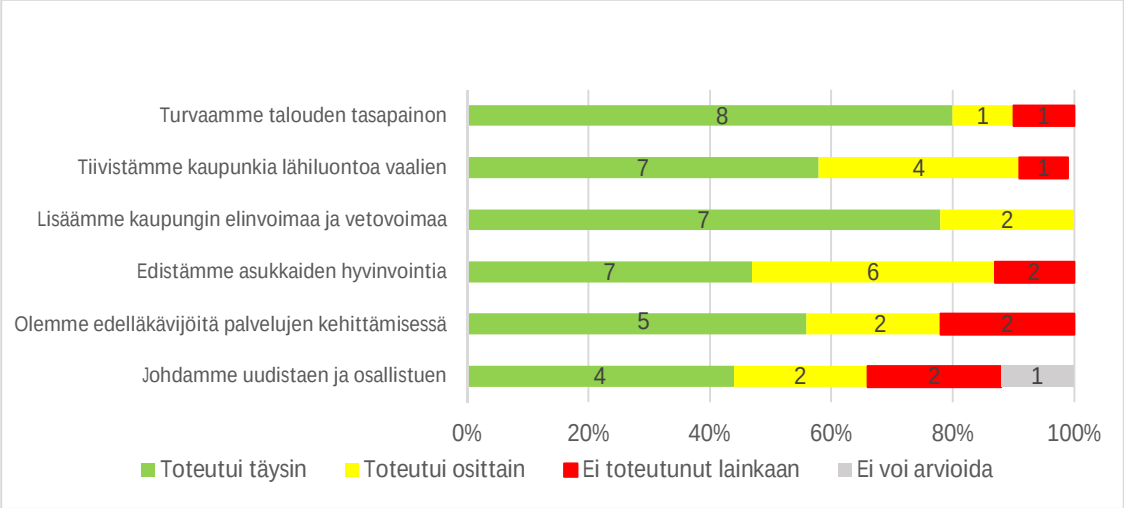

Raportoinnin mukaan neljällä painopistealueella yli 80 prosenttia tavoitteista toteutui täysin tai osittain. Palvelujen kehittämisen painopistealueellakin toteutui kokonaan tai osittain lähes 78 prosenttia tavoitteista. Johtamisen uudistamisen ja osallisuuden osa-alueella tavoitteet toteutuivat hieman heikommin, mutta sielläkin täysin tai osittain toteutui lähes 67 prosenttia tavoitteista. Selvästi parhaiten ovat toteutuneet kaupungin elinvoiman ja vetovoiman lisäämiseen liittyvät tavoitteet, jotka kaikki toteutuivat kokonaan tai osittain. On huomattava, että tässä vaiheessa (strategiakauden puolivälissä) tarkasteltavat tavoitemäärät ovat melko pieniä, joten yksikin tavoite vaikuttaa melko paljon kokonaistoteumaan. Tavoitteista voidaan tässä vaiheessa haasteellisena nostaa esiin huostaanottojen tarpeen vähentämiseen liittyvä tavoite, joka ei ole kumpanakaan vuotena toteutunut lainkaan. Kyseinen tavoite on jälleen strategisena tavoitteena vuonna 2020.

Tarkastuslautakunnan arvioinnista

Seuraavan taulukkoon on koottu 2018–2019 vuosilta tavoitemäärät, joista tarkastuslautakunnalla oli huomautettavaa. Suluissa oleva prosenttiluku kertoo, kuinka suurta osaa tavoitteista huomautukset koskivat.

	2018	2019	Yhteensä
Huomautuksia	10 (32%)	7 (21%)	17(27%)

Tarkastuslautakunta huomautti yhteensä kahdeksan tavoitteen osalta raportoinnista, kahden tavoitteen osalta mittaroinnista, yhdeksän kertaa huomautus johtui jostain muusta syystä. On huomattava, että joitain tavoitteita huomautettiin useammasta syystä, esimerkiksi sekä raportoinnista että mittaroinnista.

Raportoinnin osalta huomautukset koskivat raportoinnin epätäsmällisyyksiä (ei esimerkiksi selviä toteutuiko tavoite). Mittareiden osalta suositeltiin rajoitettavaksi mittarien lukumäärää ja myös joidenkin tavoitteiden epätäsmällisyyksistä huomautettiin.

Johtopäätökset:

Vantaalla on asetettu vuosina 2018–2019 yhteensä 64 strategista tavoitetta. Tavoitteet jakaantuvat kuuteen strategian painopistealueeseen. Raportoinnin mukaan tavoitteista oli toteutunut kokonaan tai osittain noin 86 prosenttia ja 13 prosenttia ei toteutunut lainkaan ja yhtä tavoitetta ei voinut arvioida. Kuudesta strategian painopistealueesta neljässä yli 80 prosenttia tavoitteista oli toteutunut täysin tai osittain. Haasteelliseksi tavoitteeksi on tässä vaiheessa osoittautunut huostaanottojen tarpeen vähentämiseen liittyvä tavoite, joka ei ole kumpanakaan vuotena toteutunut lainkaan.

Tarkastuslautakunta antoi tarkastelujaksona huomautuksen yhteensä noin 27 prosenttiin tavoitteista. Huomautuksia on annettu tavoitteiden raportointiin, mittarointiin tai muusta syystä. Raportoinnin osalta huomautukset koskivat epätäsmällisyyksiä ja myös joidenkin tavoitteiden osalta toivottiin lisää täsmällisyyttä ja selkeyttä.

1.4 Kaupunginvaltuuston konserniyhtiöille asettamien tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 12.11.2018 kaupungin talousarvion yhteydessä tytäryhteisöille asetettavat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet suunnitelmakaudelle 2019-2022. Vuonna 2019 keskeisille ja taloudellisesti merkittäville tytäryhteisöille asetettiin yhteensä 63 tavoitetta. Asetetuista tavoitteista toteutui yhteisön raportoinnin mukaan 37 täysin, 16 tavoitetta toteutui osittain ja 9 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Lisäksi yhden tavoitteen osalta tulokset eivät olleet raportointihetkellä käytettävissä, koska tavoitteena ollut kysely tehdään vasta maaliskuun 2020 aikana, joten sekään tavoite ei toteutunut.

Konsernijaoston raportoinnissa esitetään tavoitteiden toteutuminen seuraavien konserniyhtiöiden osalta: Vantaan Energia -konserni, VAV -konserni, VTK Kiinteistöt Oy -konserni, Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy, A-Tulkkaus Oy, Kauppiaitten Kauppaoppilaitos Oy, Vantaan Kiinteistö ja Vesi Oy, Kiinteistö Oy Kehäsuora, Kiinteistö Oy Tiedepuisto, Kiinteistö Oy Tikkurilan keskustapysäköinti, Ratakujan Pysäköinti Oy, Tikkuparkki Oy, Ruukkukujan Autopaikat Oy, Kiinteistö Oy Lehdokkitien Virastotalo, Kiinteistö Oy Tikkurilan Terveysasema, Korson Pienteollisuustalo Oy, Pallastunturin Liikekiinteistö Oy, As Oy Katriinanrinne, As Oy Vantaan Sepänpuisto, Kiinteistö Oy Korson Toimistokeskus, joista kolmelle viimeiselle kaupunginvaltuusto ei asettanut tavoitteita.

Tilinpäätöksessä raportoidaan Vantaan Energia -konserni, VAV-konserni, VTK Kiinteistöt Oy -konserni, Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy, A-Tulkkaus Oy ja Kauppiaitten Kauppaoppilaitos Oy.

Tavoitteista toteutui osittain

- Vantaan Energian ”Muu päästökauppavapaa energia koko energiatuotannosta” (ydinvoima, jäte-energia) ja ”Henkilöstötyytyväisyys”.
- Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy ”Henkilöstötyytyväisyys”
- Kauppiaitten kauppaoppilaitos Oy ”Nettotulos” ja ”Työelämäpalaute”
- Ratakujan Pysäköinti Oy ”vähintään 0-tuloksen saavuttamisen vaiheittain neljän vuoden aikana”
- Tikkuparkki Oy ”0-tuloksen saavuttamisen vaiheittain neljän vuoden aikana”
- Kiinteistö Oy Lehdokkitien Virastotalo ”tilikauden tulos” ja ”vesi”
- Kiinteistö Oy Tikkurilan Terveysasema ”tilikauden tulos”, ”Lämpö” ja ”Vesi”
- Pallastunturin Liikekiinteistöt Oy ”Vesi” ja ”Sähkö”
- As Oy Sepänpuisto ”Tilikauden tulos”
- Kiinteistö Oy Korson Toimistokeskus ”Tilikauden tulos”

Tavoitteista ei toteutunut lainkaan

- Vantaan Energia ”Työturvallisuus”
- VAV konserni ”Energiankulutuksen vähentäminen”
- VTK Kiinteistöt Oy ”Energiankulutuksen vähentäminen”
- A-Tulkkaus Oy ”Käännössivujen määrä”
- KOY Lehdokkitien Virastotalo ”Sähkö”
- Korson Pienteollisuustalo Oy ”Tulos”
- As Oy Katriinanrinne ”Tilikauden tulos”
- Kiinteistö Oy Korson Toimistokeskus ”Toimintakate” ja ”Sähkön, veden ja lämmön kulutuksen vähentäminen”
- VTK -kiinteistöt Oy: tavoitetta ”Asiakastyytyväisyys” ei voitu vielä raportoida, koska se toteutetaan maaliskuussa 2020 eli sekään ei toteutunut vuonna 2019

Suositus:

Strategisten tavoitteiden ja niiden toteutumiseksi asetettujen vuosittaisten tavoitteiden toteutuminen on omistajaohjauksen näkökulmasta oleellista.

2 EMOKAUPUNGIN JA KOKO KONSERNIN TALOUS

2.1 Emokaupungin talous ja tilinpäätös

Talousarvion toteutuminen

Vantaan tilikauden tulos vuonna 2019 oli -62,7 miljoonaa euroa. Tulos heikkeni lähes 67 miljoonaa vuodesta 2018. Tilikauden alijäämä tilinpäätössiirtojen jälkeen oli -62,6 miljoonaa euroa. Alkuperäisessä talousarviossa vuodelle 2019 oli arvioitu tilikauden tulokseksi -30,8 miljoonaa. Talousarvioon tehtiin muutoksia, joilla varauduttiin menojen kasvuun sekä ennakoitua pienempään tulokertymään. Muutetussa talousarviossa tilikauden tulokseksi arvioitiin -103,6 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli noin 31,9 miljoonaa euroa heikompi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 40,8 miljoonaa euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa. Verotulojen osalta pitää huomioida, että verohallinnon verokorttiuudistuksen ennakonpidätystavan muutoksen vuoksi ennakkoveroja kertyi kaikille kunnille arvioitua vähemmän. Lopullisesti vaje korjaantuu vuoden 2020 kesällä verotuksen valmistuessa.

Toimintatuotot ylittyivät noin 10,0 miljoonalla eurolla ja toimintakulut alittuivat noin 17,0 miljoonaa euroa muutettuun talousarvioon nähden. Toimintakuluissa suurin alitus tuli henkilöstökuluihin (noin 32 miljoonaa) ja palvelujen ostot taas ylittivät talousarvion noin 23 miljoonalla eurolla. Ostopalvelujen kasvua selitti ennakoitua

suurempi vuokratyövoiman käyttö ja erikoissairaanhoidon kustannusten ylittyminen arvioidusta. Kaupungin koko verorahoitus (verotulot ja valtionosuudet) kasvoi noin 3,7 prosenttia verrattuna vuoteen 2018. Pelkkiä verotuloja kertyi 3,2 prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. Vuoden 2019 muutettuun talousarvioon verrattuna verotuloja kertyi noin 4,6 miljoonaa euroa ennakoitua enemmän. Valtionosuuksia taas kertyi noin 2,3 miljoonaa ennakoitua enemmän, ja verorahoitus kokonaisuudessaan toteutui muutettuun talousarvioon verrattuna 100,6 -prosenttisesti. Verotulolajeista muutettuun talousarvioon nähden kunnan tuloveroa kertyi noin 8,5 miljoonaa ennakoitua enemmän, kiinteistöveroa 1,5 miljoonaa ennakoitua vähemmän ja osuus yhteisöveron tuotosta oli noin 2,4 miljoonaa ennakoitua pienempi. Edelleen alhaisena pysyneestä korkotasosta johtuen Vantaan ennakoidut korkomenot alittuivat noin 1,0 miljoonalla.

Määrärahamuutoksista, määrärahatavoitteiden toteutumisesta (muutettuun talousarvioon nähden) ja lainakannasta vuonna 2019:

- Kaupunginvaltuuston muutokset vuoden 2018 talousarvioon: Käyttötulojen vähennykset noin 18,7 miljoonaa euroa, käyttömenojen lisäykset yhteensä noin 25,1 miljoonaa euroa. Lisäksi verotulojen ja kertymäarviota vähennettiin yhteensä 38 miljoonalla eurolla ja valtionosuuksien kertymäarviota nostettiin 9 miljoonaa euroa. Investointien lisäykset (brutto) olivat noin 10 miljoonaa euroa.
- Toimintatuottojen toteumaprosentti oli noin 102 prosenttia.
- Toimintakulujen toteumaprosentti oli noin 99 prosenttia.
- Verotulojen toteumaprosentti oli noin 100 prosenttia.
- Valtionosuuksien toteumaprosentti oli 101 prosenttia.
- Yhteenlasketut rahoitustulot - ja menot olivat noin 1,0 miljoonaa euroa talousarviossa ennakoitua enemmän.
- Poistot ja arvonalentumiset toteutuivat noin 2,5 miljoonaa euroa arvioitua pienempinä.
- Talousarviossa 2019 varauduttiin 57,7 miljoonan euron nettolainanottoon. Pitkäaikaisten lainojen nettolisäykseksi muodostui tilinpäätöksessä 17,7 miljoonaa ja lyhytaikaisten nettolisäys oli 25,5 miljoonaa, joten kokonaisuutena lainakannan nettolisäys oli 43,2 miljoonaa.
- Investointimenot (brutto) toteutuivat noin 11,4 miljoonaa euroa pienempinä ja nettoinvestoinnit noin 18,9 miljoonaa euroa pienempinä. Investointimenojen alittumiseen vaikutti eniten uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen toteutusajankohtien siirtyminen.

Kaupungin taloudellisen tilanteen kehittyminen

Ohessa on tarkasteltu kaupungin taloudellista tilannetta kumulatiivisen yli-/alijäämän muodostumista sekä varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirtaa vuosina 2013–2019. Tarkastelu perustuu kyseisten vuosien tilinpäätöksistä koottuihin laskelmiin. Erityisenä tarkastelukohteena on tulorahoituksen riittävyys.

Kumulatiivisen ylijäämän muodostuminen, luvut miljoonaa euroa

Vuosi	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toimintakate	-976,6	-1 006,4	-1 015,6	-990,0	- 1 008,7	-1 072,5	-1 176,9
Vuosikate	108,4	79,9	98,4	178,8	164,0	112,6	49,1
Poistot	-72,9	-77,8	-98,1	-116,1	-123,6	-108,7	-115,2
Tuloslaskelman tulos + satunnaiset tulot	35,6	2,1	1,4	64,5	40,4	3,9	-62,7
Tilinpäätössiirrot	-0,4	-1,0	-0,7	0,3	1,2	1,2	0,2
Ali-/ylijäämä	35,2	1,1	0,7	64,8	41,7	5,2	-62,6

Kumulatiivinen edellisten tilikausien ja kuluvan tilikauden yli/ali jäämät[1]	376,8 (353,1)	354,2 (362,2)	362,9 (360,2)	425,0 (425,5)	467,2 (462,1)	467,3	404,8

Toiminnan ja investointien rahavirta

Vuosi	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vuosikate	108,4	79,9	98,4	178,8	164,0	112,6	49,1
Satunnaiset tulot	0,0	0,0	1,0	1,8	0,0	0,0	3,3
Satunnaiset kulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tulorahoituksen korjauserät	-37,9	-37,9	-37,3	-48,9	-40,5	-40,9	-16,8
Investoinnit							
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-172,8	-172,8	-152,8	-146,7	-111,3	-134,8	-157,6
Rahoitusosuudet investointeihin	9,3	9,3	5,8	1,3	0,7	3,9	0,9
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	47,3	47,3	48,4	68,8	50,6	66,7	26,9
Toiminnan ja investointien rahavirta	-45,7	-45,7	-36,5	55,2	63,4	7,6	-94,2

Kumulatiivista ylijäämää oli noin 405 miljoonaa euroa vuoden 2019 lopussa. Toimintakate (toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus) heikkeni 104,4 miljoonaa euroa vuodesta 2018. Toiminnan ja investointien rahavirta kääntyi nyt selvästi negatiiviseksi. Vuonna 2019 vuosikate laski yli 63 miljoonaa edellisvuodesta ja kattoi vain 42,7 prosenttia poistoista. Myös velkamäärä lisääntyi (velan nettolisäys oli noin 43 miljoonaa vuonna 2019). Ohessa tarkasteluna kaupungin talous vuosina 2013–2019 investointien-vuosikatteen ja poistojen avulla. Investoinnit on esitetty omahankintamenona.

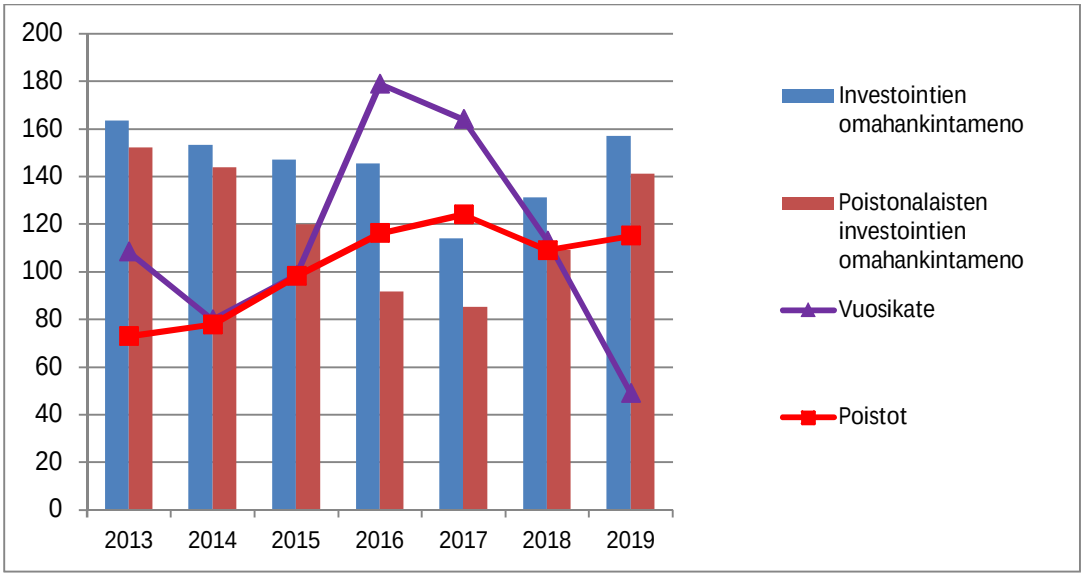

[1] Suluissa kumulatiivinen edellisen tilikauden ja ylijäämä, kun tilinpäätöksen jälkeen ylijäämään tehdyt oikaisut on otettu huomioon.

Investointitaso oli vuonna 2019 vertailujakson toiseksi korkein. Vuosikate, joka aiempina vertailuvuosina kattoi poistot, jäi nyt selvästi alemmalle tasolle ja kattoi nyt vain 42,7 prosenttia poistoista.

Johtopäätökset:

Vantaan kaupungin talouden kehitys kääntyi selvästi negatiiviseksi vuonna 2019. Talouden heikkenemiseen vaikutti yhtenä suurena, kaupungista riippumattomana tekijänä myös verokorttiuudistuksen ennakonpidätystavan muutos, jonka aiheuttama vaje vuoden 2019 verotuloille korjaantuu vasta vuoden 2020 kesällä verotuksen valmistuessa.

Huonontuvaan taloustilanteeseen varauduttiin kaupungissa talousarviomuutoksilla ja muutetun talousarvion raameissa pysyttiin. Lainamäärä lisääntyi, joskin pitkäaikainen lainakanta kasvoi kuitenkin melko maltillisesti. Suuri lainamäärä on iso riskitekijä kaupungin taloudessa.

Liikelaitokset[2]

Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos

Talouden toteuma 2019 (luvut 1000 euroa)

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos	Talousarvio 2019	Tilinpäätös 2019
Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot	38 298	38 970
Liiketoiminnan kulut	-36 841	-37 387
Poistot ja arvonalenemiset	-1 457	-1 250
Liikeylijäämä/(-alijäämä)	0	333
Rahoitustuotot ja kulut	0	2
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	0	334
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	342
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0	676

Investoinnit (brutto, tuhatta euroa)

Talousarvio 2019	Tilinpäätös 2019
2 300	2 295

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen talousarvion sitovat määrärahaerät ovat liikeylijäämä ja bruttoinvestoinnit. Vuodelle 2019 pelastuslaitoksen johtokunnan hyväksymässä talousarviossa sitovina määrärahoina olivat liikeylijäämä 0 euroa ja 2 300 000 euron bruttoinvestoinnit. Tilinpäätöksessä pelastuslaitoksen liikeylijäämä oli noin 333 000 euroa. Bruttoinvestoinnit toteutuivat hieman talousarviota pienempinä.

[2] Liikelaitosten talouden vertailutaulukot on tiivistetty lyhyeen muotoon yhdistelemällä tuloslaskelman varsinaisen toiminnan tuotto- ja kuluerät yhdeksi eräksi.

Vantaan Työterveys liikelaitos

Talouden toteuma 2019 (luvut 1000 €)

Vantaan Työterveys liikelaitos	Talousarvio 2019	Tilinpäätös 2019
Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot	6 844	4 657
Liiketoiminnan kulut	-6 635	-4 271
Poistot ja arvonalenemiset	-51	-34
Liikeylijäämä(-/alijäämä)	158	352
Rahoitustuotot ja kulut	-11	-10
Poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos lisäys (-) tai vähennys (+)	51	122
Tuloverot	0	-13
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	198	451

Investoinnit 2019 (brutto)

Talousarvio 2019	Tilinpäätös 2019
60	0

Vantaan Työterveys liikelaitoksen sitova määräraha/tuottovaatimus on vuosittain Vantaan kaupungille maksettava seitsemän prosentin korko kaupungin antamasta lainasta ja seitsemän prosentin korko peruspääomasta. Maksettavien korkojen euromäärä yhteensä vuonna 2019 oli 13 068 euroa. Työterveys liikelaitos maksoi kyseisen koron lainasta ja peruspääomasta vuonna 2019. Huomattavaa on, että talousluvut ovat 31.7. 2019 mennessä kertyneitä, sillä liikelaitoksen toiminta ja henkilöstö siirtyivät yhtiöittämisen myötä 1.8.2019 lukien VantaanTyöterveys Oy:lle. Kaupunginvaltuuston 16.12.2019 tekemän päätöksen mukaisesti Vantaan Työterveys liikelaitos lakkautettiin 31.12.2019.

Suun terveydenhuollon liikelaitos

Talouden toteuma 2019 (luvut 1000 €)

Suun terveydenhuollon liikelaitos	Talousarvio 2019	Tilinpäätös 2019
Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot	23 380	23 035
Liiketoiminnan kulut	-23 055	-23 928
Poistot ja arvonalenemiset	-64	-52
Liikeylijäämä/alijäämä	262	-946
Rahoitustuotot ja kulut	-209	-211
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	53	-1 157

Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	53	-1 157

Investoinnit 2019 (brutto)
Investoinnit rahoitettiin vuonna 2019 leasing-perusteella, joten taseeseen kirjattavia bruttoinvestointeja ei ollut.

Vantaan suun terveydenhuollon liikelaitokselle oli talousarvion sitovina erinä vuosittain Vantaan kaupungille maksettava seitsemän prosentin korko kaupungin antamasta lainasta ja seitsemän prosentin korko peruspääomasta sekä liikeylijäämä ja bruttoinvestoinnit. Kaupungille maksettavien korkojen euromäärä oli vuonna 2019 yhteensä noin 227 000 euroa, jonka liikelaitos maksoi kaupungille. Liikeylijäämää arvioitiin talousarviossa kertyvän noin 262 000 euroa mutta liikelaitos teki yli 900 000 euron liikealijäämän, joten tavoitteesta jäätiin yli 1,1 miljoonaa euroa. Tilikauden alijäämä liikelaitoksella oli lähes 1,2 miljoonaa euroa. Liikevaihtoa liikelaitokselle kertyi lähes 350 000 euroa arvioitua vähemmän ja materiaali- ja palveluostot ylittyivät selvästi. Liikelaitoksen alijäämä tilikaudelta 2019 oli yli miljoona euroa ja liikelaitoksen peruspääoman alijäämä on nyt noin 750 000 euroa. Investointeja liikelaitos ei tehnyt.

Kuntalain 110 §:ssä todetaan kunnan alijäämästä (kyseistä pykälää sovelletaan myös kunnalliseen liikelaitokseen): ” Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Suun terveydenhuollon liikelaitoksen johtokunnan 26.2.2020 pidetyssä kokouksessa käsiteltiin liikelaitoksen tilinpäätös. Tilinpäätöstä käsittelevässä pykälässä alijäämän kattamisvelvoite huomioitiin. Kyseiseen pykälään kirjattiin: ”Liikelaitoksen alijäämä tulee kattaa seuraavien vuosien aikana vallitsevan normiston mukaisesti. Liikelaitoksen johtokunta tulee käsittelemään suunnitelman alijäämän kattamiseksi. Suunnitelma peruspääoman kattamiseksi keskittyy toiminnan selkiinnyttämiseen ja toiminnan keskittämiseen, liikevaihdon määrä- ja hintaerien täsmentämiseen sekä ulkoistusmahdollisuuksien käyttöön.”

Vaikutus kaupungin talouteen

Liikelaitosten taloudellinen vaikutus koko Vantaan talouteen oli vuonna 2019 noin 30 000 euroa negatiivinen.

Johtopäätökset:

Liikelaitoksista Keski-Uudenmaan pelastuslaitos ja Vantaan työterveys liikelaitos saavuttivat ennakoitua paremman taloudellisen tuloksen ja näiden liikelaitosten sitovat erät ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat. Suun terveydenhuollon liikelaitos maksoi tavoitteensa mukaiset korot kaupungille, mutta sen sitovista eristä liikeylijäämää ei kertynyt talousarviossa arvioidusti, vaan liikelaitoksen tilinpäätös jäi alijäämäiseksi.

Suun terveydenhuollon liikelaitoksen peruspääoman alijäämä on nyt 750 000 euroa. Liikelaitoksen tulee kattaa alijäämä enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Samoin sen tulee tehdä suunnitelma yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Alijäämän kattamisvelvoite on otettu huomioon liikelaitoksen pöytäkirjassa vuoden 2019 tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä ja samoin mainittiin, että johtokunta tulee käsittelemään suunnitelman alijäämän kattamiseksi.

Suositus:

Tarkastuslautakunta edellyttää, että suun terveydenhuollon liikelaitos ryhtyy mahdollisimman nopeasti kuntalain vaatimiin toimenpiteisiin liikelaitoksen peruspääoman alijäämän kattamiseksi.

2.2 Koko kaupunkikonsernin talous

Seuraavissa taulukoissa verrataan emokaupungin ja koko konsernin vuoden 2019 tilinpäätöstietoja ja keskeisiä tilinpäätöksen tunnuslukuja toisiinsa.

Kaupungin ja koko konsernin tuloksen muodostuminen:

M€	Kaupunki	Konserni
Toimintatuotot	230,5	1 082,4
Toimintakulut	-1 407,5	-2 051,9
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta ja tappioista	-	9,3
Toimintakate	-1 177,0	-960,3
Verorahoitus (sisältää valtionosuudet)	1 198,9	1 199,5
Rahoitustuotot ja -kulut	27,1	-5,9
Vuosikate	49,1	233,4
Poistot ja arvonalentumiset (sisältää suunnitelman mukaiset poistot, Omistuksen eliminointierot ja arvonalentumiset)	-115,2	-214,0
Satunnaiset erät	3,3	-2,4 3,3
Varausten lisäys		-
Rahastojen lisäys		-
Tilinpäätössiirrot	0,2	-0,3
Tilikauden verot	-	-10,6
Laskennalliset verot	-	-7,3
Vähemmistöosuudet	-	-18,8
Tilikauden yli/alijäämä	-62,6	-16,8

Kaupungin ja koko konsernin keskeisten tunnuslukujen vertailu:

	Kaupunki	Konserni
Vuosikate, % poistoista	42,7	109,1
Investointien tulorahoitus, %	31,4	55,9
Kertynyt ylijäämä, euroa per asukas	1 731,6	2 767,6
Lainakanta, euroa per asukas[3]	4 084,7	8 591,2
Lainanhoitokate	0,6	3,8
Suhteellinen velkaantuneisuus %	78,5	110,5
Lainat ja vuokravastuut (miljoonaa euroa)	1 506,5	2 412,6

[3] Asukaskohtaiset luvut on laskettu käyttäen Tilastokeskuksen lopullista väestötilastoa Vantaan asukasluvusta 31.12.2019 tilanteessa (233 775 asukasta).

Tulorahoitus ei enää riittänyt poistojen kattamiseen emokaupungissa, mutta konsernissa poistot pystyttiin vielä tulorahoituksella kattamaan. Koko konsernin alijäämä oli noin 46 miljoonaa euroa pienempi kuin emokaupungin alijäämä.

Kaupungin lainanhoitokatteen tunnusluku on 0,6 ja se heikkeni hieman vuodesta 2018 (vuonna 2018 lainanhoitokate oli 0,7). Tunnusluku osoittaa, että tulorahoitus ei kaupungilla kokonaan riittänyt vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun vuonna 2019. Konsernin lainanhoitokate heikkeni myös viime vuodesta ja oli nyt 3,9. Suhteellinen velkaantuneisuus osoittaa koko velkataakan suuruuden ja tämä tunnusluku heikkeni hieman sekä emokaupungissa että konsernissa vuodesta 2018. Emokaupungilla ja konsernilla on merkittävän suuri velkataakka. Velan takaisin maksuun tarvittaisiin konsernissa selvästi yli vuoden tulorahoitus ja emokaupungin koko velan takaisinmaksuun kuluisi 78,5 prosenttia vuoden tulorahoituksesta.

Vantaa ja kriisikuntakriteerit

Ohessa on tarkasteltu Vantaan vuoden 2019 tilinpäätöslukuja ja kuntalain voimassa olevien kriisikuntakriteerien täyttymistä.

Alijäämäkriteerit, jos jompikumpi täyttyy, kriisikuntamenettely käynnistyy		
1. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan konsernitaseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa (eli neljässä vuodessa.)	Kriteeri ei täyty, Vantaalla ylijäämää konsernitaseessa vuonna 2019 yhteensä noin 647 miljoonaa euroa.	
2. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa.	Kriteeri ei täyty Vantaalla konsernitaseessa on ollut koko ajan ylijäämää, ylijäämä konsernitilinpäätöksessä 2019 oli noin 2 770 euroa/asukas	
Muut kriteerit. Kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot.		
1) kuntakonsernin vuosikate on ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta negatiivinen;	Kriteeri ei täyty. Konsernin vuosikate oli Vantaalla vuoden 2019 tilinpäätöksessä 233,4 miljoonaa positiivinen.	
2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;	Kriteeri ei täyty. Tuloveroprosentin keskiarvo kunnissa vuonna 2019 noin 19,88 prosenttia. (Kuntaliito: Kuntien vuoden 2019 veroprosentit) Vantaan tuloveroprosentti on 19.	

3) asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla;	Kriteeri ei täyty. Vuonna 2018 kuntakonsernien keskimääräinen lainakanta oli 6 537 euroa (kuntaliitto). 50-prosentin ylitys tarkoittaa lainakantaa 9805,5 euroa/asukas. Vantaan tilinpäätöksessä 2018 konsernilainakanta/asukas oli 8 591,1 euroa.	
4) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia.	Kriteeri täyttyy. Vantaan konsernitilinpäätöksen mukaan suhteellinen velkaantuneisuus vuonna 2019 oli 110,5 prosenttia	

Johtopäätökset:

Kaupungin ja konsernin talous heikkenivät. Molempien tilinpäätös oli nyt alijäämäinen ja samalla lainamäärä kasvoi. Tulopuolta heikensi yhtenä ulkopuolisena tekijänä verohallinnon verokorttiuudistuksen ennakonpidätystavan muutoksen aiheuttama vaje kuntien verotulokertymiin. Velkamäärä kasvoi ja on edelleen talouden iso riskitekijä. Nykyisten kriisikuntakriteerien osalta Vantaalla täyttyy vain suhteellisen velkaantuneisuuden kriteeri. Suhteellisen velkaantuneisuuden kriteeri kuuluu kriteerikategoriaan, jossa pitäisi myös kolmen muun kriteerin täyttyä kahtena vuonna peräkkäin, jotta arviointimenettelyyn jouduttaisiin.

2.3 Suurten kaupunkien vertailua

Alla olevassa taulukossa vertaillaan kuuden suurimman kaupungin keskeisiä talouden tunnuslukuja vuodelta 2019. Tunnusluvut on kerätty kaupunkien kaupunginhallituksissa hyväksytyistä vuoden 2019 tilinpäätöksistä. Tunnuslukuja on seitsemän jokaisella kaupungilla eli yhteensä 42. Tunnuslukujen tasoluokittelu perustuu Kuntaliiton määrittelyyn. Tunnusluvuissa on vuoden 2019 tunnusluvun alla suluissa kyseisen tunnusluvun arvo vuonna 2018.

	Espoo	Hel-sinki	Oulu	Tampere	Turku	Vantaa
Vuosikate % poistoista	96	203	49	81	20	43
	(121)	(217)	(71)	(44)	(11)	(104)
Investointien tulorahoitus %	58	97	36	59	10	31
	(72)	(123)	(45)	(24	(8)	(86)
Kertynyt ylijäämä, euroa per asukas	1 766	9 339	3 848	1 895	889	1 732
	(1 853)	(8 877)	(4 111)	(1 968)	(1 089)	(2 048)
Lainakanta, euroa per asukas	3 413	1 551	3 407	3 337	3 837	4 085
	(2 814)	(1 698)	(3 170)	(2 850)	(4 290)	(3 966)
Lainanhoitokate	2,7	7,4	1,5	1,8	0,2	0,6
	(3,2)	(6,3)	(1,9)	(3,3)	(0,1)	(0,7)
Suhteellinen velkaantuneisuus %	63	44	69	62	71	79
	(54)	(46)	(67)	(60)	(79)	(75)
Konsernin (sisältää kaupungin) lainakanta euroa/asukas	13 125	7 914	4 707	8 034	7 539	8 591
	(12 349)	(7 691)	(4 096)	(7 307)	(7 823)	(8 451)

Vuonna 2019 kaupunkien tunnusluvut kokonaisuutena heikkenivät vuoden 2018 tasosta. Tunnusluvuista 30 pysyi vuoden 2018 tasolla, 9 tunnusluvun arvo heikkeni ja 3 tunnusluvun arvo parantui. Hyvällä tasolla oli nyt 11 tunnuslukua (12 vuonna 2018), tyydyttävällä tasolla oli 10 tunnuslukua (15 vuonna 2018) ja heikolla tasolla oli 21 tunnuslukua (15 vuonna 2018). Kaupungeista Espoolla kahden tunnusluvun arvo heikkeni, Oululla yhden tunnusluvun arvo heikkeni, Tampereella neljän tunnusluvun arvo heikkeni ja kahden parani, Vantaalla kahden tunnusluvun arvo heikkeni, Helsingillä kahden tunnusluvun arvo parani ja Turun tunnuslukujen arvot pysyivät vuoden 2018 tasolla. Eniten hyvällä tasolla olevia tunnuslukuja (viisi) oli Helsingillä.

Kertynyt ylijäämä asukasta kohden tunnusluvun arvot olivat kaikilla kaupungeilla edelleen hyvällä tasolla. Suhteellinen velkaantuneisuus ja kaupungin lainakanta euroa/asukas tunnusluvut heikkenivät eniten ja nyt kyseiset tunnusluvut ovat viidellä kaupungilla heikolla tasolla, kun vuonna 2018 nämä tunnusluvut olivat kolmella kau-

pungilla heikolla tasolla. Vuosikate poistoista tunnusluku heikkeni kahdella ja parani yhdellä kaupungilla. Investointien tulorahoitusprosentin tunnusluku heikkeni yhdellä ja parani yhdellä kaupungilla. Sekä lainanhoitokatteen ja konsernin asukaskohtainen lainamäärän tunnusluku heikkenivät yhdellä kaupungilla.

2.4 Investoinnit

Investointien tulorahoitusprosentti

Oheisessa kaaviossa on Vantaan kaupungin investointien tulorahoitusprosentti vuosilta 2014–2023. Vuonna 2019 tulorahoitusprosentti laski selvästi ja oli vain 31,4 prosenttia. Vuodesta 2020 eteenpäin tulorahoitusprosentti perustuu taloussuunnitelman 2020–2023 ennusteisiin.

Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti 2014–2021

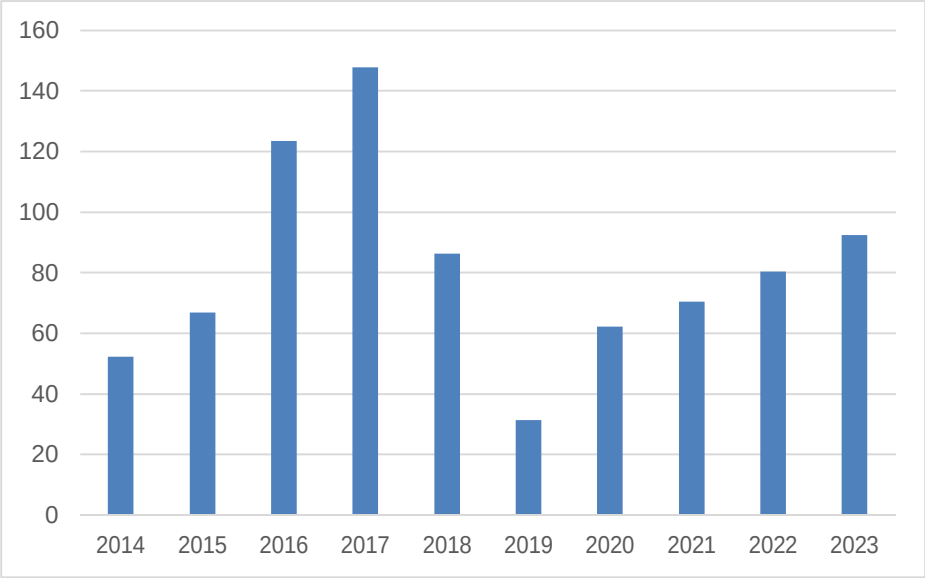

Lainamäärä ja investoinnit

Seuraavassa kuvataan lainamäärän ja investointien omahankintamenojen[4] kehitystä vuodesta 2014 (luvut miljoonaa euroa). Vuodesta 2020 eteenpäin luvut ovat taloussuunnitelmassa 2020–2023 esitettyjä ennusteita. Lainamäärässä on mukana sekä kaupungin lyhyt- että pitkäaikaiset lainat.

[4] Investointien omahankintameno= investointimenoista on vähennetty niihin saadut rahoitusosuudet

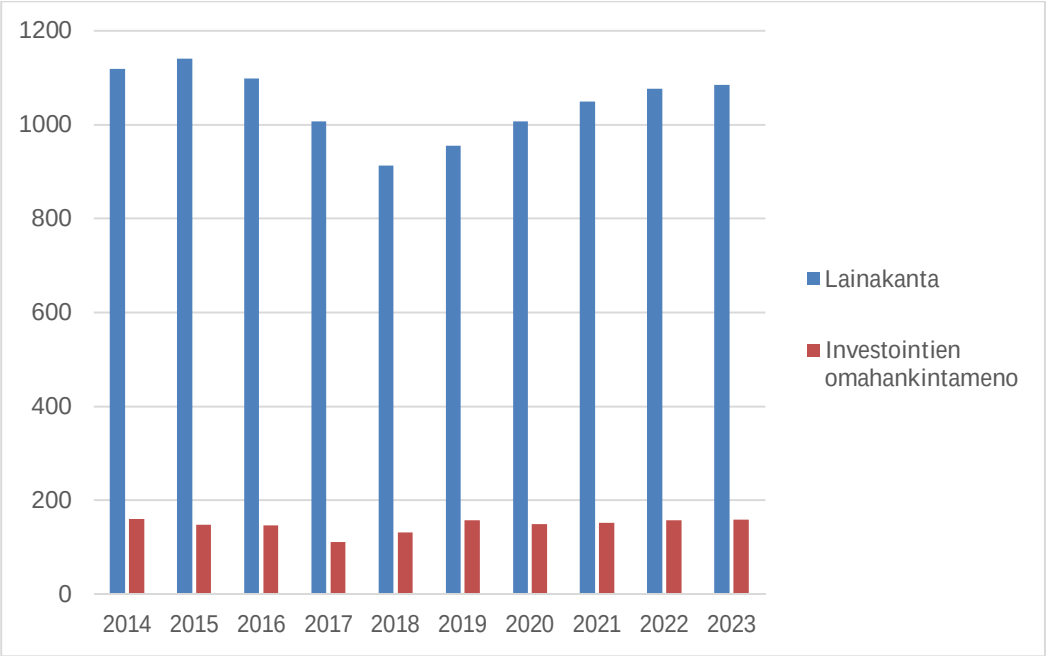

Investointien jakauma 2019

Ohessa kuvattuna kaupungin investointien (brutto) toteumarakenne vuodelta 2019, luvut ovat tuhatta euroa. Rakentamisen investoinnit (uudisrakentaminen ja korjausrakentaminen) ja julkiseen käyttöomaisuuteen liittyvät investoinnit (esimerkiksi liikenne-, urheilu- ja virkistysalueiden rakentaminen) olivat suurimmat investointilajit.

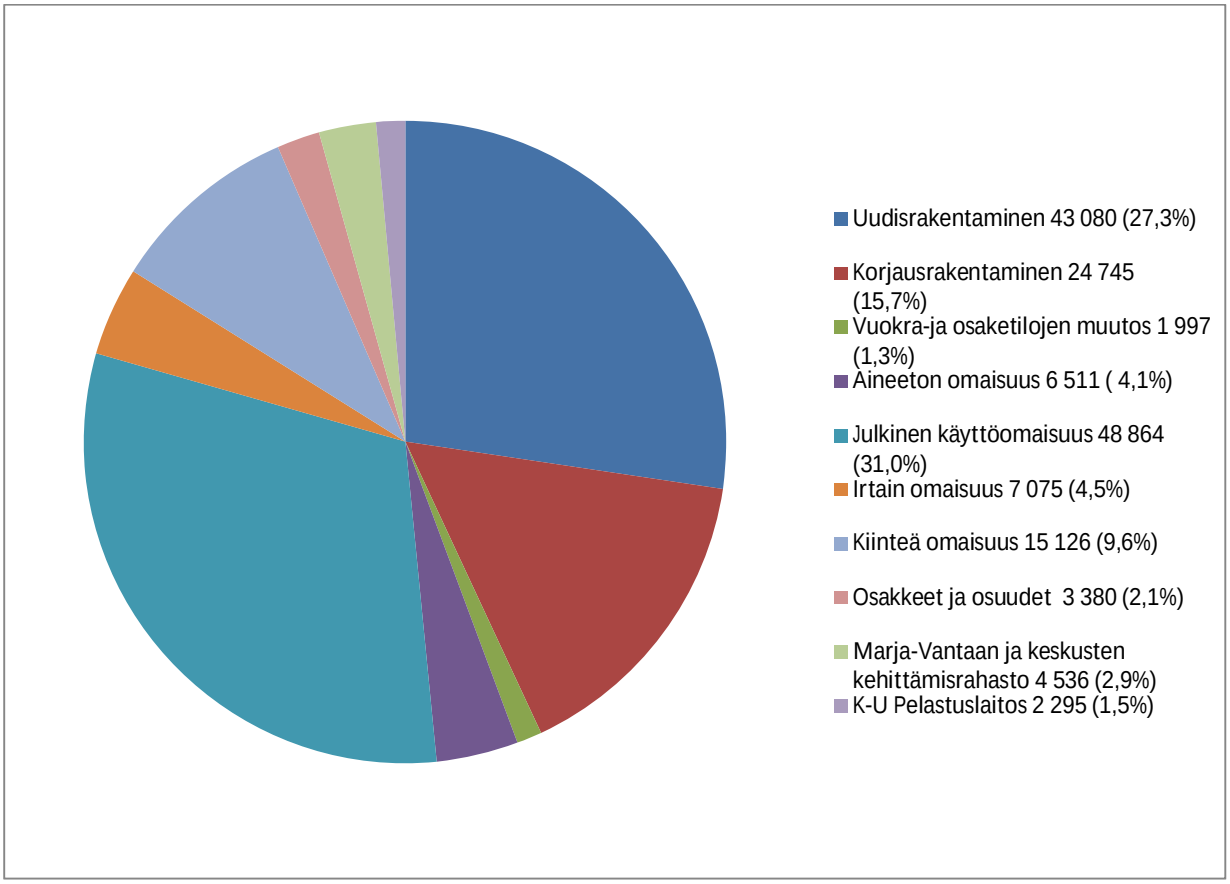

Johtopäätökset:

Investointien tulorahoitusprosentti jäi 2019 vuonna 31,4 prosenttiin. Kaupungin lainamäärä nousi 43,2 miljoonaa. Investointitaso tulee jatkossa taloussuunnitelman arvion mukaan hieman nousemaan viimeisinä suunnitelmavuosina, mutta investointien tulorahoitusprosentin ennakoidaan paranevan. Kuitenkin myös lainakannan ennakoidaan taloussuunnitelmakaudella 2020–2023 vuosittain hieman kasvavan.

3 HSL

Perustehtävät, päätöksenteko ja organisaatio

Helsingin seudun liikenne kuntayhtymä, HSL, perustettiin kesäkuussa 2009 ja sen toiminta käynnistyi 1.1.2010. HSL vastaa Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisesta (HLJ). Se suunnittelee ja järjestää toimialueensa joukkoliikenteen ja edistää sen toimintaedellytyksiä sekä hankkii bussi-, raitiovaunu-, metro-, lautta- ja lähijunaliikennepalvelut. HSL hyväksyy joukkoliikenteen taksa- ja lippujärjestelmän sekä lippujen hinnat, vastaa joukkoliikenteen markkinoinnista ja matkustajainformaatiosta sekä järjestää lippujen myynnin ja vastaa matkalippujen tarkastuksesta.

Ylintä päätösvaltaa käyttää kaksi kertaa vuodessa kokoontuva yhtymäkokous, johon jäsenkunnat valitsevat edustajansa. Yhtymäkokous päättää kuntayhtymän tilinpäätöksestä viimeistään toukokuun loppuun mennessä ja talousarviosta ja -suunnitelmasta viimeistään marraskuun lopussa. Kuntayhtymän 14-jäseninen hallitus valvoo kuntayhtymän etua, järjestää sen hallinnon ja päättää toimintaperiaatteista. Lisäksi hallitus muun muassa päättää taksoista ja tariffeista, toimialueensa joukkoliikenteen palvelutarjonnan määrästä ja laadusta sekä hankittavasta liikenteestä ja liikennöintisopimuksista. Tarkastuslautakunnan kokoonpanoon kuuluu viisi jäsentä.

Kaupungin omistajaohjaus toteutuu osallistumisena HSL:n päätöksentekoelinten, yhtymäkokouksen ja hallituksen kokouksiin. Lisäksi Vantaa valvoo kuntalaisten etuja antamalla vuosittain lausunnon alueidensa joukkoliikenteen palvelutasotavoitteista kokonaisuutena, Vantaan määrärahoista sekä joukkoliikenteen kehittämissuunnitelmista. Vantaa ja muut kuntayhtymään kuuluvat kunnat antavat lausunnon myös lippulajeista, lipunhinnoista ja alennusryhmistä, ennen kuin HSL päättää niistä.

Toimitusjohtaja johtaa kuntayhtymän hallintoa, taloutta ja muuta toimintaa sekä toimii hallituksen kokouksessa esittelijänä. Toiminta on jakautunut viiteen osastoon: liikennejärjestelmä ja tutkimukset, joukkoliikenne, asiakkuus ja myynti, teknologiaratkaisut sekä hallinto- ja strategiapalvelut.

Työntekijöitä on 421. Valtaosa henkilöstöstä työskentelee joko joukkoliikenteen suunnittelun, tutkimuksen ja tietojärjestelmien asiantuntijatehtävissä tai matkalippujen tarkastukseen liittyvissä tehtävissä.

Strategia 2018–2021

HSL:n strategia korostaa kestävää kehitystä; ympäristöystävällisyyden ja päästöttömyyden lisäksi haetaan myös taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä. HSL tavoittelee erinomaista asiakaskokemusta ja nostaa asiakkaan ja hänen tarpeensa kaiken suunnittelun ja tekemisen keskiöön. Strategia korostaa tehokasta runkoverkkoa, joka mahdollistaa sujuvan liikkumisen. Lisäksi se painottaa jatkuvaa uudistumista ja muutosten ennakointia, aktiivista yhteistyötä sekä hyvää ja vastuullista taloudenpitoa, joka mahdollistaa kilpailukykyiset lippujen hinnat.

Talous ja tuloskorttitavoitteet 2019

Tilikauden 2019 toimintatuotot olivat 748,2 miljoonaa euroa (talousarviossa 737,6 miljoonaa euroa). Toimintakuluiksi arvioitiin 735,3 miljoonaa euroa (talousarviossa 754,5 miljoonaa euroa). Näin toimintakate oli 13 miljoonaa euroa (talousarviossa -16,9 miljoonaa euroa). Tilikauden tulos oli 4,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Vyöhykeuudistus nosti HSL:n lipputuloja ennakoitua enemmän. Selittäjänä on etenkin ABC-lipun ennakoitua suurempi osuus myynnistä, ja lisäksi täysin uudet sekä uudelleen aktivoituneet vanhat asiakkaat. Loppuvuodesta 2019 HSL päätti alentaa kausilipun hintaa pitkillä matkoilla. Hinnanalennukset tulivat voimaan vuoden 2020 alusta ja ne kohdistettiin pisimpien matkojen hintoihin, koska niillä siirtyminen autoilusta joukkoliikenteeseen vaikuttaa suotuisimmin liikenteen päästöihin. Lipputulojen osuus tuloista on 52 prosenttia, kuntaosuuksilla katetaan 46 prosenttia. 1 prosentti on muita myyntituottoja ja yksi prosentti valtionosuutta. Menoista liikennöinti muodostaa suurimman osan, 70,2 prosenttia. Infraan kuluu 20,5 prosenttia. Palveluiden ostot 4,9 prosenttia, henkilöstö noin 3,1 prosenttia ja loppu muita kuluja.

Alla olevassa taulukossa on esitetty toimintatuottojen, -kulujen ja -katteen kehitys vuosilta 2017–2019.

(miljoonaa euroa)	2019	TA 2019	2018	2017
toimintatuotot	748,2	737,6	728	657,2
toimintakulut	735,3	754,5	708,4	648,1
toimintakate	13,0	-16,9	19,7	9

Toteutuneet investointimenot olivat 11,1 miljoonaa euroa (talousarviossa 13,7 miljoonaa euroa).

Vuoden 2019 tuloskorttitavoitteissa kolme kärkeä
1) Matkustustiedon kerääminen ja hyödyntäminen
2) vyöhykeuudistuksessa onnistuminen mittareina asiakastyytyväisyys, sidosryhmien tietoisuus uudistuksesta, käyttöönoton toteutuminen suunnitelman mukaan, kokonaismyynti (lipputulot), matkustusmäärä sekä asiakaspalautteet
3) maksamisen kehittäminen. Kehittämiskohteina olivat niin HSL-sovellus, lähimaksaminen, tunnistepohjaisen maksamisen ratkaisut kuin nettilatauksen toteuttaminen HSL-kortteihin. Viimeksi mainitun mittarina oli, että

nettilataus on käytössä, minkä voidaan todeta jääneen toteutumatta vuonna 2019. Lähimaksamisen toteuttaminen on puolestaan hyvin kallista, eikä sitä tämän hetkisellä laitekannalla ole helppoa toteuttaa.

Joukkoliikenteen järjestäminen

HSL:llä ja jäsenkunnilla on lukuisia eri työryhmiä, joissa valmistellaan yhdessä liikennejärjestelmää ja joukkoliikennettä koskevia asioita. Vantaa on mukana monissa HSL-vetoisissa projekteissa ja monia joukkoliikenteen infrastruktuuriin liittyviä asioita, esimerkiksi pysäkkien sijoittelua ja terminaalien suunnittelua, tehdään yhdessä HSL:n kanssa.

HSL järjestää joukkoliikennepalvelut ostopalveluina. Bussiliikenne on täysin kilpailutettu. Sen kilpailutukset jaetaan suuriin ja pieniin kohteisiin, jotta myös pienemmillä yhtiöillä olisi mahdollisuus jättää tarjouksia. Metro- ja raitiovaunuliikenne hankitaan suorahankintana. Lähijunaliikenteen sopimus on voimassa vuoteen 2021 ja tulevan kauden kilpailutus on käynnissä. Päätös junaliikenteestä tehdään toukokuussa 2020 ja kilpailutettu liikenne aloittaa kesällä 2021.

Kuva: Pertti Raami

Tutkimustiedon hyödyntäminen

HSL tekee tutkimusta joukkoliikenteen kehittämiseksi. Tutkimuksen tavoitteena on tukea sekä seudun pitkäjänteistä liikennesuunnittelua että yksittäisen bussilinjan sujuvaa liikennöintiä. Henkilöliikenteen tutkimuksilla selvitetään seudun asukkaiden arkipäivän liikkumista. Esimerkiksi liikkumistutkimus on Helsingin seudun kuntien ja HSL:n tekemä tutkimus, jolla selvitetään Helsingin seudun asukkaiden liikkumistottumuksia millä tahansa kulkutavalla. Liikkumistutkimuksen tulokset ovat keskeinen tietolähde Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisessa sekä liikenne-ennustemallien ylläpidossa ja kehittämisessä HSL:llä. Viimeisin laaja liikkumistutkimus tehtiin syksyllä 2018. Helsingin seudun asukkaat tekivät syksyllä 2018 yhteensä keskimäärin 4,7 miljoonaa matkaa arkipäivässä seudun sisällä. Syksyllä 2018 asukkaat tekivät henkeä kohti keskimäärin 3,5 matkaa arkipäivässä, kun syksyllä 2012 matkoja tehtiin henkeä kohti 3,2. Merkittävin ero syksyjen 2012 ja 2018 välillä Helsingin seudun asukkaiden kulkutapojen käytössä on se, että syksyllä 2018 asukkaat tekivät enemmän matkoja henkeä kohti kävellen ja pyöräillen. Henkilöautomatkojen ja joukkoliikennematkojen määrä henkeä kohti ei juuri muuttunut.[5]
HSL tekee myös muita liikennetutkimuksia liikennejärjestelmäsuunnittelun tarpeisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi Maankäytön, asumisen ja liikenteen seutubarometri (MAL-barometri), tavaraliikenteen tutkimukset sekä kulkumuotojakauman, liikennemäärien ja autotiheyden seuranta.

Matkustajamäärät

[5] https://www.hsl.fi/sites/default/files/hsl_julkaisu_9_2019_netti.pdf

Vuonna 2019 HSL:n joukkoliikenteessä oli yhteensä 396,9 miljoonaa matkustajaa eli nousua joukkoliikennevälineeseen. Tässä on kasvua edelliseen vuoteen 2,5 prosenttia. Indeksoituna joukkoliikenteen nousumäärät ovat koko seudulla kasvaneet enemmän kuin mitä väkiluku on kasvanut. Vantaan sisäisen liikenteen matkustajamäärät olivat tammi-elokuussa 2019 nousseet 5,5 prosenttia verrattuna vuoden 2018 tammi-elokuuhun.

Asiakastyytyväisyys

Asiakkaiden tyytyväisyyttä mitataan muun muassa asiakastyytyväisyystutkimuksella, asiakaskyselyllä ja kansainvälisessä BEST-kyselytutkimuksessa.

Asiakastyytyväisyystutkimus (ASTY) toteutetaan kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Tämä toteutetaan joukkoliikennevälineissä tehtävänä kyselytutkimuksena. Syksyn raporttiin on myös koottu arvosanat koko vuoden osalta. Tyytyväisten osuudessa on usein pientä vaihtelua sekä vuosien välillä että saman vuoden eri tutkimusten välillä. Suuret muutokset esimerkiksi linjastossa aiheuttavat monesti isompia muutoksia tyytyväisyyteen, mutta tilanne monesti tasaantuu, kun ihmiset tottuvat taas uusiin linjoihin ja aikatauluihin.

Keväällä 2018 tyytyväisyys joukkoliikenteeseen laski voimakkaasti, kun läntisen metron ja sen liityntälinjaston liikennöinti alkoi. Tuolloin matkustajista 81 prosenttia oli tyytyväisiä HSL-joukkoliikenteeseen. Kevään 2019 tyytyväisiä oli 86 prosenttia ja syksyllä 87 prosenttia. Syksyn tutkimus oli ensimmäinen vyöhykeuudistuksen jälkeen tehty. Kun tyytyväisyyttä tarkasteltiin vastaajan asuinkunnan ja ABCD-vyöhykkeiden mukaan, tyytyväisimpiä oltiin Helsingin A-vyöhykkeellä (91 prosenttia) ja Vantaan B-vyöhykkeellä (90 prosenttia). D-vyöhykkeellä oli matalin tyytyväisyysaste (75 prosenttia). Bussiliikenteen yleisarvosanaa tarkasteltaessa suurista liikennöintialueista matkustajatyytyväisyys oli heikoin Vantaan sisäisessä liikenteessä, jossa tyytyväisiä oli 80 prosenttia matkustajista. Tyytyväisimpiä bussiliikenteessä oltiin Helsingin sisäiseen bussiliikenteeseen ja seutuliikenteeseen (yli 86 prosenttia).

Asiakaskysely (NPS) tehdään neljä kertaa vuodessa sähköpostitse. Kyselyssä kartoitetaan tyytyväisyyttä joukkoliikennepalveluihin ja halua suositella HSL:n palveluita muille. Suositteluhalukkuus oli joulukuun 2019 tutkimuksessa suurinta Helsingin ja Vantaan B-vyöhykkeellä. Vantaan vyöhykkeillä suositteluindeksin taso oli parantunut tyydyttävästä hyväksi B-vyöhykkeellä ja pysynyt tyydyttävänä C-alueella syyskuun tutkimukseen verrattuna.

Asukkaiden tyytyväisyystutkimus BEST (Benchmarking in European service of Public Transport) on kansainvälinen kyselytutkimus, joka tehdään vuosittain eurooppalaisten jäsenkaupunkien asukkaille. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää jäsenkaupunkien asukkaiden tyytyväisyys alueensa joukkoliikenteeseen. Tutkimus toistetaan saman sisältöisenä kaikissa osallistujakaupungeissa, mikä tarjoaa mahdollisuuden tulosten vertailuun. Vuonna 2019 kyselyyn osallistui HSL-alueen lisäksi Bergen, Geneve, Kööpenhamina, Trondheim, Rotterdam, Oslo ja Tukholma. Kokonaisarvosanalla mitattuna HSL sijoittui vuoden 2019 vertailussa toiseksi viidettä kertaa peräkkäin. Parhaan tuloksen sai Geneven joukkoliikenne.

Asukkaiden osallistaminen linjastomuutoksissa

Linjastosuunnitelmissa asukkaita osallistetaan blogin, liikkumiskyselyiden, asukastilaisuuksien ja asiakaspaneelien kautta. Vuorovaikutusta mainostetaan mm. sähköpostitse, bussien näytöillä, sosiaalisessa mediassa ja lehti-ilmoituksien kautta. Blogin kautta tavoitetaan eniten asukkaita. Linjastosuunnitelmiin on saatu usein useita satoja kommentteja useassa eri vaiheessa, joten kokonaisuutena suunnitelmaan voidaan kerätä useita tuhansia kommentteja suunnitelman laadinnan aikana. Lisäksi suunnitelmia käydään lukemassa usein moninkertainen määrä kommentointimääriin verrattuna.

Asukastilaisuuksiin osallistuu yleensä n. 30-200 henkeä paikasta riippuen. Kommentointi jää usein muutamiin kymmeniin. Asiakaspaneelit otettiin käyttöön syksyllä 2018 ja niistä on saatu hyviä kokemuksia. Osallistujat kerätään alueilta, joille suunnitelmia tehdään. Osallistujat pääsevät itse suunnittelemaan palvelua ja tuomaan esiin erilaisia tarpeita. Yhtenä tärkeänä osana on myös laajentaa osallistujien ymmärrystä muiden osallistujien erilaisista tarpeista.

Päästötavoitteet

HSL:n tavoitteena on vähentää lähipäästöjä sekä hiilidioksidipäästöjä yli 90 prosenttia vuoden 2010 tasosta vuoteen 2025 mennessä. Keinoina päästöjen vähentämiseen nähdään yhteistyö liikennöitsijöiden kanssa, uusin ajoneuvoteknologia ja parhaat polttoaineet, sähkön hyödyntäminen energian lähteenä, tiukemmat vaatimukset dieselkalustolle kilpailutuksissa sekä ympäristöbonukset, joilla palkitaan liikennöitsijöitä päästöjen vähentämisestä. Vuosina 2012–2018 HSL on maksanut ympäristöbonuksia lähes kuusi miljoonaa euroa. Vuonna 2019 niihin oli varattu yhteensä kaksi miljoonaa euroa ja vuoden 2020 talousarviossa jo kolme miljoonaa euroa.

Tavoiteskenaario vuosille 2019–2024

Nykyisillä päätöksillä seudulla on 50 sähköbussia helmikuussa 2020. Meneillään olevalla kilpailukierroksella no. 49 saadaan 9 sähköbussia. Kilpailukierroksilla no. 50-56 saadaan 589 sähköbussia elokuuhun 2024 mennessä. Yhteensä syksystä 2024 alkaen olisi käytössä 648 sähköbussia, mikä on puolet bussimäärästä. Jos tavoitteesta toteutuu 2/3, saadaan 430 sähköbussia vuoteen 2025 mennessä. Tämäkin ylittää 90 prosentin päästöjen vähennystavoitteen, joka edellyttää 400:aa sähköbussia

Riskit tavoitteen toteutumiselle

- Kalustotoimittajien toimituskyky, kun sähköbussien kysyntä Euroopassa kasvaa
- Akkujen kapasiteetin kehittyminen
- Kuntien ja palvelutoimittajien kyky toteuttaa isojen liikenteen aloitusten edellyttämä latausinfra etenkin 2022–2023 sekä latausinfran hallinta poikkeusjärjestelyissä
- Suunnitelmien muutokset ja muut syyt optioiden käyttöön, jolloin sähköbussiliikenteen aloitukset viivästyvät
- Kustannustason todennäköinen nousu etenkin kilpailutuksien alkuvaiheessa

Direktiivi 2019/1161

EU-komissiossa hyväksyttiin kesällä 2019 puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen direktiivi. Perusteena uudistukselle on liian hidas päästöjen väheneminen. Kansallinen lainsäädäntö tulee saattaa voimaan kahdessa vuodessa. Direktiivi koskee liikenteen tilaajien ja hankintayksiköiden uusia hankintoja 2.8.2021 alkaen. Jäsenvaltioilla on raportointivelvollisuus komissiolle puhtaista julkisista hankinnoista.
Puhtaille ajoneuvoille on asetettu vähimmäistavoitteet:

- ➔ 2021–2025 41 % puhtaita, joista puolet sähköbusseja
- ➔ 2026–2030 59 % puhtaita, puolet sähköbusseja
- ➔ 2030 -> Komissio tarkastelee tuloksia, kiristää tarvittaessa vaatimuksia

Kestävästi tuotetut biopolttoaineet Euro VI-busseissa kelpaavat 100 %:na (direktiivi 2018/2001)

Vyöhykeuudistus

HSL:n matkalippujen hinnoittelu uudistui 27.4.2019, kun pitkän valmistelun jälkeen uudet vyöhykkeet (A, B, C ja D) korvasivat kuntarajoihin perustuneet lippualueet. Vantaa on uusien vyöhykkeiden B ja C alueella. B-vyöhykkeelle kuuluvilta alueilta matka Helsingin keskustaan on selvästi edullisempi kuin aiemmin, koska matkaan riittää AB-vyöhykkeen lippu. C-vyöhykkeeltä Helsingin keskustaan tarvitaan ABC-vyöhykkeet kattava lippu. Kaupungin kuuluminen kahteen eri vyöhykkeeseen on herättänyt kaupunkilaisissa keskustelua ja vaatimuksia siitä, että koko kaupungin tulisi kuulua samaan vyöhykkeeseen. HSL:n kannalta tämä edellyttäisi kaupungin maksuosuuden huomattavaa kasvattamista tai matkustajahintojen nostoa.

Ensiarvioita vyöhykeuudistuksen vaikutuksista matkustamiseen

Metromatkustaminen lisääntyi erityisesti Espoossa. Lähijunaliikenteessä matkustajien käyttämiin asemiin on tullut muutoksia. Runkobussilinjoilla 550 ja 560 on ollut muutoksia pysäkkien nousijamäärissä, vaihtopysäkit ovat kasvattaneet suosiotaan. Raitiovaunujen matkustajamääriin ei ole ollut vaikutusta. Syksyn 2019 liikkumistutkimuksessa selvitettiin, kuinka uusien vyöhykkeiden käyttöönotto on vaikuttanut pääkaupunkiseudun asukkaiden liikkumiseen. Tuloksia tästä tutkimuksesta saadaan maaliskuussa 2020.

Vaikutus lippulajeihin Vantaalla

Vantaan B-vyöhykkeellä lipputulot ovat hieman laskeneet, koska siellä monelle ennen seutulippua ostaneelle riittää nyt kahden vyöhykkeen lippu. Seutulipun osuus oli aiemmin lähes 70 prosenttia lipputuloista, ABC:n osuus on alle 10 prosenttia (AB 70 %, BC 21 %, muut yhteensä alle 2 %). Vantaan C-vyöhykkeellä ostetaan ABC-lippua edelleen merkittävän paljon. Seutulipun osuus oli aiemmin 70 prosenttia lipputuloista, nyt ABC:n osuus on 57 prosenttia. (AB 8 %, BC 31 %, muut yhteensä alle 4 %). Koko Vantaalla eri matkustusalueiden osuudet lipputuloista ovat seuraavat: ABC 41 %, AB 29 %, BC 27 %, muut yhteensä 3 %

Palaute Vantaalta

Vyöhykeuudistuksen palautteita oli saatu Vantaalta arvioinnin ajankohtana yhteensä 65 kpl. Palautteissa toivottiin jonkin alueiden ja jopa koko Kehäradan kuulumista B-vyöhykkeelle C-vyöhykkeen sijaan.

Johtopäätökset:

Vuonna 2019 pääkaupunkiseudun joukkoliikenteessä aiempi kuntarajoihin perustunut hinnoittelu vaihtui vyöhykkeisiin perustuvaan hinnoitteluun. HSL:n lipputulot nousivat muutoksen jälkeen ennakoitua enemmän. Selittäjänä on etenkin ABC-lipun ennakoitua suurempi osuus myynnistä, ja lisäksi täysin uudet sekä uudelleen aktivoituneet vanhat asiakkaat. Vyöhykkeisiin perustuva hinnoittelu on saanut Vantaalla kritiikkiä etenkin C-vyöhykkeellä asuvilta, jotka ovat kokeneet uudistuksen kohtelevan asukkaita epätasa-arvoisesti.

Asiakkaiden tyytyväisyysmittauksiin ja kuulemisiin linjastomuutosten yhteydessä on kehitetty useita kyselyitä ja kanavia. Olemassa olevat käyttäjät ovat pääsääntöisesti varsin tyytyväisiä joukkoliikenteeseen.

HSL:n tavoitteena on vähentää lähipäästöjä sekä hiilidioksidipäästöjä yli 90 prosenttia vuoden 2010 tasosta vuoteen 2025 mennessä. Keinoina päästöjen vähentämiseen nähdään yhteistyö liikennöitsijöiden kanssa, uusin ajoneuvoteknologia ja parhaat polttoaineet, sähkön hyödyntäminen energian lähteenä, tiukemmat vaatimukset dieselkalustolle kilpailutuksissa sekä ympäristöbonukset.

Vantaan ratikasta on tällä hetkellä kaupungin suunnittelupäätös. Edetessään ja toteutuessaan se tulee osaksi HSL:n toimintaa.

3.1 Vantaan joukkoliikenne

Vantaan kaupungin toimivaltaan kuuluvat joukkoliikenneasiat ovat kuntatekniikan keskuksen tulosalueen (vuoden 2020 alusta lähtien kadut ja puistot -palvelualueen) vastuulla maankäytön, rakentamisen ja ympäristön (2020 alkaen kaupunkiympäristön) toimialalla.

Kaupungin talousarvio joukkoliikenteen osalta perustuu HSL:n talousarvioon kuitenkin niin, että toimintakulut huomioidaan 0,9 miljoonaa euroa HSL:n esitystä pienempinä. Kunnat maksavat HSL:lle kuntaosuutta, joka koostuu lipputuloista ja joukkoliikenteen menoista. Menot muodostuvat operointikuluista (liikennöintikorvaukset), yleiskustannuksista sekä infrakustannuksista, jotka ovat HSL:n jäsenkuntien laskuttamia perussopimuksen mukaisia infran ylläpito- ja pääomakustannuksia. Vantaan joukkoliikenteen subventioaste saa olla korkeintaan 50 prosenttia ilman infrakustannuksia. Vuodelle 2019 Vantaan osuudeksi joukkoliikenteen kustannuksista on

arvioitu noin 114,0 miljoonaa euroa ja lipputuloiksi noin 61,0 miljoonaa euroa. HSL:n esitys Vantaan kuntaosuudeksi on 52,9 miljoonaa euroa ilman edellisten vuosien ylijäämiä. Tällöin subventioasteeksi muodostuu 46,4 prosenttia.[6]

Yhteistyö HSL:n kanssa; toimintatavat ja foorumit

HSL:llä on useita seudullisia yhteistyö- ja seurantaryhmiä, joihin osallistuu edustaja/edustajia kaupungilta. Pääosin ryhmissä käy kaupungin liikennejärjestelmäsuunnittelun henkilöstöä. Näitä ryhmiä ovat Joukkoliikenteen seurantaryhmä (JOSE), Kävelyn ja pyöräilyn yhteistyöryhmä (KÄPSE), Liikennelaskentojen koordinointiryhmä (LIKO), Liikennetutkimukset (LITU) ja Liikennemallien ja -ennusteiden ylläpitoryhmä (MYLLÄ). Näiden ryhmien lisäksi Vantaan kaupungin edustajia on ollut mukana myös HSL:n vetämissä valtakunnallisissa eKEKO-kokouksissa (sähköbussihankkeiden laajennettu johtoryhmä), joissa jaetaan kokemuksia sähköbusseista ja niihin liittyvistä ratkaisuista.

Vantaan joukkoliikenteen infra-asioita käydään kootusti läpi 4-5 kertaa vuodessa kokouksissa, joihin osallistuu kaupungilta liikennejärjestelmäsuunnittelun sekä liikenteen aluesuunnittelun edustajia. Kokouksia vetää HSL:n puolelta Vantaan joukkoliikenneinfrasta vastaava henkilö. Kokouksissa käydään läpi joukkoliikenteen kehityskohteita sekä vuosittain parannettavia pysäkkikohteita.

Kaupunki, HSL ja liikennevalojen laitetoimittajat edistävät yhteistyössä joukkoliikenteen sujuvuutta kehittämällä liikennevalojen etuusjärjestelmää sekä kehittämällä uusia tekniikoita joukkoliikenne-etuuspyyntöjen välittämiseen tietoliikennerajapinnan kautta.

Työmaat aiheuttavat monesti poikkeusjärjestelyjä myös joukkoliikenteeseen. Töiden aikaisia järjestelyjä tarkastellaan usein yhdessä HSL:n kanssa ja niitä käydään kootusti läpi edellä mainituissa joukkoliikenteen infrakokouksissa. Tällä tavoin pyritään varmistamaan joukkoliikenteen sujuvuus myös poikkeustilanteissa ja tilapäisjärjestelyn aikana.

Kaupunki antaa vuosittain lausunnon HSL:n toiminta- ja taloussuunnitelmasta. HSL vastaa alueensa linjastosuunnittelusta, mutta kaupungilla on edustaja kaupungin linjastoa koskevien linjastosuunnitelmien ohjausryhmissä. Myös vuosittain laadittavaa liikennöintisuunnitelmaa käsitellään yhdessä kaupungin kanssa liikennesuunnittelun ja koulumatkojen näkökulmista. Linjastosuunnitelmissa ja linjojen kehittämisessä huomioidaan kaupungin tarpeita ja kehittyminen.

Yhteistyö on siis monitahoista ja HSL:n edustajia pyydetään mukaan mm. moniin kaupungin suunnittelukokouksiin. Muutenkin HSL:n asiantuntijoihin ja suunnittelijoihin ollaan yhteydessä matalalla kynnyksellä.

Sitova tavoite 4.1: Vantaa on hiilineutraali vuonna 2030

EU:ssa on tänä vuonna hyväksytty muutosdirektiivi, jonka tarkoituksena on edistää puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen osuutta julkisen sektorin hankkimissa ajoneuvoissa ja kuljetuspalveluissa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vuosien 2021–2025 aikana HSL:n kilpailuttamista busseista on oltava puhtaita ajoneuvoja vähintään 41 prosenttia ja näistä puolet täyssähköbusseja, ja vuosien 2026–2030 aikana kilpailuttamista busseista puolestaan puhtaita ajoneuvoja on oltava vähintään 59 prosenttia ja niistä puolet täyssähköbusseja.

Vantaan bussiliikennettä koskien tuolle aikavälille on nyt ensimmäisenä osumassa Lahdenväylän linjastosuunnitelman mukaisen liikenteen kilpailutus. Kaupunki on jo teettänyt esiselvityksen Tikkurilan bussiterminaalin sähköistämisestä (latausinfran rakentamisesta). Terminaalin pohjoisimpien laitureiden sähköistämisestä on tehty tarjouspyyntö koskien niiden tarkempaa suunnittelua, jotta sähköbussien laturit voitaisiin ottaa käyttöön syysliikenteen alussa 2021. Samaan linjastomuutokseen liittyy myös linjan 562 muuttuminen runkolinjaksi 570 ja

6 Talousarvio 2019, taloussuunnitelma 2019–2022

HSL on esittänyt, että sitä liikennöitäisiin sähkökäyttöisin nivelbussein. Ojangon bussivarikolla varaudutaan sähköbussien lataukseen kaikilla paikoilla.

Lisäksi tarkoituksena on teettää esiselvitykset linjan 560 nykyisen päätepysäkin sähköistämisestä Raappavuorentiellä sekä Aviapoliksen bussien taukopaikkojen sähköistämisestä Aviabulevardilla. Raappavuorentien selvitys liittyy HSL:n esitykseen linjan 39 muuttamisesta liikennöitäväksi sähkönivelbusseilla. Kivistön kauppakeskuksen yhteyteen suunnitellussa bussiterminaalissa on myös varauduttu sähköbussien lataukseen kaikilla lähtölaitureilla.

Tavoitteen saavuttamista edistetään siis varautumalla vähintään em. direktiivin mukaiseen määrään sähköbusseja ja mahdollistamalla niiden lataus terminaaleissa sekä Ojangon varikolla.

Sitova tavoite 4.3: Joukkoliikenteen käyttö kasvaa

Sitovan tavoitteen mittarina on vähintään kolmen prosentin kasvu. Mittarin vertailukohtana on vuoden 2017 loppu, jolloin nousuja oli 124 500 arkivuorokaudessa. Vuoden 2019 toteutuneiden nousujen määrä oli 138 656, joten lähtötasoon verraten nousua on yli 11 prosenttia. Vuoteen 2018 verrattuna nousuja oli 6,9 prosenttia enemmän.

Matkustajamäärien kasvua on seurattu vertaamalla tiettyjen syyskuukausien arkivuorokauden keskimääräisiä nousijamääriä aina edelliseen vuoteen. Koko HSL-alueen osalta joukkoliikenteessä kulki vuoden 2019 aikana 2,5 prosenttia enemmän matkustajia kuin vuona 2018, vahvinta kasvu on ollut metrossa.

Vantaan ratikka

Vantaalla ollaan suunnittelemassa Hakunilan ja Länsimäen yhdistämistä raideverkkoon ratikan avulla. Raidelinjaus kulkee Tikkurilan kautta Aviapolikseen ja lentoasemalle. Raidelinjan pituus on 19,3 kilometriä, keskimääräinen pysäkkiväli 800 metriä ja keskinopeus 25 km/h. Ennustettu matkustajamäärä olisi noin 81 000 matkustajaa vuorokaudessa.

Kaupunginvaltuusto päätti 16.12.2019, että Vantaan ratikan suunnittelua jatketaan yleissuunnitelman pohjalta, edellyttäen että valtio sitoutuu 30 prosentilla ratikan suunnittelu- ja toteutuskustannuksiin. Jatkosuunnittelussa tehdään ratikan vaatimat asemakaavamuutokset sekä laaditaan koko ratikan reitille katusuunnitelmat ja sen jälkeen rakentamissuunnitelmat. Ratikalle haetaan vielä erikseen investointipäätöstä kaupunginvaltuustolta noin vuonna 2023. Raitiotien rakennustyöt voitaisiin aloittaa vuonna 2024, jolloin se voisi olla käytössä aikaisintaan vuonna 2028.

Johtopäätökset:

HSL suunnittelee ja järjestää toimialueensa joukkoliikenteen ja edistää sen toimintaedellytyksiä sekä hankkii bussi-, raitiovaunu-, metro-, lautta- ja lähijunaliikennepalvelut. HSL hyväksyy joukkoliikenteen taksa- ja lippujärjestelmän sekä lippujen hinnat, vastaa joukkoliikenteen markkinoinnista ja matkustajainformaatiosta sekä järjestää lippujen myynnin ja vastaa matkalippujen tarkastuksesta. Kaupunki antaa vuosittain lausunnon HSL:n toiminta- ja taloussuunnitelmasta. HSL vastaa alueensa linjastosuunnittelusta, mutta kaupungilla on edustaja kaupungin linjastoa koskevien linjastosuunnitelmien ohjausryhmissä. Myös vuosittain laadittavaa liikennöintisuunnitelmaa käsitellään yhdessä kaupungin kanssa liikennesuunnittelun ja koulumatkojen näkökulmista. Linjastosuunnitelmissa ja linjojen kehittämisessä huomioidaan kaupungin tarpeita ja kehittyminen.

HSL:llä on useita seudullisia yhteistyö- ja seurantaryhmiä, joihin osallistuu edustaja/edustajia kaupungilta. Vantaan joukkoliikenteen infra-asioita käydään kootusti läpi 4-5 kertaa vuodessa kokouksissa, joihin osallistuu kaupungilta liikennejärjestelmäsuunnittelun sekä liikenteen aluesuunnittelun edustajia. Kokouksia vetää HSL:n puolelta Vantaan joukkoliikenneinfrasta vastaava henkilö. Kokouksissa käydään läpi joukkoliikenteen kehityskohteita sekä vuosittain parannettavia pysäkkikohteita.

Kaikkiaan yhteistyö on monitahoista ja HSL:n edustajia pyydetään myös mukaan moniin kaupungin suunnittelukokouksiin. Muutenkin HSL:n asiantuntijoihin ja suunnittelijoihin ollaan yhteydessä matalalla kynnyksellä.

Joukkoliikenteen käyttö on kasvanut, kuten tavoitteena on ollut.

Vantaalle suunnitteilla oleva raitiotie tulee toteutuessaan jossain vaiheessa osaksi HSL:n joukkoliikennettä. Se on kehäradan jälkeen suurin yksittäinen liikenteeseen vaikuttava uusi yhteys Vantaalla.

4 VANTAAN ENERGIA OY

Vantaan Energia Oy on kaupunkienergiayhtiö, joka yhdessä tytär- ja osakkuusyhtiöidensä kanssa muodostaa Vantaan Energia -konsernin. Vantaan kaupunki omistaa yhtiöstä 60 prosenttia ja Helsingin kaupunki 40 prosenttia. Yhtiö myy sähköä koko Suomeen ja kaukolämpöä yhtiö tuottaa ja myy Vantaalle.

Toiminnan tavoitteista

Vantaan kaupungin asettamat tavoitteet

Oheisessa taulukossa on koottuna Vantaan Energia -konsernille Vantaan kaupungin talousarviossa vuodelle 2019 asetetut tavoitteet ja niiden toteuma.

Taulukko: Vantaan kaupungin Vantaan Energia -konsernille asettamat tavoitteet ja niiden toteuma

	Tavoitteen mittari	Toteuma
Konsernin liikevoitto, (miljoonaa euroa)	46,4	(58,9) 48,9[7]
Sijoitetun oman pääoman tuottoprosentti	8	10
Omavaraisuusaste (prosenttia)	41	41
Toimitushäiriöt sähkö, tuntia/asukas/vuosi	0,2	0,02
Uusiutuva energia koko energiatuotannosta prosentteina		
(vesivoima, tuulivoima, bioenergia, jäte-energia)	30	53,8
Muu päästökauppavapaa energia koko energiatuotannosta prosentteina (ydinvoima, jäte-energia)	23	20,7
Henkilöstötyytyväisyys (asteikko 1 – 5)	3,7	3,5
Työturvallisuus, tapaturmataajuus (kertaa/miljoona työtuntia)	0	4,7

Talouteen, toiminnan sujuvuuteen ja uusiutuvan energian lisäämiseen liittyvät tavoitteet toteutuivat. Muun päästökauppavapaan energian osuus koko energiantuotannosta jäi hieman tavoitellusta. Tässä merkittävänä syynä oli uuden ydinvoiman käyttöönoton siirtyminen. Henkilöstötyytyväisyyden ja tapaturmataajuuden tavoitearvoja ei saavutettu ja näihin liittyen yhtiössä tehdään edelleen uusia toimenpiteitä.

Yleistä yhtiöstä

Talous, tunnuslukuja, investoinnit ja rahoitusasema

Oheisessa taulukossa koottuna konsernin ja emoyhtiön talouden avainlukuja tilinpäätöksistä 2017–2019.

[7] Vertailukelpoinen liikevoitto, josta on vähennetty yli 9 miljoonaa kertaluonteisia eriä (liiketoimintakaupat kiinteistörealisoinnit ja osakkuusyhtiöiden kirjauskäytäntöjen muutokset). Suluissa on liikevoitto, jossa nämä erät mukana. Myös taulukon kolme konsernin liikevoitto prosenttia liikevaihdosta on laskettu vertailukelpoisella liikevaihdolla 48,9.

Taulukko: Konsernin ja emoyhtiön talouden tunnuslukuja 2017–2019

Tunnusluku	Konserni			Emoyhtiö		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Liikevaihto (miljoonaa euroa)	285,3	303,0	295,1	245,1	258,5	249,0
Liikevoitto (miljoonaa euroa)	54,8	47,1	(58,9) 48,9	36,8	32,6	32,3
Liikevoitto prosenttia liike-vaihdosta	19,2	15,5	18,4	15,0	12,6	13,0
Oma pääoman tuotto %	20,3	13,9	16,6	18,1	12,8	11,8
Omavaraisuus aste %	41,7	38,5	41,0	39,6	35,7	38,0
Bruttoinvestoinnit (miljoonaa euroa)	44,4	110,3	42,3	30,0	95,0	30,9
Bruttoinvestoinnit prosenttia liikevaihdosta	15,6	36,4	14,3	12,4	36,7	12,4

Seuraavassa merkittävimmät investointikohteet 2018–2023. Vuodesta 2020 eteenpäin luvut ovat arvioita.

Taulukko: Konsernin merkittävimmät investointikohteet (luvut miljoonaa euroa)

Investointikohde	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Martinlaakson biovoimala	48,8	13,1				
Jätevoimala laajennus		0,5	8,0	60,0	66,5	
Tuotanto-osuudet	25,5	9,0	13,0	15,4	1,5	1,5
Kaukolämpöverkko	8,3	8,3	7,9	7,9	7,9	7,9
Sähköverkko	15,3	11,4	13,1	12,2	12,2	14,2
Yhteensä	97,9	42,3	42	95,5	88,1	23,6

Merkittävin yksittäinen investointi vuonna 2018–2019 oli vuoden 2019 alkupuolella käyttöönotettu Martinlaakson biovoimala. Martinlaakson vanha maakaasu- ja öljykäyttöinen voimalaitososa muutettiin biovoimalaksi. Tulossa oleva iso investointi on jätevoimalan laajennus (kustannusarvio noin 135 miljoonaa euroa). Sekä Martinlaakson biovoimalalla että jätevoimalan laajennuksella pystytään merkittävästi vähentämään lämmön ja sähköntuotannon hiilidioksidipäästöjä.

Yhtiön pitkäaikainen rahoitus on hoidettu rahoituslainoilla ja leasingilla. Yhtiön rahoitusaseman odotetaan pysyvän hyvänä. Rahoitusasemaan liittyvistä tunnusluvuista yhtiön lainasopimuksissa ovat kovenantteina[8] omavaraisuusaste (oltava suurempi kuin 30 prosenttia) ja velkaantumisaste gearing[9] (on oltava pienempi kuin 200 prosenttia). Näihin ehtoihin liittyvät tunnusluvut ovat yhtiöllä olleet viime vuosina selvästi lainaehdoissa asetettuja raja-arvoja paremmalla tasolla (omavaraisuusaste noin 40 prosenttia ja gearing alle 100 prosenttia).

Tuotanto, energianlähteet, hiilidioksidipäästöt, luotettavuus ja hintakehitystä.

Oheisiin taulukkoihin on koottu Vantaan Energia Oy:n tuotantolukuja, sähkön- ja lämmöntuotannon energianlähteet sekä yhtiön hiilidioksidipäästöjen kehitystä arviointihetken tiedoilla.

[8] Kovenantti on luottosopimukseen otettava erityisehto, joka korvaa vakuuden. Kovenanttia kutsutaan myös sopimusvakuudeksi. (Lähde: https://fi.wikipedia.org/wiki/Kovenantti)

[9] Gearing-prosentti eli velkaantumisaste on nettovelan suhde omaan pääomaan. Mitä pienempi luku sen vahvempi on yrityksen rahoitusasema. (Lähde: https://fi.wikipedia.org/wiki/Nettovelkaantumisaste)

Taulukko: Vantaan Energia Oy:n sähkön ja lämmön tuotanto vuosina 2016-2018

Tuotanto Gwh	2016	2017	2018
Sähköntuotanto	1 411	1 277	1 562
Lämmöntuotanto	1 876	1 877	1 900
Yhteensä	3 287	3 154	3 462

Taulukko: Vantaan Energia Oy:n sähkö- ja lämmön tuotannon energian lähteet vuosina 2016–2018

Energianlähde, prosenttiosuus koko tuotannosta	2016	2017	2018
Paikallinen tuotanto			
hake	-	-	1
hiili	31	35	28
jäte	29	32	29
kaasu	16	10	15
Osuudet tuotantoyhtiöissä			
vesivoima	17	15	18
ydinvoima	5	5	4
tuulivoima	1	2	4
muut osuudet	1	1	1
Yhteensä	100	100	100

Taulukko: Vantaan energian hiilidioksidipäästöt 2016–2018

Hiilidioksipäästöt	2016	2017	2018
Vantaan tuotanto, (tonneina)	662 538	651 848	650 843
grammoina/kWh	262	265	255
Osuustuotanto, tonneina	6 034	5 004	7 457
grammaa/kWh	8	7	8

Yhtiön tuotantoluvut hieman kasvoivat kahdesta edellisestä vuodesta vuonna 2018. Energianlähteistä hiilen osuus energianlähteenä väheni vuonna 2018 kahdesta edellisestä vuodesta. Vantaan tuotannon hiilidioksidipäästöt pienenivät myös hiukan vuonna 2018 verrattuna kahteen edelliseen vuoteen. Huomattavaa on, että ennen jätevoimalan valmistumista (jätevoimala valmistui 2014) yhtiön hiilidioksidipäästöt olivat vuosittain noin 900 000 tonnia.

Toimitushäiriöiden hallinta

Ohessa vertailua sähkö ja lämmön toimitushäiriöistä vuosilta 2016–2019 Yksikkö tuntia/asiakas/vuosi. Vuosittaisena tavoitteena on ollut sähkön tuotannoissa alle 0,2 tuntia /asiakas /vuosi ja kaukolämmön osalta tavoite on ollut alle 0,8 tuntia/asiakas/vuosi

Taulukko: Vantaan Energia Oy:n sähkön ja lämmöntuotannon toimitushäiriöt 2016–2019

Toimitushäiriöt	2016	2017	2018	2019
Sähkö	0,12	0,09	0,03	0,02
Lämpö	0,6	0,8	0,8	0,5

Toimitushäiriöiden hallinnassa yhtiö on onnistunut hyvin. Keskeisiä toimenpiteitä häiriöiden hallinnassa ovat olleet muun muassa ajanmukaiset verkkosuunnitteluperiaatteet, huolellinen kunnossapito ja auditointihavaintojen korjaussuunnitelman noudattaminen.

Ajankohtaista ja tulevaa

Sähkönmyynti- ja asiakasliiketoiminnan vahvistaminen

Lahti Energia Oy, Oulun Energia Oy, Oulun Seudun Sähkö, Oulun Sähkönmyynti Oy:n osakkaat, Pori Energia Oy ja Vantaan Energia Oy ovat solmineet esisopimuksen sähkönmyynti- ja asiakaspalveluliiketoimintojensa yhdistämisestä. Toimenpiteellä tavoitellaan entistä parempaa kilpailukykyä ja kustannustehokkuutta sähkön myynnissä. Sähkömyyntiliiketoiminta on kasvussa ja yhdistämisellä saavutetaan entistä laajempi asiakaskunta. Lisäksi ison toimijan katsotaan olevan houkuttelevampi yhteistyökumppani. Järjestely on tarkoitus toteuttaa liiketoimintasiirrolla, jossa osakasyhtiöt siirtävät sähkönmyynti- ja asiakaspalveluliiketoiminnot yhteisesti omistettavaan konserniin. Uusi yhtiö aloitti toimintansa 1.4.2020.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja kiertotalouden vahvistaminen

Vantaan Energia Oy:n visiossa 2025 todetaan: ”Olemme valtakunnallinen ja määrätietoisesti kasvava kiertotalousenergiayhtiö.” Yhtiö onkin asettanut tavoitteekseen luopua kokonaan kivihiilen käytöstä energianlähteenä vuonna 2022. Samalla vuoteen 2030 mennessä on tavoitteena leikata yhtiön hiilidioksidipäästöt kymmenesosaan vuoden 2010 tasosta. Tavoitetta toteutetaan sekä osallistumalla energiahankkeisiin, joissa tuotetaan päästövapaata energiaa että panostamalla hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen omassa tuotannossa. Omassa energiatuotannossa kasvatetaan kiertotalousliiketoimintaa laajentamalla jätteenpolttokapasiteettia niin, että myös yrityssektorin tuottamaa jätettä voidaan käyttää voimalassa.

Vantaan Energia- konserni on hankkinut omistusosuuksia tuulivoimaa tuottavissa yhtiöissä (muun muassa EPV-tuulivoima Oy, Suomen Hyötytuuli Oy) ja lähtenyt mukaan myös aurinkoenergialiiketoimintaan. Lisäksi lisää vesivoimaa on hankittu norjalaisen osakkuusyhtiön kautta (Svartisen Holding AS) ja konserni on mukana Teollisuuden Voiman (TVO) ja Fennovoiman ydinenergiahankkeissa omistusosuuksiensa kautta.

Omassa tuotannoissa merkittävä hiilidioksidipäästöjä vähentävä investointi oli Martinlaakson vanhan maakaasu- ja öljykäyttöisen voimalaitososan muuttaminen biovoimalaksi (saatiin käyttöön 2019). Biovoimalassa käytetään polttoaineena pääasiassa kestävää biomassaa eli kotimaista läheltä tuotua puuhaketta, kuten metsätähde- ja rankahaketta, kierrätyspuuta, sahanpurua sekä vaneriteollisuuden hukkapaloja.

Toinen erittäin merkittävä hiilidioksidipäästöjä vähentävä investointi on suunnitteluvaiheessa oleva yhtiön jätevoimalan laajennus. Tavoiteaikataulun mukaan laajennusosa otettaisiin käyttöön 2022. Laajennus tarkoittaisi kolmannen polttolinjan rakentamista nykyisen voimalan tontille. Jätevoimala käyttää nyt pääosin kotitalouksilta tulevaa kierrätykseen kelpaamatonta sekajätettä polttoaineena ja toimii tällä hetkellä kapasiteettinsa ylärajoilla. Laajennuksen tuoman kapasiteettilisäyksen jälkeen voimalassa pystyttäisiin käyttämään myös erilaista kierrätykseen kelpaamatonta yrityssektorin tuottamaa jätettä (esimerkiksi rakennusjäte). Laajennuksen on arvioitu nostavan poltettavan sekajätteen määrän nykyisestä noin 400 000 tonnista noin 550 000 tonniin. Samalla kivihiilen ja muiden fossiilisten polttoaineiden tarve energian tuotannossa vähenisi merkittävästi.

Johtopäätökset:

Vantaan Energia Oy:n ja Vantaan Energia-konsernin kehitys sekä talouden että energiantuotannon näkökulmasta on ollut melko tasaista viime vuosina. Yhtiö ja koko konserni on tehnyt hyvää tulosta ja sähkön ja kaukolämmön tuotantomäärät ovat pysyneet melko tasaisina. Yhtiö on tehnyt merkittäviä investointeja ja suunnitteilla on vuosille 2021–2022 pääosin ajoittuva jätevoimalan arviolta noin 135 miljoonan euron laajennusinvestointi. Yhtiön rahoitusasema on ollut hyvä ja talouskehityksen perusteella sen myös odotetaan pysyvän vakaana jatkossakin ja investoinnit pystytään kattamaan suunnitelluilla aikatauluilla.

Vantaan kaupungin yhtiölle asettamista tavoitteista talouteen ja luotettavuuteen liittyvät tavoitteet toteutuivat suunnitellusti. Henkilöstötyytyväisyyden ja työturvallisuuden osalta ei asetettuja tavoitearvoja saavutettu ja yhtiö onkin jo ryhtynyt suunnittelemaan uusia toimenpiteitä näiden osa-alueiden parantamiseksi.

Vantaan Energia on asettanut vuonna 2025 visiokseen olla valtakunnallinen, kasvava kiertotalousenergiayhtiö. Visioon liittyen yhtiö on asettanut myös varsin kunnianhimoisen tavoitteen luopua kivihiilen käytöstä energianlähteenä vuonna 2022 ja pudottaa hiilidioksidipäästönsä kymmenesosaan vuoden 2010 tasosta vuonna 2030. Tavoitetta on toteutettu lisäämällä omistusosuuksia päästötöntä energiaa tuottavissa yhtiöissä (muun muassa tuuli- ja aurinkovoima) sekä oman tuotannon hiilidioksidipäästöjä vähentämällä. Yhtiö on viime vuosina tehnyt merkittäviä investointeja oman tuotannon päästöjen vähentämiseksi (jätevoimala 2014, Martinlaakson biovoimala 2019). Suunnitteilla yhtiöllä on nyt jätevoimalan laajennus (toteutusaikataulu suunnitellusti 2020–2021), jonka toteuduttua poltettavan sekajätteen määrää pystyttäisiin huomattavasti

lisäämään. Tällöin voimala pystyisi käyttämään myös yrityssektorin tuottamaa jätettä (nyt koko kapasiteetti menee kotitalousjätteen polttoon). Samalla kivihiilen ja muiden fossiilisten polttoaineiden tarve energian tuotannossa vähenisi ja hiilidioksidipäästöt pienenisivät merkittävästi. Yhtiön tavoite kivihiilen käytön luopumisesta ja hiilidioksidipäästöjen pudottamisesta edesauttavat olennaisesti myös Vantaan kaupungin strategista tavoitetta Vantaan hiilineutraalisuuden saavuttamisesta vuoteen 2030 mennessä.

5 TERVEYDENHUOLLON SÄHKÖISET ASIOINTIPALVELUT

Helsingin, Espoon, Vantaan, Kauniaisten ja HUSin ulkoisten tarkastustoimien yhteisarvioinnin tavoitteena oli selvittää terveydenhuollon sähköisten asiointipalvelujen toimivuutta sekä tuloksellisuutta. Arviointi rajattiin koskemaan terveydenhuollon sähköisiä asiointipalveluja sekä itsehoitoa ja omahoitoa. Arvioinnissa hyödynnettiin tapausesimerkkinä diabeetikkojen potilasryhmää. Arviointiraportti on kokonaisuudessaan saatavissa osoitteesta www.vantaa.fi/arviointikertomus.

Terveyspalvelujen sähköisen asioinnin sujuvuutta sekä laadukkuutta ja vaikuttavuutta suhteessa kuntalaisten tarpeisiin selvitettiin kirjallista tutkimus- ja tilastotietoa kartoittamalla. Arviointimenetelminä käytettiin myös terveydenhuollon ammattilaisten ja digitaalisista palveluista vastaavien haastatteluja ja sähköpostitiedusteluja.

Sähköisten terveyspalvelujen määrittely

Laajasti ymmärrettynä sähköisillä terveyspalveluilla tarkoitetaan välineitä ja palveluja, jotka hyödyntävät tieto- ja viestintätekniikkaa ja joiden pyrkimyksenä on parantaa sairauksien ehkäisyä, diagnosointia, hoitoa, seurantaa ja terveydenhuollon hallintoa. Sähköiset terveyspalvelut voivat parantaa hoidon saatavuutta ja laatua sekä tehostaa toimintaa. Sähköiset terveyspalvelut kattavat tietojen vaihdon potilaiden sekä terveydenhuoltopalvelujen tarjoajien, sairaaloiden, terveysalan ammattilaisten ja terveysalan tietoverkkojen välillä. Sähköisiin terveyspalveluihin luetaan myös monia muita sovelluksia, kuten sähköiset potilastietojärjestelmät, etälääketieteen palvelut, potilaiden seurantalaitteet, leikkaussalien varausjärjestelmät ja robottikirurgia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisillä asiointipalveluilla tarkoitetaan kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa tyypillisesti potilasportaaleja. Potilasportaalit ovat verkkopohjaisia sovelluksia, jotka ovat terveydenhuollon organisaation omistuksessa ja hallinnassa. Potilasportaaleita tarjotaan enenevässä määrin myös valtakunnallisesti, kuten Omakanta-palvelu Suomessa. Potilasportaalit mahdollistavat ensisijaisesti potilaalle pääsyn organisaation tietoihin, pääasiallisesti omiin sähköisen potilaskertomuksen tietoihin. Lisäksi kehittyneemmät potilasportaalit voivat tarjota viestintätoimintoja ja -palveluja, joilla tavoitellaan lääketieteellisen hoidon parantumista. Kaiken kaikkiaan portaalit voivat tarjota yhden tai useampia seuraavista toiminnoista:
pääsy potilaan kertomustietoihin, pääsy testituloksiin, portaalin tietojen tulostus tai tallennus, lääkemääräysten uusimispyynnöt, ajanvaraus, lähetepyynnöt, pääsy yleiseen terveystietoon, turvallinen viestintä potilaan ja ammattilaisen välillä.

Sähköiset terveyspalvelut Vantaalla

Helsingissä, HUSissa, Kauniaisissa ja Vantaalla on otettu tai otetaan vuoden 2020 loppuun mennessä käyttöön perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon asiakas- ja potilastietojärjestelmä (Apotti). Järjestelmään kuuluu potilasportaali Maisa, jonka kautta erilaisia sähköisiä palveluita voi käyttää. Maisa-asiakasportaalin avulla voi päivittää tietojaan, täyttää esitietolomakkeita tai tehdä itsearvioita, joiden perusteella voi saada ohjeita ja/tai kehotuksen tehdä yhteydenottopyyntö palveluihin. Ajanvarausten tekeminen, siirtäminen ja peruminen, sekä viestintämahdollisuus terveydenhuollon ammattilaisen kanssa joko sähköpostin tapaan tai Chatissä ovat mahdollisia. Hoitotarviketilauksia voi tehdä ja myös videovastaanottotoiminto on tarkoitus ottaa käyttöön. Maisan kautta voi tarkastella terveys- ja hyvinvointitietojaan muun muassa valtakunnallisesta Omakanta-verkkopalvelusta sekä uusia reseptejään ilman erillistä kirjautumista Omakantaan. Maisa-asiakasportaali lähettää herätteen, jos asiakas on varannut ajan, saanut viestin tai tutkimustuloksen. Asiakas voi valita, haluaako muistutuksen sähköpostiin, tekstiviestillä tai viestinä mobiilisovelluksesta. Maisassa on myös

mahdollisuus toisen puolesta asiointiin 0-9-vuotiaan huollettavansa puolesta tai valtuutuksella täysi-ikäisen puolesta.

Vantaalla sähköisten asiointipalvelujen kehitys nojaa tällä hetkellä Apotin Maisa-asiakasportaalin kehitystyöhön. Apotti otettiin käyttöön suurimmassa osassa terveyspalveluita sekä perhe- ja vanhuspalveluita vuoden 2019 aikana.

Maisa-asiakasportaalin käyttäjämäärä
Apotti Oy:n mukaan 7.1.2020 Maisan käyttäjämäärä ylitti 50 000 käyttäjän ja 500 000 kirjautumiskerran rajan. Nämä käyttäjät olivat HUS/Peijaksen ja Vantaan kaupungin palvelujen käyttäjiä. Vantaalla Maisa-portaalin käytöstä on tilastoja heinä-joulukuulta 2019. Joulukuun 2019 loppuun mennessä 37 prosenttia 12 edeltävän kuukauden aikana tavatuista asiakkaista/potilaista oli ottanut Maisa-portaalin käyttöön. Katsottuja merkintöjä oli yli 71 000 ja lähetettyjä viestejä lähes 14 000. Maisa-käyttäjien verkossa varaamien aikojen prosenttiosuus oli 11.

Diabeteksen hoito Vantaalla

Vantaalla toimii diabeteksen hoidon yksikkö, joka hoitaa tyypin 1 diabeetikoita ja tyypin 2 insuliini- ja pistoshoitoisia diabeetikoita. Se koostuu kolmesta diabetesyksiköstä (Keski-, Pohjois- ja Länsi-Vantaa), hoitotarvikejakelusta ja jalkaterapiasta. Ajanvaraus tehdään diabeteshoitajalta (ensihoitokäynti aina) tai sähköisesti. Potilaat, joiden tila on komplisoitunut, ohjautuvat erikoissairaanhoitoon. Erikoissairaanhoito hoitaa myös alle 16-vuotiaat diabeetikot. Hyvässä hoitotasapainossa olevia insuliinipumppupotilaita ohjataan puolestaan erikoissairaanhoidosta diabetesyksikön potilaiksi.

Tablettihoitoisten tyypin 2 diabeetikoiden hoito, seuranta ja ohjaus tapahtuvat oman terveysaseman terveydenhoitajilla ja lääkäreillä, ajanvaraus tapahtuu keskitetystä ajanvarausnumerosta tai sähköisesti.
Vantaalla diabeetikoille tarjotaan lisäksi Liikunta-apteekki -palvelua. Terveysasemilla toimivien (Korso, Koivukylä, Hakunila, Tikkurila, Myyrmäki ja Martinlaakso) Liikunta-apteekkien avulla pyritään kohdennettuun liikuntaneuvontaan yhteistyössä terveysasemien henkilökunnan kanssa.

Vantaan diabetesyksiköissä ja hoitotarvikejakelussa oli vuoden 2019 loppuun asti käytössä sähköinen asiointikanava, jossa oli mahdollisuus suojattuun viestinvaihtoon. Vuodelta 2016 olevien tilastojen mukaan kanavaa käytti noin 640 diabetesyksikön asiakasta (hieman alle puolet) ja lähes viidennes hoitotarvikejakelun asiakkaista (1 768 asiakasta). Vuonna 2018 hoitotarviketilauksia teki sähköisen kanavan kautta 2 327 potilasta. Maisa-asiakasportaalin käytön odotetaan diabetesyksiköissä ja hoitotarvikejakelussa kasvavan, kun vaihtoehtoisen kanavan käyttö loppuu. Terveysasemilla hoidettavien diabetespotilaiden Maisa-portaalin käytöstä ei ole käytettävissä tietoa.

Johtopäätökset:

Terveydenhuollon sähköisiä asiointipalveluita on arvioinnin perusteella melko kattavasti käytössä. Sähköisten palvelujen olemassaolo on edesauttanut palvelujen tarjoamista oikea-aikaisesti. Kaikilla asiakkailla ei ole syystä tai toisesta mahdollisuutta hyödyntää sähköisiä palveluita, jolloin heillä on mahdollisuus asioida perinteisten palvelukanavien kautta tai hyödyntää puolesta asiointia. Palvelujen saavutettavuutta rajoittaa jonkin verran se, ettei kaikkia palveluita ole tarjolla yhtä kattavasti suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kaikissa palveluissa ei myöskään ole vielä huomioitu selkokielisyyttä.

Sähköiset asiointipalvelut toimivat osaltaan omahoidon tukena. Asiakkaan tuottamaa tietoa voidaan myös hyödyntää osana omahoitoa. Esimerkiksi sähköisillä esitietolomakkeilla saatujen tietojen perusteella voidaan suunnitella vastaanoton tai hoidon toteutusta. Asiakkaan tuottamaa tietoa ei vielä kuitenkaan laajamittaisesti hyödynnetä. Hyödynnettävyyttä hankaloittaa esimerkiksi se, etteivät tiedot siirry aina automaattisesti järjestelmien välillä. Nykytekniikka, kuten verensokerinseurantalaite, tarjoaa uusia mahdollisuuksia diabeetikoiden hoidon ja verensokerin seurantaan ja mahdollistaa paremman hoitotasapainon saavuttamisen. Arvioinnin kohteissa kriteerit seurantalaitteiden saamiseen ovat samantyyppisiä keskenään ja noudattavat Käypä hoito -suosituksia.

Sähköisistä asiointipalveluista kerätään tietoa asiakaspalautteiden avulla. Saadun palautteen perusteella palveluita kehitetään. Asiakkaita myös osallistetaan mahdollisuuksien mukaan palvelujen suunnitteluun.
Tietoturva ja tietosuoja vaikuttavat asiakaskokemukseen. Niillä on myös merkitystä siihen, luottavatko käyttäjät palveluihin. Arvioinnin perusteella tietoturva- ja tietosuojakysymykset on kattavasti huomioitu terveydenhuollon sähköisissä asiointipalveluissa. Potilaan tuottaman terveystiedon omistajuus nousee jatkossa esille tietoturva- ja tietosuojanäkökulmista.

Arvioinnin perusteella sähköiset asiointipalvelut ovat vähentäneet jonkin verran potilaskäyntien ja puhelinkontaktien määrää. Sähköinen asiointi on tuonut helpotusta erityisesti asiakasnäkökulmasta tarjoamalla asiakkaille uuden ajasta ja paikasta riippumattoman vaihtoehtoisen palvelukanavan. Tilastojen perusteella sähköisen asioinnin arvioidaan lisääntyvän vuosittain. Tämän arvioinnin perusteella sähköisillä asiointipalveluilla on mahdollista saavuttaa joissakin tapauksissa samat tai jopa paremmat terveyshyödyt kuin perinteisillä palveluilla. Sähköisten asiointipalvelujen vaikutus työn tehokkuuteen ei kuitenkaan ole aivan yksiselitteistä. Sähköiset palvelut ovat uusi kanava, joka ei välttämättä poista, korvaa tai vähennä muuta tekemistä. Sähköisten palvelujen onnistunut ja vaikuttava käyttöönotto edellyttää terveydenhuollon toimintayksiköiden prosessien päivittämistä sekä henkilöstön digiosaamisen vahvistamista. Sähköisten palvelujen vakiinnuttua, niillä on mahdollista vaikuttaa työn tehokkuuteen ja resurssien uudelleen kohdentamiseen.

Vantaan tarkastuslautakunta toteaa, että Apotin käyttöönottoa ei voi pitää kaikilta osilta onnistuneena. Järjestelmä ei vastaa sille annettuja tavoitteita kaikilta osin ja vastaa eri käyttäjätahojen tarpeisiin eri tavoin.

Suositukset:

Sähköisten asiointipalveluiden saavutettavuudessa tulee jatkossa huomioida paremmin käyttäjien erilaiset vammat ja rajoitteet.

Sähköisten palveluiden saavutettavuus ja niihin liittyvät neuvonta- ja tukipalvelut yhdenvertaisesti suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi tulee turvata. Sähköisissä asiointipalveluissa tulee tavoitella selkokielisyyttä.

Sähköisten asiointipalvelujen löydettävyyteen kaupunkien ja HUSin verkkosivuilta tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota.

Perinteisten palvelukanavien käyttö tulee mahdollistaa jatkossakin eri asiakasryhmien yhdenvertaisuuden toteutumisen varmistamiseksi.

Käyttäjien havaitsemiin Apotin ongelmiin on kiinnitettävä erityistä huomiota ja korjattava järjestelmän toiminnan ongelmat.

6 KAUPUNGINJOHTAJAN TOIMIALA

6.1 Elinkeinopalvelut

Elinkeinopalvelujen tulosalue kuului vuonna 2019 kaupunginjohtajan toimialaan. Tulosalue vastaa kaupungin elinvoimaisuuden ja elinkeinopolitiikan strategisesta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä elinkeinopoliittisen seutuyhteistyön kehittämisestä.

Vuoden 2020 alusta voimaan tulleessa Uusi Vantaa organisaatiossa elinkeinopalvelujen yksikkö kuuluu kaupunkistrategian ja johdon toimialaan ja siellä kasvupalvelujen palvelualueeseen. Elinkeinopalvelujen yksikön tehtävät pysyvät ennallaan.

Toiminnan tavoitteet ja tunnuslukuja

Elinkeinopalvelujen tulosalueen tavoitteista keskeiset tavoitteet liittyvät kaupunkistrategian painopistealueeseen: ”Lisäämme kaupungin elinvoimaa.” Näitä tavoitteita vuodelle 2019 olivat:

- Kaupungin uuden elinvoimaohjelman laatiminen ja toteutus
- Aktiivinen yrityshankinta ja toimivat neuvonta- ja sijoittumispalvelut
- Klusterimallin jalkauttaminen

Lisäksi tulosalueen tavoitteena oli lisätä yhteistyötä oppilaitosten kanssa ja sitä kautta edesauttaa yhteisten uusien kehittämisprojektien syntymistä. Tavoitteena oli myös tehostaa kansainvälistä markkinointia yhteistyössä seudullisten partnereiden kanssa ja kytkeä yritysneuvonta kiinteämmäksi osaksi Vantaan palvelutarjontaa. Erityisenä painopisteenä elinkeinopolitiikassa vuonna 2019 oli kiinnittää huomiota Vantaan kansainväliseen houkuttelevuuteen.

Tavoitteiden toteutumisesta

Vantaan elinkeino- ja vetovoimaohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa toukokuussa 2019. Ohjelman täytäntöönpano on alkanut ja ohjelmaa käsitellään omana osionaan jäljempänä. Yritysten neuvonta- ja sijoittumispalveluiden parantamiseksi ollaan suunnittelemassa yhden luukun periaatteella toimivaa yrityspalvelua. Palvelua ovat suunnittelemassa elinkeinopalvelut, kiinteistöt ja asuminen -tulosalue, kuntalaispalvelut, työllisyyspalvelut, tietohallinto, kaupunginkanslia sekä Vantaa-info. Klusterimallin rakentamista ja jalkauttamista on jatkettu ja Vantaalla toimii tällä hetkellä:

- Kiinteistöklusteri
- Ruokaklusteri
- Lentorahti
- Korkean osaamisen tuotanto
- Kiertotalousklusteri

Yhteistyötä oppilaitosten kanssa on tiivistetty. Ammattiopisto Varia ja Laurea- ja Metropolia-ammattikorkeakoulut ovat muun muassa mukana elinkeinopalvelujen koordinoimissa projekteissa. Lisäksi on myös välitetty Aalto-yliopiston palveluja vantaalaisille yrityksille. Painopistealueena ollutta Vantaan kansainvälisen houkuttelevuuden edistämistä on tehty yhteistyössä koko pääkaupunkiseudun toimijoiden verkoston kanssa. Elinkeinopalvelut osallistui aktiivisesti Helsinki Business Hubin[10] (HBH) toimintojen kehittämiseen. Tarkoitus on kehittää HBH:n toimintaa niin, että se vastaa entistä paremmin myös Vantaan tarpeisiin. Elinkeinopalvelut järjesti myös Vantaan suomalais-kiinalaisen yritysten välisen BusinessForumin kesäkuussa 2019 mediassa ja logistiikka-alan kansainvälisen yritysseminaarin vantaalaisten ja saksalaisten logistiikkayritysten kesken.

Elinkeinopalvelut on lisäksi aktiivisesti markkinoinut Vantaata yritysten sijoittumiskohteena sosiaalisessa mediassa. Tulosalue on toiminut myös aktiivisesti uudessa pohjoismaisessa Nordic Smart City Network:issä[11] hakien kokemuksia eri kehittämisteemoista ja mahdollisia tulevia kehittämiskumppanuuksia.

Tulosalueen tavoitteet toteutuivat vuonna 2019. Tavoitteista elinvoimaohjelman toteuttaminen jatkuu vielä vuosina 2020–2021.

Talous

Elinkeinopalvelujen sitovina määrärahoina talousarviossa käyttötalouden osalta ovat tulot ja menot. Ohessa vuoden 2019 talousarvion toteumavertailu (TA=talousarvio, TP=tilinpäätös ja luvut tuhatta euroa).

Taulukko: Elinkeinopalvelujen talousarvion toteutuminen 2019 (luvut tuhatta euroa)

[10] Pääkaupunkiseudun kuntien ja Uudenmaan liiton omistama elinkeinoyhtiö.

[11] Pohjoismaiden yhteistyö, jolla pyritään yhteistyössä hakemaan keinoja, edistämään kaupunkien kestävää kehitystä ja lisätään kaupunkien elinvoimaa. Mukana on tällä hetkellä 20 kaupunkia viidestä pohjoismaasta.

	2019	
	Talous-arvio	Tilinpää-tös
Tulot	1 304	1 271
Menot	-3 705	-3 060
Toimintakate	-2 401	- 1 783

Tulosalueelle kertyi tuloja hieman ennakoitua vähemmän mutta menot taas olivat melko selvästi ennakoitua pienemmät ja toimintakate oli talousarviossa arvioitua parempi. Menojen alituksiin pääsyinä oli:

- Elinvoima- ja vetovoimaohjelman aloitus viivästyi keväällä 2019
- Projektien budjetoidut menot eivät toteutuneet täysimääräisesti
- Täyttämättömiä vakansseja, jotka tarkoitus saada käyttöön 2020

Toiminnasta yleisesti

Toiminnan volyymeja ja mittareita

Oheisissa taulukoissa ja kuviossa kuvattuna elinkeinopalvelujen ja YritysVantaan[12] volyymeja (Vantaa ostaa yritysneuvonnan palvelut YritysVantaalta).

Taulukko: Elinkeino- ja työllisyyspalvelujen yrityksiin kohdistuvat aktiviteetit vuonna 2019

Aktiviteettilaji	Kappalemäärä
Tapaaminen	270
Puhelu	172
Sähköposti	625
Taustatyö	53
Tilaisuudet	257
Vantaan yhteinen	15
Yhteensä	1 392

Listattuna yllä ovat elinkeinopalvelujen ja työllisyyspalveluiden henkilöiden yrityksiin kohdistuvat aktiviteetit vuodelta 2019. Luvuista puutuu elinkeinojohtajan aktiviteetit, joita erillisen laskelman mukaan oli vuonna 2019 noin 200 kappaletta.

Taulukko: YritysVantaan toiminnan volyymeja ja mittareita 2015–2019

YritysVantaa yritysneuvonta	2015	2016	2017	2018	2019
Kaikki perustetut yritykset Vantaalle	1 083	1 198	1 271	1 472	1 693
YritysVantaan kautta perustetut	417	440	507	519	528
Asiakaskäynnit YritysVantaalla	1 377	1 650	1 707	1 749	1 725
Asiakaskäynnit/maahanmuuttajataustaiset asiakkaat	36 %	38 %	39 %	40 %	43 %
Syntyneet työpaikat	541	622	705	775	--

Perustettujen yritysten ja syntyneiden työpaikkojen määrä on ollut Vantaalla tarkastelujaksolla kasvussa (syntyneiden työpaikkojen määrä 2019 ei arviointihetkellä ollut vielä tiedossa). Samoin maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden määrät ovat kasvussa.

Työllisen työvoiman ja työpaikkojen kehitys Vantaalla

[12] YritysVantaa antaa monipuolisia neuvontapalveluja yrittäjyyteen liittyvissä asioissa. YritysVantaa toimii yhdistyspohjalta, toimintaa rahoitetaan muun muassa Vantaan kaupungin tuella, maksullisella konsultoinnilla ja jäsenyritysten jäsenmaksuilla

Oheisissa kuvioissa on koottu tietoa Vantaan työpaikkakehityksestä vuodesta 2008 lähtien. Vertailutietona on esitetty myös työpaikkamäärän muutoksia suurissa kaupungeissa ja KUUMA-kunnissa[13] 2008–2018. Koska elinkeinopalvelujen yksi keskeinen tehtävä on kaupungin elinvoimaisuuden edistäminen, niin toiminnalla luodaan myös edellytyksiä työpaikkojen määrän kasvulle. Näin työpaikkamäärien ja työllisten määrän muutokset voidaan katsoa sellaisiksi mittareiksi, joihin tulosalueen toiminnalla ainakin välillisesti vaikutetaan. Tosin tulosalueen toiminnan vaikutusta työpaikkojen määriin on mahdotonta tarkkaan arvioida, koska siihen vaikuttavat monet muut tekijät.

Kuvio: Työllinen työvoima ja työpaikat Vantaalla 2008–2017

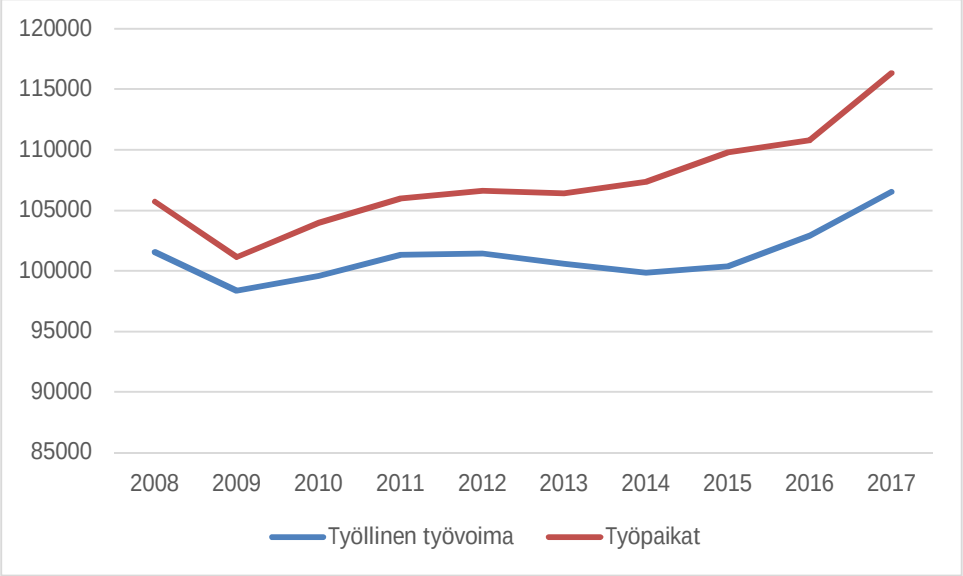

Kuvio: Työpaikkamäärän muutos suurissakaupungeissa ja KUUMA-kunnissa 2008–2018

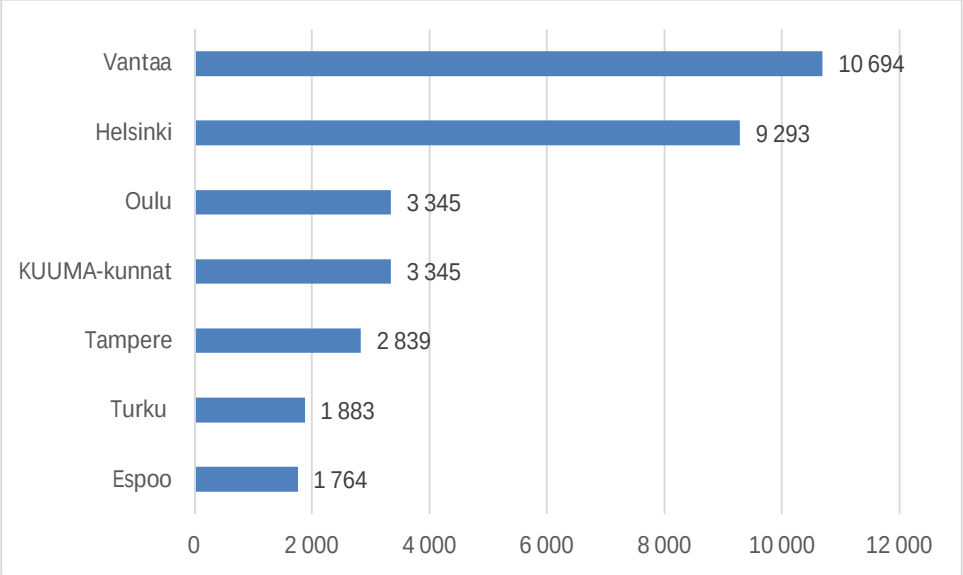

Vantaan työpaikkakehitys on tarkastelujaksona ollut myönteistä. Työpaikkoja on koko ajan ollut tarjolla Vantaalla työllistä työvoimaa enemmän. Suurten kaupunkien ja KUUMA-kuntien välisessä vertailussakin Vantaa on kärkisijalla, sillä Vantaan työpaikkamäärä on kasvanut vuosina 2008–2018 vertailu kaupungeista ja kunnista eniten.

[13] Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti

Henkilöstöstä, määrä, sairauspoissaolot tyytyväisyys

Oheisessa taulukossa on tulosalueen henkilöstömäärä vuosilta 2016–2019

Taulukko: Elinkeinopalvelujen henkilöstömäärä

	2016	2017	2018	2019
Vakituinen henkilöstö	7	7	6	7
Määräaikainen henkilöstö	8	8	9	11,5
Yhteensä	15	15	15	18,5

Vakituisen henkilöstön määrä on ollut lähes ennallaan viime vuosina. Määräaikainen henkilöstö on elinkeinopalvelujen projektien henkilöstöä, joka vaihtelee projektien määrän mukaan. Henkilöstömäärä on varsin pieni ottaen huomioon tulosalueen moniulotteisen tehtäväkentän. Vuoden 2020 alussa elinkeinojohtaja vaihtoi työpaikkaa, joten ennen kuin tämä virka saadaan täytettyä, joutuu tulosalue tulemaan toimeen vielä pienemmällä vakituisen henkilöstön määrällä.

Ajankohtainen henkilöstöön liittyvä asia on elinkeinojohtajan siirtyminen tammikuussa 2020 toisiin tehtäviin ja viran täyttö vie aikaa, mikä tuo lisähaasteita tehtävien hoitoon. Lisäksi kaksi elinkeinopalvelujen tulosalueen matkailutiimiin kuuluvaa henkilöä siirtyi vuoden 2020 alusta viestinnän palveluyksikköön, jonne keskitetään matkailumarkkinointi. Tämä vahvistaa matkailuun liittyvää viestintää mutta matkailun kehittäminen elinkeinopalvelujen yksikön toimesta on nyt haastavampaa.

Taulukossa elinkeinopalvelujen henkilöstön sairauspoissaoloprosentti vuosilta 2016–2019.

	2016	2017	2018	2019
Sairauspoissaoloprosentti	1,6	0,71	0,63	0,59

Sairauspoissaoloprosentti on tarkastellulla ajanjaksolla ollut tulosalueella ollut erittäin pieni ja selvästi sekä koko kaupungin sairauspoissaoloprosenttia että kaupungin asettamaa strategista tavoitetta alempi (vuonna 2019 kaupungin tavoite oli 4,4 prosenttia ja kaupungin sairauspoissaoloprosentti on ollut koko ajan yli 4 prosentin vuosina 2016–2018).

Vantaalla henkilöstön työhyvinvointia mitataan kahden vuoden välein Kunta10 -kyselyllä. Tulokset ovat elinkeinopalvelujen tulosalueella olleet koko kaupungin tasoon verrattuna keskimääräistä parempia.

Kaupungin elinvoima- ja vetovoimaohjelma

Vantaan elinvoima- ja vetovoimaohjelmaa valmisteli kaupunginjohtajan nimeämä ohjausryhmä (ryhmä nimitettiin huhtikuussa 2018), jossa oli edustus jokaiselta kaupungin toimialalta. Valmistelutyössä oli kiinteästi mukana yrityksiä, oppilaitoksia, kauppakamari, Vantaan yrittäjät, YritysVantaa ja Helsinki BusinessHub. Lisäksi myös asukkaat, kolmas sektori, kaupungin kumppanuusyhtiöt ja muiden sidosryhmien edustajat olivat mukana ohjelman laadinnassa. Vantaan elinvoima- ja vetovoimaohjelma 2019–2021 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 20.5.2019.

Ohjelmassa on neljä kärkiteemaa: 1. Notkea yritysympäristö, 2. Rohkeasti kansainvälinen lentokenttäkaupunki, 3. Ennakoivaa osaamista ja 4. Tapahtumien ja tarinoiden Vantaa. Kärkiteemoille on nimetty yhteensä 29 eri toimenpidettä. Ohjelman toimenpiteet on suunnattu erityisesti palvelemaan elinkeinoelämän ja yritysten edustajia. Kullekin toimenpiteelle on nimetty vastuutaho, toteutuskumppanit, budjetti ja aikataulu. Ohjelman toteuttamisesta raportoidaan säännöllisesti luottamushenkilöille.

Elinkeinopalvelujen tulosalue elinvoima- ja vetovoimaohjelman toteutuksessa

Alla on lueteltu ne ohjelman toimenpiteet, joiden toteuttamisessa elinkeinopalveluilla on päävastuu. Toimenpiteen perässä on suluissa aikataulutus:

1. Yrityspalveluissa otetaan käyttöön yhden luukun periaate (2019)

2. Vauhditetaan yrityshautomoiden ja -kiihdyttämöiden syntyä Vantaalle sekä turvataan yritysneuvonnan riittävät resurssit (2019–2021)
3. Rakennetaan 3-4 temaattista kärkiklusteria yhteistyössä vantaalaisten yritysten oppilaitosten ja kaupunkiorganisaation toimijoiden kanssa. (2019-2021)
4. Kehitetään kansainvälisten yritysten houkuttelua, hyödyntämistä ja asettautumista tukevia palveluja yhteistyössä Helsingin, Espoon ja valtionhallinnon toimijoiden kanssa. (Talent Boost). (2019-2021)
5. Vahvistetaan Vantaan asemaa kansainvälisten lentokenttäkaupunkien verkostoissa kohdennetuilla seminaari ja messuesiintymisillä. (2019-2021)
6. Rakennetaan jälkimarkkinointimalli Vantaalla jo oleviin ulkomaisiin yrityksiin yhteistyössä Helsinki Business Hubin kanssa. (12/2019)
7. Perustetaan Aviapolis-akatemia eli ilmailualan ja tulevaisuuden liikkumisen opetus- ja tutkimuskeskus. (2019-2021)

Vuodelle 2019 aikataulutetut toimenpiteet

Yhden luukun periaatteen (yllä toimenpide 1) mukaista palvelua on selvitetty yhteistyössä kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen, elinkeinopalvelujen, tilakeskuksen, työllisyyspalvelujen ja VTK kiinteistöt Oy:n[14] kanssa. Suunnitelmaluonnos yrityspalvelujen verkostomaisesta toteuttamisesta on valmiina, mutta varsinainen palvelun käyttöönotto siirtyy toteutettavaksi 2020 aikana uudessa organisaatiossa.

Jälkimarkkinointimallin (yllä toimenpide 6) rakentamiseksi on kartoitettu potentiaalisia yrityksiä yhdessä HBH:n kanssa. Ollaan luomassa toimintamallia, jossa kaupungin johtavat viranhaltijat tapaisivat säännöllisin väliajoin Vantaalle asettuneita yrityksiä esimerkiksi aamukahvitilaisuuden yhteydessä.

Muut elinkeinopalvelujen vastuulle kuuluvat toimenpiteet

Yrityshautomo- ja yrityskiihdyttämötoimintaa (yllä toimenpide 2) on kartoitettu muun muassa Kasvun Ekosysteemit -hankkeessa osallistumalla Metropolia ammattikorkeakoulun Turbiini yrityskiihdyttämö -hankkeeseen. Lisäksi työkaluja opiskelijoiden yrittäjyyteen kannustaviin toimiin sekä yritystoiminnan tukemiseen rakennetaan yhdessä kuuden suurimman kaupungin kanssa. Resurssien varmistamisessa ei ole onnistuttu, sillä organisaatiomuutoksen takia vakanssien täyttö on ollut jäissä. Resurssointia tarkastellaan vuonna 2020 osana elinkeinopalvelujen organisaatiorakenteen kehittämistä.

Klusteritoimintaa (yllä toimenpide 3) rakennetaan eri projektien avulla. Ruokaklusteria on alettu valmistella yhteistyössä kaupungissa toimivien alan tekijöiden kesken. Tarkoituksena on parantaa vantaalaisten tuotteiden, ravintoloiden ja muiden ruoka-alan yritysten näkyvyyttä ja tunnettavuutta. Muita teemoja klustereille ovat kiinteistöt, lentorahti ja korkean osaamisen tuotanto. Lisäksi kiertotalous on läpileikkaava teema kaikissa klustereissa.

Kansainvälisten yritysten houkuttelua ja hyödyntämistä ja asettautumista (yllä toimenpide 4) on toteutettu Talent Boost-kasvua kansainvälisistä osaajista -projektilla. Kyseessä on 12 organisaation yhteishanke, jossa luodaan ja kehitetään käytäntöjä kansainvälisen osaamiseen parempaan hyödyntämiseen alueen yrityksissä. Samalla lisätään väyliä kansainvälisten osaajien ja yritysten kohtaamiseen. Projektin ensimmäiset toimenpiteet on käynnistetty.

Verkostoitumista kansainvälisten lentokenttäkaupunkien kanssa (yllä toimenpide 5) on laajennettu liittymällä Sustainable Airport Areas- ja Airport Region Conference-verkostoihin. Molempiin verkostoihin kuuluu laajasti eurooppalaisia toimijoita alueilta, joissa toimii lentokenttä. Verkostoissa vaihdetaan kokemuksia ja hyviä käytäntöjä ja haetaan mahdollisuuksia toteuttaa yhteisiä hankkeita alueiden kehittämiseksi.

Aviapolis -akatemian perustamista (yllä toimenpide 7) on pohjustettu rakentamalla verkostoa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Yrityksiltä on kerätty koulutustarvetietoa ja tavoitteena on muodostaa sujuva prosessi tiedon keruuseen, jotta saadaan jatkuvasti kerättyä tietoa tulevista koulutustarpeista. Samalla on hahmoteltu millainen toiminta- ja talousmalli Aviapolis-akatemialla voisi olla.

[14] Vantaan kaupungin omistama kiinteistöliiketoiminta yhtiö

Projektit

Elinkeinopalvelut on vahvasti mukana erilaisissa kehittämisprojekteissa. Esimerkkejä projekteista:

Urbaania kasvua GSIP-Vantaa 2019–2021
Tavoitteena on parantaa yritysten kykyjä sekä digitaalimuutokseen että älykkääseen automaatioon mallilla, joka yhdistää yrityksen kasvun ja sosiaalisen vastuun. Hankkeella pyritään löytämään ratkaisuja siihen, miten Vantaan työvoiman, sekä työssä olevien että työttömien, pääasiassa matalan perustason osaamista voidaan nostaa ja miten samanaikaisesti tuetaan yritysten kehittymistä ja kiihdytetään niiden kasvua. Vantaan kaupunki koordinoi hanketta ja siinä ovat mukana muun muassa Metropolia ja Laurea ammattikorkeakoulut ja Helsingin seudun kauppakamari. Myös Vantaan kaupungin työllisyyspalvelut ja ammatillinen oppilaitos Varia osallistuvat hankkeeseen. Yrityksistä mukana ovat ISS, Infocare, Solteq, Vantti ja FinnairCargo.

Digisalama 2019–2021
Hankkeessa tehdään alueen pk-yrityksiin 25 salamaprojektia viiden Industry 4.0 digitaalisen teeman ympärille Metropolian sekä alan toimijoiden kanssa. Hankkeessa ovat mukana Metropolia, Suomen Automaatioseura, Suomen Robotiikkayhdistys, Vantaan kaupunki sekä 20-30 pk-yritystä.

Fiksu Assa 2018–2020
Fiksu Assa -yrityskehitysohjelmassa kehitetään asukkaiden vähähiilistä arkea tukevia palveluita raideliikenteen asemilla Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Hämeenlinnassa ja Riihimäellä. Asemien palvelutarjonnan parantaminen sujuvoittaa kaupunkilaisten arkea ja kannustaa ilmastoystävälliseen liikkumiseen. Myös asemanseutujen asukkaat pyritään saamaan mukaan palvelujen kehittämiseen.

6Aika-strategia 2014–2020 (myönnetty jatko heinäkuuhun 2021 saakka)
6Aika-strategia on Suomen kuuden suurimman kaupungin yhteinen kehittämishanke, jossa kaupunkeja käytetään uusien innovaatioiden kehitys- ja kokeiluympäristönä. Strategiaa käsitellään tässä arviointikertomuksessa kohdassa 6.2.

Segregaation ehkäisy ja asukkaiden osallisuus

Vaikka elinkeinopalvelujen asiakkaat ovat ensisijaisesti yrityksiä, on tulosalueen projekteissa tavoitteita, jotka liittyvät asukkaiden osallistamiseen ja segregaation ehkäisyyn. Esimerkiksi Fiksu Assa-projektissa pyritään osallistamaan asukkaita asemanseudun palvelujen kehittämiseen. Urbaania kasvua-projektissa taas ennaltaehkäistään työttömyysuhkaa ja parannetaan osallistujien työvalmiuksia.

Johtopäätökset:

Elinkeinopalvelujen tulosalueen vastuualueena on kaupungin elinvoimaisuuden ja elinkeinopolitiikan strateginen suunnittelu ja toteutus. Toiminnan keskiössä on erityisesti yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen mukaan lukien myös kansainväliset yritykset. Samalla tulosalue on tiiviisti mukana elinkeinopolitiikan seudullisessa kehittämisessä. Tulosalueen toiminnalle on olennaista verkostojen luominen ja verkostoissa toimiminen sekä toimintaan liittyvän projektirahoituksen hyödyntäminen ja projektien kautta tehtävä kehitystyö.

Vuonna 2019 tulosalueen keskeisiä toteutuneita tavoitteita olivat kaupungin elinvoima- ja vetovoimaohjelman valmistuminen ja sen toteutuksen käynnistyminen, eri alojen klusteritoiminnan (muun muussa ruokaklusteri, kiinteistöklusteri ja läpileikkaavana teemana klustereissa kiertotalous) eteenpäin vieminen. Lisäksi painopistealueena olleen Vantaan kansainvälisen houkuttelevuuden lisäämiseksi tehtiin useita toimenpiteitä. Tavoitteet ovat vaikutuksiltaan pitkäkestoisia ja niillä luodaan pohjaa kaupungin elinvoiman positiiviselle kehitykselle tulevaisuudessa. Elinvoima- ja vetovoimaohjelman toteuttaminen jatkuu vuosina 2020–2021 ja tulosalue on keskeisessä asemassa sen toteutuksessa.

Tuloksellisuuden osatekijöistä henkilöstön hyvinvointi on tulosalueella ollut hyvä. Sairauspoissaoloprosentti on ollut viime vuosina erittäin alhainen ja myös henkilöstötyytyväisyys on ollut kyselyissä hyvällä tasolla. Vaikuttavuudesta voidaan todeta, että tietyissä asioissa, joihin tulosalueen toiminnalla pyritään vaikuttamaan (esimerkiksi Vantaan työpaikkamäärän

muutos ja perustettujen yritysten määrät Vantaalla) on tapahtunut Vantaalla positiivista kehitystä. Tosin on erittäin vaikea arvioida, paljonko juuri tulosalueen toiminta on vaikuttanut kyseiseen kehitykseen, mutta ainakin positiivisena signaalina tulosalueen toiminnan vaikuttavuudesta tätä kehitystä voi pitää.

Tarkastuslautakunta toteaa, että elinkeinopalvelujen toiminta yritysten toimintaedellytysten vahvistamiseksi luo pohjaa kaupungin työllisyyden hyvälle kehitykselle ja tätä kautta kaupungin talouden vakaudelle. Varsin moniulotteisen tehtävän hoitamisessa on keskeistä erilaisissa verkostoissa toimiminen ja kehitysprojekteissa mukana olo. Tarkastuslautakunta ilmaisee huolensa tulosalueen nykyisestä resurssivajeesta ja toivoo, että uusi elinkeinojohtaja saadaan nopeasti valittua, jotta pienen yksikön toiminta jatkuisi häiriöittä.

Suositukset:

Tarkastuslautakunta suosittelee, että tulosalue etsii keinoja, joilla lukuisissa kehitysprojekteissa saavutetut tulokset ja luodut hyvät käytännöt saataisiin juurrutettua pysyvästi toimintaan.

6.2 Elinkeinopalvelut – 6Aika projektit

Arviointikohteena oli Vantaan projektitoiminta. Esimerkkinä projektitoiminnasta oli 6Aika-strategia, jota toteutetaan useiden projektien kautta.

6Aika-strategia on Suomen kuuden suurimman kaupungin yhteinen kehittämishanke, jossa kaupunkeja käytetään uusien innovaatioiden kehitys- ja kokeiluympäristönä. Tavoitteena on näin synnyttää uutta liiketoimintaa, uutta osaamista ja työpaikkoja. Kaupungit ovat laatineet strategian yhteistyössä omien strategioidensa pohjalta. Strategiaa toteutetaan erikokoisilla hankkeilla, joiden avulla rakennetaan pysyvää toimintaa perustuen pilotointiin, kokeiluihin sekä kokemusten, hyvien käytäntöjen, konkreettisten ratkaisujen ja työvälineiden jakamiseen ja käyttöönottoon. Hanke alkoi vuonna 2014 ja sille myönnettiin tuolloin rahoitus vuoden 2020 heinäkuun loppuun.

Kuva: 6Aika-strategian toteutus[15]

<table>
<tr><th>STRATEGIA</th><th>TOTEUTUS</th><th>SEURANTA JA ARVIOINTI</th></tr>
<tr><td>Lähtökohtana kuutoskaupunkien strategiset tavoitteet</td><td>Avoin hankeideointi, verkoston ja kumppanuuksien rakentaminen</td><td rowspan="4">Strategian ja hankkeiden etenemistä seurataan puolivuosittain johtoryhmän ja ohjausryhmän yhteisissä työpajoissa. tarvittaessa tehdään korjaavia toimenpiteitä.</td></tr>
<tr><td>Missio:
Kilpailukykyä, palveluinnovaatioita, työllisyyttä avoimilla toimintamalleilla</td><td>Rahoituksen hakeminen hankkeille: EAKR ja ESR-hankehaut</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Painopistealueet:

1. Avoimet innovaatioalustat
2. Avoin data ja rajapinnat
3. Avoin osallisuus ja asiakkuus.</td><td>Hankkeiden toteutus:
Kärkihankkeet rakentavat painopistealueiden perustoimintoja ja luovat edellytykset innovaatiotoiminnalle.
Pilottihankkeet auttavat testaamaan ja kehittämään painopistealueen sisältöjä.</td></tr>
<tr><td>Tulosten levitys ja juurrutus</td></tr>
</table>

Rahoitus

Projektin rahoitusosuuksista vastaavat Euroopan Unioni (50 prosenttia), Suomen valtio (17 prosenttia) ja osallistujakaupungit (33 prosenttia).

[15] Lähde: https://6aika.fi/wp-content/uploads/2015/09/6Aika-strategia_2015.pdf

Euroopan Unionin rahoitusosuus tulee EAKR[16]- ja ESR[17] rahastoilta. EU -rahoitus ja valtion rahoitus 6Aika-strategialle on yhteensä yli 60 miljoonaa ja kuntien rahoitusosuuksien kanssa hankkeen kokonaisrahoitukseksi tulee noin 100 miljoonaa euroa. Rahoittavana viranomaisena on EAKR-hankkeiden osalta Uudenmaan liitto ja ESR-hankkeiden osalta Hämeen ELY-keskus. Oheisissa taulukoissa koottuna strategian rahoituksen toteumaa jaoteltuna EAKR- ja ESR -rahoitukseen. EAKR-rahoitustoteuma on vuoden 2018 lopun tilanne ja ESR-rahoitustoteuma on lokakuulta 2019 tilanne.

Taulukko: EAKR-rahoitus 6Aika-strategialle

EAKR-rahoitus (EU+valtio)	Euroa
Myöntövaltuus 2015–2019	52 400 000
Sidottu rahoitus	34 998 399
Varattu rahoitus	15 699 250
Käytettävissä	1 702 351
Suljetuilta hankkeilta vapautunut (uudelleen käytettäväksi), summa osittain arvio	3 551 277

Taulukko: ESR-rahoitus 6Aika-strategialle

ESR-rahoitus (EU+valtio)	Euroa
Myöntövaltuus 2015–2019	10 371 000
Hankkeiden budjetoitu rahoitus	8 050 750

EU- ja valtion rahoituksen jakaantuminen kaupungeittain

Oheisissa taulukoissa on tarkasteltu 6Aika strategian projektien EU-rahoituksen ja valtion rahoituksen jakaantumista kaupungeittain arviointihetkellä. EAKR-rahoituksen osalta tilanne on vuoden 2018 lopusta ja ESR-rahoituksen tilanne on lokakuulta 2019.

Taulukko: EAKR+ valtion tukiosuuden jakautuminen

	Euroa	Osuus rahoituksesta
Helsinki	14 325 210	27,9%
Espoo	4 858 463	9,4%
Vantaa	3 553 078	6,9%
Oulu	8 704 864	16,9%
Tampere	10 218 670	19,9%
Turku	9 774 899	19,0%

Taulukko: ESR+ valtion tukiosuuden jakautuminen

	Euroa	Osuus rahoituksesta
Helsinki	1 664 953	20,7%
Espoo	463 631	5,8%
Vantaa	238 764	3,0%
Tampere	1 825 829	22,7%
Turku	2 548 720	31,7%
Oulu	1 308 853	16,3%

Hallinto ja ohjaus

Oheisessa kuvassa 6Aika strategian organisaatio.

[16] Euroopan Aluekehitysrahasto
[17] Euroopan Sosiaalirahasto

Kuva: 6Aika-strategian organisaatio

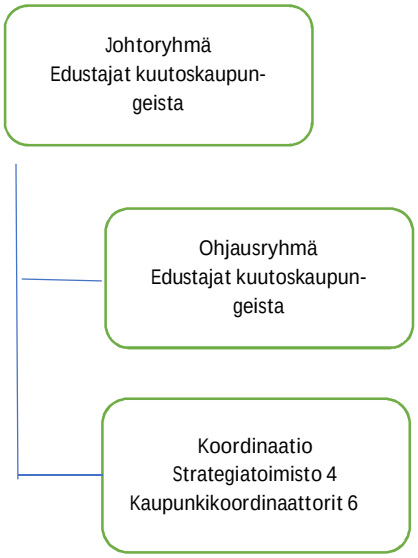

Hankehakemusten hakuprosessi ja arviointiprosessi

Rahoittaja määrittelee hakukierrokset ja erityistavoitteet kaupunkeja kuunnellen. Hakukierroksia on ollut 1–3 vuosittain. Vuonna 2019 oli kaksi ESR-hakukierrosta ja jatkuva EAKR-hakuprosessi. 6Aika-strategian koordinaatio (strategiatoimisto ja kaupunkikoordinaattorit) vastaa hakukierroksen toteutuksesta. Kaupunkikoordinaattorit käynnistävät hankehakuja ja toteuttavat hankeinfoja, luovat verkostoja kaupunkien toimijoiden ja muiden hankekumppanien välille sekä tukevat hankevalmistelua ja hankeideointia. 6Aika kaupunkikoordinaattorit tapaavat myös toisiaan säännöllisesti (vähintään kerran kuukaudessa). Tapaamisissa vaihdetaan kokemuksia ja saadaan vertaistukea.

Arviointiprosessissa rahoittajat (Uudenmaan liitto tai Hämeen ELY-keskus) tarkistavat hakemusten yleiset valintaperusteet ja toimittavat hyväksytyt hakemukset kaupunkeihin. Kaupungeilla on omat arviointitiimit, jotka pisteyttävät hakemukset ja toimittavat tulokset ilman pisteytystietoja ohjausryhmälle. Ohjausryhmä pisteyttää hakemukset ja toimittaa tulokset johtoryhmälle, joka valitsee rahoitettavaksi ehdotettavat hakemukset. Lopullisen valinnan rahoitettavista hankkeista tekee rahoittaja (Uudenmaan liitto tai Hämeen ELY-keskus). Huomioitavaa on, että 6Aika-strategiaan liittyviä hankkeissa vaaditaan aina osallistujia vähintään kahdesta 6Aika-strategia kaupungista, joten yksin mikään kaupunki ei strategiaan liittyviä hankkeita voi toteuttaa.

6Aika-strategian hallinto ja ohjaus Vantaalla

Vantaan kaupunginhallitus päätti 9.6.2014 Vantaan kaupungin osallistumisesta 6Aika-strategiaan. Strategiaan liittyvien hankkeiden kaupunkitason koordinoinnista Vantaalla vastaa elinkeinopalvelujen tulosalue.

Elinkeinojohtaja edustaa Vantaata 6Aika-strategian johtoryhmässä ja elinkeinopäällikkö edustaa Vantaata 6Aika-strategian ohjausryhmässä. Kaupunkikoordinaattori puolestaan kuuluu 6Aika-strategian koordinaatioelimeen. Kaupunkikoordinaattori on tukemassa hankeideointia ja kontaktoi kaupunkitason toimijoita. Samalla kaupunkikoordinaattori tukee hankekohtaista valmistelua, näin osaltaan varmistetaan strategian ja tavoitteiden mukainen toiminta. Kun projekti lähtee käyntiin, se toimii itsenäisesti ja raportoi suoraan rahoittajalle. Kaikissa toteutettavissa projekteissa on oma projektipäällikkö, osassa myös projektiasiantuntija. Vantaan 6Aika-hallinto-organisaatio seuraa hankkeiden etenemistä ja tuloksia.

6Aika-strategian toteuttaminen Vantaalla

Vantaalla oli 6Aika-strategian toteutuksen alkaessa muihin kaupunkeihin verrattuna vähemmän kehittämishenkilöstöä ja vähemmän kokemusta tämän kaltaisesta kehittämistyöstä kuin muilla osallistujakaupungeilla. Lisäksi aluksi Vantaalla oli vain 50 prosentin työpanoksella työskentelevä koordinaattori. Edellä mainituista syistä Vantaa ei ollut aluksi mukana niin monessa 6Aikaan liittyvässä projektissa kuin muut kaupungit, joka näkyy myös muita osallistujakaupunkeja pienempinä EU- ja valtionrahoitusosuuksina. Strategian toteutuksen edetessä on kuitenkin Vantaalla saatu lisää kokemusta projektimuotoisesta kehittämistyöstä ja päästy paremmin hyödyntämään 6Aika- strategian rahoitusta yhtenä toiminnan kehittämisvälineenä.

Vantaalla on toteutettu tai toteutumassa yhteensä 19 projektia, joilla toteutetaan 6Aika-strategiaa. Näistä 15 kuuluu EAKR-rahastosta rahoitettaviin ja neljä 4 ESR-rahastosta rahoitettaviin. Kyseisistä projekteista kahdeksan on jo päättynyt ja 11 toteutus on vielä käynnissä. Näiden lisäksi Vantaa on mukana viidessä hankkeessa, joista rahoitusneuvottelut ovat parhaillaan käynnissä.

Kaikilta Vantaan toimialoilta on osallistuttu 6Aika-strategian hankkeisiin (vähintään yksi tulosalue tai tulosyksikkö joka toimialalta on osallistunut projekteihin). Projekteja on toteutettu yhteistyössä muiden 6Aika- kaupunkien kanssa.

Esimerkkejä projekteista, joissa Vantaa mukana

1. Datasta oivalluksia ja Bisnestä (DOB) (Projekti päättyi joulukuussa 2017)

DOB-hankkeen toteuttivat Tampereen yliopisto, COSS ry[18], Oulun yliopisto, Vantaan kaupunki, Laurea ammattikorkeakoulu, Metropolia ammattikorkeakoulu sekä TIEKE ry[19]. Sen tavoitteena oli vahvistaa yritysten innovaatiotoimintaa hyödyntämällä data-analytiikkaa ja palvelumuotoilua. Hanke jakaantui kolmeen osioon, josta Vantaa oli mukana Aviapolis - palveluja matkaajille -osiossa. Tässä osiossa yhdisteltiin ja analysoitiin yritysten dataa ja avointa dataa ja kehitettiin palvelumuotoilun keinoin uudenlaisia palveluita Helsinki-Vantaan lentokentälle ja koko Aviapolis-alueelle. Tuloksena oli kolme uutta tuotetta.

2. Avoin osallisuus ja asiakkuus (Projekti päättyi huhtikuussa 2018)

Tavoitteena projektissa oli asiakaslähtöisyyden lisääminen kaupunkien toiminnassa, uudenlaisten markkinoiden mahdollistaminen, palveluiden vaikuttavuuden parantaminen, tuottavuuden kasvattaminen ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Vantaalla lähdettiin projektissa palvelumuotoilun avulla hakemaan yhteistyössä kaupungin/ työllisyyspalvelujen ja yritysten kanssa keinoja, joilla työllisyyspalvelut voisivat entistä paremmin tukea yrityksiä rekrytoinnissa ja joilla yhteistyötä yritysten kanssa voitaisiin parantaa. Tuloksena kehitettiin yhteistyössä muun muassa työllisyyspalveluihin osaajahakupalvelu auttamaan pk-yrityksiä henkilöstöhakuprosessin kaikissa vaiheissa. Lisäksi Vantaan kaupungille tehtiin projektissa palveluneuvonnan käsikirja tukemaan monituottajaympäristössä tapahtuvan neuvonnan toimintamallin ja periaatteiden selkeyttämistä, yhdenmukaistamista ja edelleen kehittämistä. Käsikirjan taustalla on palveluneuvonnan tarjoamista palveluista tehty laadullinen selvitys, jossa muun muassa selvitettiin yritysten ja kuntalaisten mielipiteitä, kokemuksia ja toiveita Vantaan palveluneuvontaa koskien.

Projektin päätoteuttajana ja koordinaattorina toimi Turun kaupunki. Osatoteutuksista vastasivat Helsingin, Espoon, Vantaan, Tampereen ja Oulun kaupungit sekä Turun ammattikorkeakoulu. Myös Turun kaupungilla oli oma osatoteutus.

3. Perille asti (Projekti päättyy maaliskuussa 2020)

Perille asti -hanke haki markkinalähtöisesti uusia älykkäitä liikkumisratkaisuja matkailijoiden, asukkaiden ja työssäkäyvien käyttöön. Hankkeessa on tehty Vantaalla Aviapoliksen alueella useita kestävän liikkumisen kokeiluja ja tuotepilotteja aidoissa ympäristöissä muun muassa Postin kanssa.

[18] Avoimien tietojärjestelmien keskus
[19] Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus

Projektin toteuttavat Vantaan kaupunki (päätoteuttaja), Forum Virium Helsinki[20], Espoo Marketing Oy, Aalto yliopisto, Metropolia ammattikorkeakoulu ja Demos Helsinki[21].

4. Kasvun ekosysteemit (päättyy joulukuussa 2020)

Hankkeessa tuetaan kasvuhakuisia yrityksiä kiinnittymään niille sopiviin tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa tukeviin verkostoihin ja palveluihin. Vantaalla keskitytään kokonaishankkeen toimenpiteiden lisäksi erityisesti kaupungille tärkeiden toimialojen ja alueiden erilaisten yritysryhmien tukemiseen. Lisäksi Vantaalla kehitetään palvelumalleja, joilla kasvuyritysten määrää ja laatua Vantaalla lisätään ja liitetään vantaalaiset yritykset osaksi laajempia verkostoja muissa kaupungeissa, koko Suomessa ja kansainvälisesti.

Projektin toteuttavat Helsingin kaupunki (päätoteuttaja), Espoon kaupunki, Vantaan kaupunki, Business Tampere, Turku Science Park Oy Ab ja Business Oulu sekä Pirkanmaan liitto.

5. Digipore (päättyi joulukuussa 2019)

Digipore-hanke avasi nuorille polkua työelämään ja päivitti kokeneempien työnhakijoiden osaamista muun muassa koulutuksilla. Erityisesti yritysten osaajatarpeiden selvittäminen otettiin keihäänkärjeksi tässä hankkeessa.

DigiPoren Vantaan osaprojektin tavoite oli antaa vantaalaisille työttömille kosketus teknologian eri osa-alueisiin, IT-maailmaan ja tekniikan erilaisiin käyttömahdollisuuksiin sekä innostaa heitä opettelemaan perusteita. Taitoja ja edistymistä silmällä pitäen tavoitteena oli rohkaista siirtymään alan töihin tai opiskelemaan alan koulutukseen. Toiminta järjestettiin työpajoina. Näissä työpajakokonaisuuksissa tutustuttiin ohjelmoinnin perusteisiin pelejä, hyötysovelluksia, 3D-maailmoja ja robotteja ohjelmoimalla. Työpajaan osallistujat olivat työttömiä täysi-ikäisiä vantaalaisia.

Projektin toteuttivat: Turun kaupunki (päätoteuttaja), Helsingin kaupunki, Vantaan kaupunki, Espoon kaupunki, Tampereen kaupunki ja Oulun kaupunki.

Osallistuminen 6Aika-strategian toteuttamiseen on luonut Vantaalle työtapoja, rakenteita ja konkreettisia yhteistyöalustoja kaupungin kehittämiseen. Toimialojen ja yritysten kanssa muodostetut yritysverkostot luovat Vantaalle yhteiskehittämisen alustoja, joissa on huomioitu yrityslähtöiset kehittämistarpeet. Myös kaupunkien välinen ja muiden projekteihin osallistuvien tahojen verkostomainen ja tarvelähtöinen yhteistyö on kehittynyt projekteihin liittyvän yhteisen suunnittelun ja toteutuksen kautta. Samalla on projekteissa sitoutettu Vantaan sisällä eri toimialoja yhteistyöhön ja vahvistettu näin toimialarajat ylittävää yhteistyötä.

6Aikaan liittyvä Vantaan kaupungin strateginen tavoite

Vantaan kaupunginvaltuusto on asettanut vuodelle 2019 strategisen tavoitteen (Tavoite 8.1.):
”Vantaalaisen osaamismallin rakentaminen osana 6Aika-rahoitusta yhdessä oppilaitosten, kaupungin ja yritysten välillä.”

Monessa Vantaalla käynnissä olevassa 6Aika-strategiaan liittyvässä projektissa on yhteistyökumppaneina kaupunki, yritykset ja oppilaitokset. Esimerkkinä voidaan mainita Kasvun ekosysteemit-projekti, joka laajana kokonaisuutena kehittää elinkeinoelämän kaupungin ja TKI-toimintaa[22]. Toimintamallia vastuutettuine tekijöineen ollaan rakentamassa ja vuonna 2020 kootaan yhteiseen käyttöön tarkoitettu tavoitteessa 8.1 mainittu osaamismalli. Pohjatyö saatiin siis tehtyä vuonna 2019, mutta tavoitteen mukaisen osaamismalli valmistellaan lopullisesti vuonna 2020.

Jatko

6Aika-strategiaa toteuttavalle koordinaatiohankkeelle oli myönnetty rahoitus heinäkuun 2020 loppuun. Hankkeelle haettiin jatkoa ja jatkohakemus hyväksyttiin joulukuussa 2019. Hanke jatkuu heinäkuun 2021 loppuun.

[20] Helsingin kaupungin innovaatioyhtiö

[21] Yhdistyspohjainen tutkimuslaitos

[22] Tutkimus-kehittämis- ja innovaatiotoiminta

Jatkokaudella on tarkoitus painottaa tulosten tunnistamista, hyödyntämistä ja juurruttamista. Kaupunkitason tuloksista on tarkoitus koota yleistajuinen viestintämateriaali, jossa esitellään muun muassa merkittävimmät 6Aika hankkeen saavutukset ja niiden kautta juurtunut toiminta.

Johtopäätökset:

6Aika-strategiassa kuutta suurinta kaupunkia käytetään uusien innovaatioiden kehitys- ja kokeiluympäristönä ja tätä kautta pyritään synnyttämään uutta liiketoimintaa, uutta osaamista ja työpaikkoja. 6Aika-strategian toteutus on tiiviisti sidoksissa kaupunkien omiin tavoitteisiin, sillä strategian lähtökohtana on kuutoskaupunkien omat strategiat. Strategian toteutus on myös merkittävä taloudellinen panostus, sillä sen toteuttamisen rahoitusraami on noin 100 miljoonaa, josta yli 60 miljoonaa tulee Euroopan Unionilta ja valtiolta ja loput osallistujakaupungeilta. Strategialle on määritelty painopistealueet (Avoin data ja rajapinnat, avoin osallisuus ja asiakkuus sekä avoimet innovaatioalustat) ja sitä toteutetaan erikokoisilla, kaupunkien yhteisesti toteuttamilla hankkeilla (jokaisessa hankkeessa on oltava toimijoita vähintään kahdesta 6Aika-kaupungista). Strategian toteutusta koordinoidaan kaupunkien edustajista koostuvissa yhteistyöelimissä ja niissä valitaan rahoitettavaksi ehdotettavat hankehakemukset. Projekteissa saavutetut tulokset, esimerkiksi erilaiset innovaatiot ja parhaat käytännöt, ovat kaikkien toteuttajakaupunkien käytössä.

6Aika- strategiaan osallistuminen ja sen toteuttaminen on luonut Vantaalle uudenlaisia työtapoja ja rakenteita kaupungin kehittämiseen. Strategiaa toteuttavissa projekteissa on luotu uudenlaista yhteiskehittämisen toimintamallia, jossa yritykset ja kaupunki yhteistyössä kehittävät toimintatapoja ja hakevat ratkaisuja erilaisiin haasteisiin. Yrityksille 6Aika-projektit ovat tarjonneet mahdollisuuden esitellä ja kehittää tuotteitaan erilaisissa toimintaympäristöissä (esimerkiksi innovaatioalustat) ja samalla on luotu uusia yhteistyöverkostoja. Lisäksi joissakin projekteissa on myös kehitetty palvelua suoraan asiakkaille (esimerkiksi Digipore-hanke). Koska 6Aika-strategian pohjana on osallistujakaupunkien strategiat, niin kaikki 6Aika-strategiaan liittyvät projektit ovat edistäneet myös Vantaan kaupungin strategian ja strategisten tavoitteiden toteuttamista.

Tarkastuslautakunta toteaa, että 6Aika-strategiaan osallistuminen on tuonut Vantaan kaupungille arvokasta lisäkokemusta projektien kautta tehtävästä kehittämistyöstä ja vahvistanut projektiosaamista kaupunkiorganisaatiossa. Saadut kokemukset antavat kaupunkiorganisaatiolle entistä paremmat lähtökohdat tulevaisuudessa sekä hyödyntää ulkopuolisia rahoituslähteitä, kehittää toimintaa projektityön avulla ja vahvistaa yhteistyötä yritysten kanssa hankkeessa luotujen yhteistyöverkostojen avulla.

Suositukset:

Tarkastuslautakunta suosittelee, että lähdettäessä toteuttamaan näin isoja hankkeita varaudutaan toteuttamiseen heti riittävillä resursseilla. Tällöin päästään alusta saakka tehokkaasti sekä viemään hanketta eteenpäin että hyödyntämään hankkeen rahoituskanavia.

6Aika-strategian hankkeissa on luotu hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja ja nyt on erittäin tärkeää, että nämä käytännöt ja toimintamallit jäävät elämään hankeen loputtua. Tarkastuslautakunta suositteleekin kiinnittämään erityishuomiota hankeen jatkokaudella painopistealueenakin olevaan saavutettujen tulosten tunnistamiseen, hyödyntämiseen ja juurruttamiseen.

7 KONSERNI- JA ASUKASPALVELUT

7.1 Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos

Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitoksen (jatkossa pelastuslaitos) alueeseen kuuluvat Hyvinkää, Kerava, Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Tuusula ja Vantaa. Vantaa toimii pelastuslaitoksen isäntäkuntana, ja pelastuslaitoksen hallinto on järjestetty kuntien yhteistoimintasopimuksen ja Vantaan kaupungin hallintosäännön mukaisesti. Liikelaitoksella on 15-jäseninen johtokunta, johon osakaskunnat nimeävät edustajansa. Toiminta-alueella oli hieman yli 460 000 asukasta vuoden 2019 alussa.

Kuva: Sakari Manninen

Pelastuslain mukaiset tehtävät

Pelastuslain 27 §:n (379/2011) mukaan alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista pelastuslaissa sille säädetyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan:
1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
2) pelastustoimen valvontatehtävistä;
3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;
4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Edellä mainitun lisäksi pelastuslaitos:
1) voi suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä, jos ensihoitopalvelun järjestämisestä yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kesken on sovittu terveydenhuoltolain (1326/2010) 39 §:n 2 momentin perusteella;
2) tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu;
3) huolehtii öljyntorjunnasta ja muistakin muussa laissa alueen pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä.

Pelastuslaitokselle 27 §:n 2 momentissa säädetyt tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Toiminnan ja talouden tavoitteet

Keski–Uudenmaan pelastuslaitoksen talousarvion sitovat määrärahaerät ovat liikeylijäämä ja bruttoinvestoinnit. Pelastuslaitoksen johtokunnan vuodelle 2019 hyväksymässä talousarviossa sitovina määrärahoina olivat liikeylijäämä 0 euroa ja 2,3 miljoonan euron bruttoinvestoinnit. Toteutunut liikeylijäämä oli 332 616,56 euroa.

Investointeihin kului 2 295 013 euroa. Nettoinvestoinnit olivat 2 025 828 euroa (rahoitusosuudet 248 000 euroa ja autojen myynnistä kertyneet luovutusvoitot 21 185 euroa).
Pelastuslaitoksen toiminnan painopistealueet 2019–2020 ovat asiakasvaikuttavuus, tavoitteellisuus ja työhyvinvointi. Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat vuoden aikana suunnitellusti pelastustoimessa ja ensihoidossa.

Toiminta-ajatus ja toiminnan volyymi

Pelastuslaitoksen toiminta-ajatuksena on tuottaa ja ylläpitää turvallisuutta vaikuttavasti ja asiakaslähtöisesti. Onnettomuuksia ehkäistään laatimalla riskinarvioita, toteuttamalla turvallisuusviestintää, antamalla asiantuntijapalveluita, tekemällä tarkastuksia ja valvontaa, laatimalla suunnitelmia sekä varautumalla. Turvallisuutta tuotetaan ylläpitämällä toimintavalmiutta ja suorittamalla pelastus- ja ensihoitotehtäviä sekä varoittamalla, rajoittamalla, suojaamalla, evakuoimalla ja varautumalla.

Pelastuslaitoksen toimintaan kuuluu pelastustoimen lisäksi ensihoito, lääkärihelikopteriyksikkö (jonka lentooperaattorin kanssa pelastuslaitos on tehnyt sopimuksen HEMS[23]-pelastajista) ja sopimuspalokunnat. Sopimuspalokunnat ovat merkittävä voimavara. Finavian lentoaseman oma pelastuslaitos hoitaa ilmailulainsäädännön mukaiset lentoturvallisuuteen liittyvät sammutustyöt lentokentän alueella. Sen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä.

Pelastuslaitoksen toiminta-alue on pelastuslaitoksista toiseksi pienin. Paljon asukkaita pienellä alueella antaa jo sinällään mahdollisuudet kustannustehokkaaseen toimintaan. Asukasta kohden lasketut kustannukset ovatkin pienimmät.

Pelastustoimintatehtäviä oli 8 023 vuonna 2019 ja ensihoidon tehtäviä 39 528. Erilaisia valvontakäyntejä suoritettiin noin 2 000 kappaletta. Pelastustoimen tehtävissä vuosittainen vaihtelu on suurempaa kuin ensihoidossa, koska esimerkiksi yksittäinen myrsky saattaa aiheuttaa useita satoja pelastustehtäviä. Ensihoidon tehtävämäärän kasvu mukailee alueen väestönkasvua, joskin kasvu oli peräti 11 prosenttia vuonna 2019. Tehtävämäärien nousu johtuu Erica-hälytysjärjestelmän käyttöönotosta ja sen vaikutus näkyy pääasiallisesti kiireellisissä tehtävissä. Valvontatoiminta jakautuu oman toiminnan arviointiin ja asiakkaissa tapahtuneen muutoksen arviointiin. Valvontakäyntejä tehdään aktiivisesti erilaisiin laitoksiin, kokoontumistiloihin ja teollisuus- ja varastorakennuksiin. Asuinrakennusten valvontakäynnit on suurelta osin korvattu paloturvallisuuden itsearvioinneilla.
Alla olevaan taulukkoon on koottu tehtävämääriä vuosilta 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Pelastustoimen tehtävät yhteensä	6 659	7 123	8 329	8 022	8 023
Pelastustoimen tehtävät Vantaalla	3 305	3 606	4 310	4 122	4 246
Ensihoidon tehtävät yhteensä	30 224	32 522	34 845	35 761	39 528

Organisaatio ja henkilöstötilanne

Henkilöstön määrä vuoden 2019 lopussa oli 495, joista määräaikaisia 72. Henkilöstön määrä kasvoi 10 henkilöllä vuoteen 2018 verrattuna. Henkilöstökulut olivat vuonna 2019 yhteensä 26 miljoonaa euroa. Paloasemia on kymmenen ja ambulanssiasemia 13 (joista kymmenen paloasemilla). Työhyvinvointi on palokuntien vertailussa hyvällä tasolla. Työhyvinvointia heikentäviä tekijöitä ovat muun muassa henkilökunnan kohtaamat uhka- ja väkivaltatilanteet.

Kesälomansijaisuuksiin ei aina helposti löydy henkilöstöä, mutta tätä on pystytty paikkaamaan palkkaamalla enemmän ensihoidon perustason henkilöstä, jolloin palomiehet voidaan keskittää pelastustehtäviin. Tietyt kriittiset avainhenkilöt on tunnistettu ja tiedostetaan paine monistaa tietyt toimenkuvat. Kaupungin täyttölupakäytäntö viivästyttää toisinaan rekrytointeja ja uusien vakanssien käyttöönottoa.

[23] HEMS= Helicopter Emergency Medical Services, kiireellinen lääkärihelikopteritoiminta

Sairauspoissaoloprosentti on hieman yli 5, mikä on jonkin verran kaupungin keskiarvoa (4,71 vuonna 2018) korkeampi, mutta ensihoito- ja palomiestyössä tehtävien vaatimukset ja fyysisyys ovat hyvin erilaisia verrattuna esimerkiksi toimistotyöhön. Ensihoitohenkilöstöön kohdistuvat uhka- ja vaaratilanteet ovat lisääntymässä koko alueella. Kielellinen uhkaaminen, esineisiin kohdistuvat uhat sekä lievät fyysiset vammat ovat lisääntyneet eniten.

Palvelutasopäätös 2017–2020

Pelastuslain 28 §:n mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Pelastuslain 29 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämisestä. Päätös on voimassa määräajan.

Palvelutasopäätöksessä kuvataan ne palvelut, joita pelastuslaitos tulee palvelutasopäätöksen voimassaoloaikana tuottamaan. Yhtenä keskeisenä kehittämistavoitteena kaudella on riskianalyysin sisällön kehittäminen, riskianalyysiprosessin uudistaminen ja riskianalyysin vahvistaminen toiminnan suunnittelun pohjana. Palvelutasopäätökseen sisältyy 113 konkreettista toimenpidettä. Pelastuslaitoksen palvelut pystytään suurelta osin tuottamaan palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Merkittävin poikkeus palvelutasopäätöksen toteutumiseen liittyy pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteisiin. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteita ei ole pystytty kaikkialla 1-luokan riskiruuduissa saavuttamaan. Vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 prosentissa tehtävistä. Tavoiteaika 1-luokan riskiruuduissa on 6 minuuttia, johon päästiin 39 prosentissa tehtävistä. Suurten valtaväylien ruuhkautuminen vaikuttaa väistämättä toimintavalmiusaikaan. Myös erilaiset liikennettä hidastavat järjestelyt ovat tässä mielessä epätoivottavia. Tähän voidaan vaikuttaa kaupunkisuunnittelun keinoin.

Viranomaisyhteistyö ja harjoitustoiminta

Yhteistoimintaa harjoitellaan paljon. Suurin osa harjoituksista liittyy normaalioloihin, mutta myös häiriötilanteiden[24] varalta järjestetään harjoitukset joka toinen vuosi. Harjoituksia järjestetään myös poikkeusolojen[25] varalta.

Vuosittain järjestetään esimerkiksi lento-onnettomuusharjoitus karttaharjoituksena tai käytännössä yhteistyössä jonkin oppilaitoksen kanssa. Harjoitus antaa hyvän pohjan yhteistyölle muun muassa poliisin kanssa. Ennen metsäpalokautta harjoitellaan metsäpalon sammutusta ja sammutuksen johtamista. Pelastuslaitoksen sukeltajat ovat mukana Rajavartiolaitoksen vartiolentolaivueen meripelastustehtävissä. Poliisin kanssa yhteistoimintaa on päivittäin hälytystehtävien yhteydessä. Yhteistyötä tehdään myös naapuripelastuslaitosten kanssa.

Kehittäminen/ajankohtaiset asiat

Toiminnan painopisteet vuosina 2019–2020 jakautuvat asiakasvaikuttavuuteen, jolla tarkoitetaan, että palvelut kohdennetaan riskiperusteisesti ja toiminta on laadukasta ja vaikuttavaa, tavoitteellisuuteen, joka tarkoittaa, että edetään yhteistyössä kohti yhteisiä tavoitteita suunnitelmallisesti toimien ja tarkoituksenmukaisesti orga-

[24] Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa, ainakin hetkellisesti, yhteiskunnan turvallisuutta. Esimerkkeinä viime aikojen häiriötilanteista ovat sähkönjakelun häiriöt, myrskyt, tulvat ja vesiepidemiat.

[25] Poikkeusolojen määritelmä kattaa aseellisen hyökkäyksen lisäksi myös muut kansakuntaa vakavasti uhkaavat poikkeusolot, kuten esimerkiksi erittäin vakavat luonnonmullistukset, pandemiat ja suuronnettomuudet.

nisoituna sekä työhyvinvointiin, jossa pyrkimyksenä on, että työyhteisö on toimiva ja työn tekeminen turvallista, työyhteisöviestintä on vuorovaikutteista ja toteutetaan Kunta10 -tutkimuksessa esiin nousseita kehittämistoimenpiteitä. Erityisesti panostetaan esimiestyön tukemiseen ja sen osaamisen kehittämiseen.

Yhtenä kehittämiskohteena toimintatapoja on tarkoitus muuttaa reagoinnista ennakointiin ja panostaa yhteisten sääntöjen ja toimintatapojen luomiseen ja noudattamiseen sekä luoda yhdessä tasa-arvoinen ja toisia kunnioittava ilmapiiri. Muutoksen ydinviesteiksi on määritelty pelastuslaitoksen suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden sekä asiakasvaikuttavuuden ja työhyvinvoinnin lisääminen.

Vuonna 2020 valmistellaan yhdenmukainen palvelutasopäätös Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa. Palvelutasopäätöksen valmistelu pohjautuu Uudenmaan yhteiseen riski-analyysityöhön.

Johtopäätökset:

Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitoksen liiketoiminnan tulos vuodelta 2019 oli ylijääminen ja investoinnit toteutuivat suunnitellusti. Toiminta on kustannustehokasta ja henkilöstön hyvinvointi on alan vertailussa hyvällä tasolla. Rekrytoinnissa ei ole suuria ongelmia, mutta toisinaan kaupungin täyttölupakäytäntö viivästyttää rekrytointeja ja uusien vakanssien käyttöönottoa.

Palvelutasopäätöksessä yhtenä keskeisenä kehittämistavoitteena on riskianalyysin sisällön kehittäminen, riskianalyysiprosessin uudistaminen ja riskianalyysin vahvistaminen toiminnan suunnittelun pohjana. Hyvin toimiva riskianalyysi mahdollistaa toiminnan suuntaamisen reagoinnista ennakointiin. Pelastuslaitoksen palvelut pystytään suurelta osin tuottamaan palvelutasopäätöksen mukaisesti. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteita ei ole pystytty kaikkialla 1-luokan riskiruuduissa saavuttamaan. Toimintavalmiusaikaan vaikuttaa muun muassa suurten valtaväylien ruuhkautuminen.

Vuonna 2020 valmisteltava palvelutasopäätös laaditaan yhdenmukaiseksi Uudenmaan pelastuslaitosten kanssa. Pelastustoimen tulevasta järjestämistavasta riippumatta tällä taataan hyvä pohja tulevien vuosien työlle.

Suositus:

Palvelutasopäätöksen mukaiseen toimintavalmiuteen tulee kiinnittää huomiota.

8 MAANKÄYTTÖ, RAKENTAMINEN JA YMPÄRISTÖ

8.1 Kaupunkisuunnittelu

Kaupunkisuunnittelun tulosalue kuului vuonna 2019 maankäytön ja ympäristön toimialaan. Tulosalueen tehtävä oli maankäytön suunnittelu kaupungin strategiaa toteuttavalla tavalla. Keskeisimmät maankäytön suunnittelutehtävät liittyivät yleis- ja asemakaavojen laadintaan.

Kaupunkisuunnittelun tulosalueen tehtävät hoidetaan Uusi Vantaa-organisaatiouudistuksen myötä vuoden 2020 alusta kaupunkiympäristön toimialalla ja siellä kaupunkirakenne ja ympäristö -palvelualueella. Asemakaavoitus, yleiskaavoitus ja tietopalvelut ovat kaupunkirakenne ja ympäristö -palvelualueella omina palveluyksikköinään.

Toiminnan tavoitteet

Kaupunkisuunnittelun tulosalueen tavoitteita vuonna 2019 olivat määrällinen asuntokaavoitustavoite, kohdentaa kaavoitusta yhä enemmän kaupungin omistamalle maalle, kaavoituksen keskittämistä tietyille alueille (asemanseutu ja joukkoliikennevyöhykkeet[26]) ja näin luoda mahdollisuuksia kaupungin tiivistämiselle ja uudistamiselle sekä elinvoimaisuuden parantamiselle. Lisäksi tuloskortissa tavoitteeksi oli asetettu digitaalisten palvelujen kehittäminen ja organisaatiomuutokseen valmistautuminen.

Tavoitteiden toteutumisesta

Määrällinen asuntokaavoitustavoite vuodelle 2019 oli 265 000 k-m^2. Tavoite tulee suoraan valtion ja Helsingin seudun kuntien välisestä viimeisimmästä MAL-sopimuksesta[27], jossa Vantaalle on sovittu kyseinen vuosittainen asuntokaavoitustavoite vuosille 2016–2019. Uutta asumisen kerrosalaa kaavoitettiin Vantaalla vuonna 2019 196 841 k-m^2. Tavoitteesta siis hieman jäätiin. Muut kaavoitukseen liittyvät tavoitteet toteutuivat. Kaupungin maalle kohdennettiin noin 70 prosenttia kaavoituksesta (tavoite oli vähintään 35%). Tavoitteeksi asetettu kaupungin tiivistyminen on myös toteutunut hyvin, sillä yli 90 prosenttia kaikesta asuntotuotannosta vuonna 2019 sijoittui joukkoliikennevyöhykkeelle. kaupunkirakenteen tiivistyminen oli myös koko kaupungin strategisena tavoitteena, jossa mittariksi oli asetettu: ”80 prosenttia asuntokaavoituksesta kohdistuu joukkoliikennevyöhykkeelle”.

Digitaalisten palvelujen kehittämisessä iso projekti koko toimialalla vuonna 2019 oli uuden MATTI[28]-tietojärjestelmän käyttöönotto. Järjestelmän avulla parannetaan tiedonhallintaa ja prosesseja voidaan jatkossa entistä paremmin seurata toiminnan vaikuttavuutta. Järjestelmällä voi ajantasaisesti seurata esimerkiksi kaavaprosessin etenemistä ja miten suunnitellut tavoitteet ovat toteutumassa. Lisäksi tulosalue oli koko ajan mukana Uusi Vantaa-organisaation valmistelussa.

Lisäksi kaupunkisuunnittelun toimintaan liittyi myös kaupungin strateginen tavoite: ”Ekologiset yhteydet säilyvät”. Tavoitteen mittari oli, että ekologiset yhteydet merkitään yleiskaavan 2020 luonnokseen. Ekologiset yhteydet selvitettiin ja merkittiin yleiskaavaluonnokseen, joten myös tämä tavoite toteutui.

Talous

Kaupunkisuunnittelulautakunnan sitovina määrärahoina talousarviossa käyttötalouden osalta ovat tulot ja menot. Ohessa taulukossa vuoden 2019 talousarvio ja tilinpäätöksen toteuma (tulot, menot ja toimintakate).

Taulukko: Kaupunkisuunnittelun tulot ja menot 2019

	2019	
Luvut tuhatta euroa	Talousarvio	Tilinpäätös
Tulot	259	410
Menot	-4 241	-4 152
Toimintakate	-3 982	-3 742

Kaupunkisuunnittelulle kertyi tuloja hieman ennakoitua enemmän ja menot taas alittivat talousarviossa arvioiduista.

Toiminnasta yleisesti

Henkilöstön määrä, sairauspoissaolot, henkilöstötyytyväisyys

Tulosalueen henkilöstömäärä on henkilöstösuunnitelmassa ollut jo useana vuotena 60. Kuitenkin tulosalueella on ollut jonkin verran rekrytointiongelmia, jonka vuoksi kaikkia vakansseja ei ole saatu ajallaan täytettyä ja

[26] Joukkoliikennevyöhykkeeksi on määritelty alue, joka on 600 m etäisyydellä voimassa olevan yleiskaavan ohjeellisen joukkoliikenteen runkoyhteydestä tai 1000 m etäisyydellä juna-asemalta.

[27] Maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimus

[28] Maankäytön toimintamalli ja tietojärjestelmä

ajoittain on kärsitty henkilöstöpulasta. Henkilöstöpula on myös aika ajoin hidastanut kaavoitusprosesseja ja kaavoituksen valmistumista.

Taulukko: Kaupunkisuunnittelun tulosalueen sairauspoissaoloprosentti 2016–2019

	2016	2017	2018	2019
Sairauspoissaoloprosentti	3,58	3,11	4,34	3,54

Sairauspoissaoloprosentti on tarkastellulla ajanjaksolla ollut kaupunkisuunnittelun tulosalueella ollut koko kaupungin keskimääräistä sairauspoissaoloprosenttia alemmalla tasolla (koko kaupungin kyseinen luku vaihteli välillä 4,52–4,71 vuosina 2016–2018). Vuonna 2019 tulosalueen sairauspoissaoloprosentti oli myös alle koko kaupungin strategisen tavoitteen (4,4 prosenttia.)

Vantaalla henkilöstön työhyvinvointia mitataan kahden vuoden välein Kunta10 -kyselyllä. Tulokset ovat kaupunkisuunnittelun tulosalueella olleet aiemmin keskimääräistä parempia, mutta viime kyselyssä tulos heikkeni huomattavasti. Henkilöstön kanssa on käyty asiasta keskustelu ja ainakin MATTI-järjestelmän käyttöönottoon liittyvät paineet olivat yksi syy heikentyneeseen tyytyväisyyteen.

Toiminnan tunnuslukuja ja mittareita

Oheisessa taulukossa tilinpäätöksistä kaupunkisuunnittelun toimintaan liittyviä tunnuslukuja.

Taulukko: Kaupunkisuunnittelun toiminnan tunnuslukuja

	2016	2017	2018	2019
Hyväksytyt asemakaavat, kappaleita	26	26	28	28
Uusi asuntokerrosala, k-m^2	159 025	209 835	170 536	196 841
Asemakaavan muutosaloitteet	167	169	160	146
Vuoden kaavoitushakemukset	42	40	31	27
Poikkeamispäätökset	76	86	54	75

Keskustojen elinvoiman kehittymisen tarkastelu

Kaupungin keskustojen elinvoiman kehittäminen oli yksi kaupunkisuunnittelun toiminnan tavoitteista. Strategiakaudelle 2018–2021 on Vantaalla aloitettu mittaamaan kaupunkikeskustojen elinvoiman kehittymistä. Elinvoimalaskenta perustuu Elävät Kaupunkikeskustat (EKK) ry:n[29] menetelmään. Keskustojen elinvoimaa seurataan Suomessa 39 kaupungissa. Laskenta perustuu liiketilojen kartoittamiseen ja luokittamiseen. Kehitystä seurataan päivittämällä liiketilatietoja vuosittain tai useammin. Laskennassa käytetään seuraavia tunnuslukuja:

1. Elinvoimaluku = Kauppa + ravintolat-tyhjät liiketilat/kaupungin asukasluku

2. Lauantaiyritysten osuus = Kauppa + ravintolat/kaikki liiketilat

3. Ravintoloiden osuus = Ravintolat ja kahvilat/kaikki lauantaiyritykset

4.Tyhjien tilojen osuus = Tyhjät tilat/kaikki liiketilat

Alla olevassa taulukossa on vertailutietoa laskennassa mukana olevien kaupunkien elinvoiman kehityksestä vuosilta 2018 ja 2019.

[29] EKK ry on kaupunkien, kaupan liittojen ja kiinteistöalan järjestöjen perustama keskustojen kehitystyön verkostotoimija.

Keskustojen elinvoiman kehitys 2018 - 2019

	Elinvoimaluku		
	2018	2019	Muutos-%
Helsinki	2,939	2,886	-1,80 %
Tampere	4,146	3,711	-10,49 %
Oulu	1,853	1,753	-5,40 %
Turku	3,678	3,388	-7,88 %
Jyväskylä	1,849	1,768	-4,38 %
Lahti	2,684	2,636	-1,79 %
Kuopio	2,229	2,176	-2,38 %
Pori	2,588	2,026	-21,72 %
Kouvola	1,304	1,292	-0,92 %
Joensuu	2,250	2,170	-3,56 %
Lappeenranta	3,101	2,854	-7,97 %
Hämeenlinna	2,645	2,792	5,56 %
Vaasa	3,725	3,696	-0,78 %
Seinäjoki	2,698	2,633	-2,41 %
Rovaniemi*	3,281	3,346	1,98 %
Mikkeli	3,164	2,816	-11,00 %
Salo*	2,558	2,334	-8,76 %
Porvoo	3,700	3,540	-4,32 %
Kokkola	3,539	2,995	-15,37 %
Hyvinkää	4,148	3,718	-10,37 %
Vantaa - Tikkurila	3,545	3,572	0,76 %
Savonlinna	1,857	1,519	-18,20 %
Tornio-Haparanda	3,527	2,747	-22,12 %
Riihimäki	2,697	2,287	-15,20 %
Imatra	1,940	1,832	-5,57 %
Iisalmi	4,234	3,597	-15,04 %
Kemi	3,958	2,900	-26,73 %
Heinola	3,012	2,604	-13,55 %
Loimaa	2,125	2,247	5,74 %
Kalajoki	3,406	3,406	0,00 %
Mänttä-Vilppula	3,115	2,738	-12,10 %
Keskiarvo	**2,951**	**2,709**	**-7,60 %**

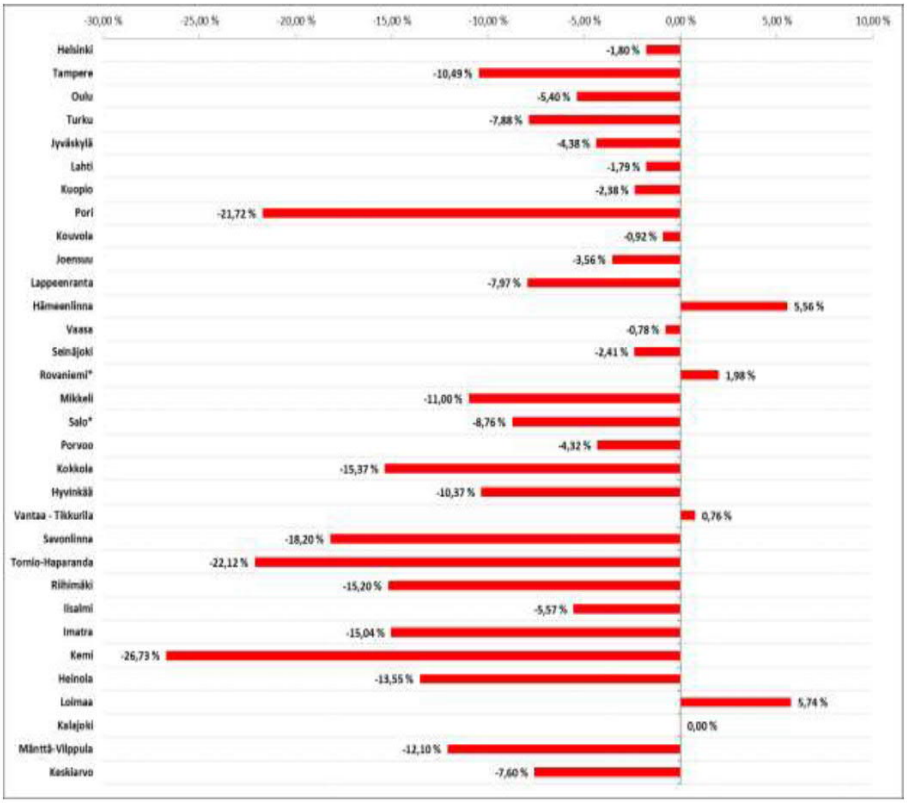

Vantaan keskustojen elinvoima on kyseisen laskennan mukaan hieman noussut vuonna 2019 verrattuna vuoteen 2018.

Tunnustusta toiminnalle

Vantaan maankäytön suunnittelu on saanut vuonna 2019 ulkopuolista tunnustusta. Suomen Arkkitehtiliiton SAFA-palkinto 2019 myönnettiin Vantaan kaupunkisuunnittelulle ja rakennusvalvonnalle Kivistön alueen laadukkaasta kaupunkimaisesta suunnittelusta ja toteutuksesta. Tämän lisäksi Elävät Kaupunkikeskustat ry myönsi Vantaan kaupungille vuoden 2019 Elävä Kaupunkikeskusta -palkinnon. Tämä palkinto myönnetään vuosittain huomionosoituksena onnistuneesta kaupunkikeskustan kehittämisestä.

Asukkaiden osallisuus ja segregaation estäminen

Osallisuus

Velvollisuudesta järjestää osallistumismahdollisuus kaavoitusmenettelyyn on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa. Laissa todetaan (§62): ”Kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehdoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta.”

Vantaalla asukkaille järjestetään lakisääteisten osallistumismahdollisuuksien lisäksi myös useita muita mahdollisuuksia osallistua ja tutustua kaavoitusprosessiin sen eri vaiheissa. Kaupunkisuunnittelu järjestää asukastilaisuuksia merkittävistä kaavatöistä sekä kaavakävelyjä ja tapaamisia alueilla. Kaupunkisuunnittelu osallistuu lisäksi kaupungin järjestämiin yhteisiin alueiden päiviin, asukasfoorumeihin ja Nuorten vaikuttaja -päivään. Tietoa asukkaiden mielipiteistä kaavoista kerätään Webropol-kyselyillä ja sosiaalisessa mediassa tiedotetaan

kaava-asioista, esimerkiksi maankäytön Facebookissa ”Vantaan kaupunki suunnittelee ja rakentaa”. Kaupunkisuunnittelu järjesti vuonna 2019 asemakaavoista 30 yleisötilaisuutta, joissa kävi 2 700 kuntalaista. Kivistön keskustan kaavarunkoluonnos Webropol-kyselyyn taas saatiin 148 vastausta.

Lakisääteisiin muistutuksiin vastataan henkilökohtaisesti, jos muistuttaja on jättänyt osoitetietonsa. Jos osallinen pyytää ja jättää osoitetietonsa, hänelle lähetetään tieto valtuuston hyväksyttyä kaavan. Sähköposteihin ja puheluihin pyritään vastaamaan, eli kuntalaiset saavat suoraan palautetta ehdotuksistaan ja kommenteistaan. Asukastilaisuudet ovat kehittyneet vuorovaikutteiseen suuntaan eivätkä ole pelkästään tiedotustilaisuuksia. Tilaisuuksissa hyödynnetään erilaisia työpajatapoja, joissa kommunikointi asukkaan ja suunnittelijoiden välillä on välitöntä. Lisäksi esimerkiksi Myyrmäessä on järjestetty ”monikulttuuri-kävely”, jossa ulkomaalaistaustaiset henkilöt voivat jutella suoraan suunnittelijan kanssa alueen kehityksestä. Asukastilaisuuksista tehdään muistio ja esitykset viedään kaavatyön alle vantaa.fi-sivustolle avatulle nettisivulle, eli tilaisuuksista saadut kommentit ovat kaikkien luettavissa. Uuden yleiskaavaluonnoksen mielipiteet koottiin vuorovaikutusraporttiin, joka on koostettu tiivistelmä saaduista mielipiteistä ja niissä yleisimmin esiin nousseista aiheista. Luonnosta työstetään nyt ehdotukseksi, jossa otetaan huomioon kuntalaisten ehdottamat muutokset. Ehdotus tulee olemaan kompromissi eri tahojen toiveista, eikä tässä vaiheessa ole mahdollista vastata yksityiskohtaisesti jokaiseen kuntalaisen mielipiteeseen.

Segregaation estäminen

Maankäytön suunnittelun tulosalueen vaikutus segregaation ehkäisyyn on lähinnä välillinen. Kaavoituksessa pyritään suunnittelemaan kaikille tasa-arvoista ympäristöä. Uudessa yleiskaavassa segregaatiota estetään muun muassa monipuolisen asuntotuotannon mahdollistamisella sekä saavutettavuuden parantamisella joukkoliikenneratkaisuin. Segregaation estämistä palvelevat myös yllä mainitut asukastilaisuudet, joita pyritään järjestämään eri kielillä, jotta tilaisuudet palvelisivat myös maahanmuuttajataustaisia asukkaita.

Yleiskaava 2020 ja resurssiviisauden tiekartta

Yleiskaava 2020

Tulosalueen koko kaupunkikehitykseen merkittävästi vaikuttava tehtävä vuonna 2019 oli Vantaan uuden yleiskaavan (Yleiskaava 2020) valmistelu. Yleiskaavan laadintatyö käynnistyi 2017 ja yleiskaavaluonnos valmistui loppuvuodesta 2018. Kaupunginhallitus asetti luonnoksen nähtäville 11.2.2019. Yleiskaavaehdotusta valmistellaan nyt niin, että se saataisiin keväällä 2020 nähtäville, jonka jälkeen se voitaisiin viimeistellä hyväksyttäväksi. Kaupunginhallitus hyväksyi yleiskaavalle tammikuussa 2019 kolmeen ryhmään jaetut tavoitteet.
Alla tavoitteista ja niiden sisällöstä:

1. Paikallinen elinympäristö ja näkyvä kaupunki hyvän elämän mahdollistajana

Yleiskaavan tavoitteisiin nostettiin paikallisia asioita, jotka vaikuttavat esimerkiksi sujuvaan arkeen, palvelujen saavutettavuuteen kestävillä kulkumuodoilla ja asuinympäristön viihtyisyyteen. Kasvu sisäänpäin uudistaa nykyisiä keskuksia hyvin voimakkaasti. Kyse on mahdollisuudesta parantaa nykyistä.

2. Seudullinen joukkoliikennekaupunki kytkeytyneisyyden takeena

Seudullinen joukkoliikennekaupunki sisältää tavoitteita ja ratkaisuja, jotka eivät ole vain Vantaan tasoisia linjauksia. Yleiskaavalla linjataan muun muassa seudullisen joukkoliikenneverkoston ratkaisuja Vantaalla. Kehäradan linjausta haettiin usealla yleiskaavalla – nyt ajankohtaista on poikittaisten yhteyksien parantaminen. Tähän kokonaisuuteen sisältyy myös seudullisen viherverkoston ja sen reittien turvaaminen.

3. Kansainvälinen lentokenttäkaupunki seudun kasvun moottorina

Kansainvälisiä ratkaisuja yleiskaavassa ovat lentokentän kasvun edellytysten turvaaminen siten, että kentällä ja lentokenttäkaupungilla on tilaa ja esimerkiksi tarpeellisia liikenneyhteyksiä. Lentorata on tuotu yleiskaavaan

sekä kentän ja logistiikan edellyttämä maantie 152 jatkeen uusi linjaus. Lisäksi tähän kokonaisuuteen on koottu elinkeinoelämään ja työpaikkarakentamisen turvaamiseen liittyvät ratkaisut, joita on nyt elinkeinopoliittisten vaikutusten arvioinnin myötä ehdotukseen parannettu.

Yleiskaavan tärkein tehtävä on ratkaista miten kaupunki kasvaa voimakkaasti ja kestävästi. Ratkaisua haetaan ohjaamalla kasvu nykyiseen rakenteeseen sitä uudistaen sekä täydentäen ja luontoarvot huomioon ottaen. Kaavassa lisätään luonnonsuojelualueita ja turvataan seudullinen viheraluejärjestelmä ja vahvistetaan ekologisia yhteyksiä.

Resurssiviisauden tiekartta

Vantaan kaupunginvaltuuston 18.6.2018 hyväksymässä resurssiviisauden tiekartassa esitetään toimenpiteitä, joilla pyritään tekemään Vantaasta hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä. Resurssiviisauden tiekarttaa ja sen toteuttamisohjelmaa laadittiin samaan aikaan yleiskaavan tavoitteiden ja yleiskaavaluonnoksen kanssa vuosina 2017 ja 2018. Yleiskaavaan ja resurssiviisauden tiekarttaan vietiin samansuuntaiset maankäyttöä koskevat tavoitteet, joissa maankäytön tiivistäminen raideliikenteeseen tukeutuen samalla viheralueita säästäen on keskeistä.

Uuden yleiskaavan luonnoksessa konkretisoituvat monet kaupunkisuunnittelun tulosalueelle vastuutetut resurssiviisauden tiekartan toteuttamisohjelman toimenpiteet. Yleiskaavamääräyksissä tuetaan keskustojen kehittymistä monipuolisiksi, laadukkaiksi, käveltäviksi ja vehreiksi. Asuinalueilla edellytetään palvelujen saavutettavuutta kestävillä kulkumuodoilla. Yleiskaava tukee riittävän viheralueverkoston säilymistä sekä ulkoilureittien ja virkistysalueyhteyksien perustamista. Vuoden 2019 aikana on laadittu puroluontoselvitys ja sen pohjalta viedään arvokkaita luontokohteita yleiskaavaehdotukseen.

Asemakaavoituksessa on myös käytetty vihertehokkuustyökalua[30] vuodesta 2017 alkaen. Syyskuuhun 2019 mennessä on tehty 85 kaavaa, joista 36:ssa on annettu kaavamääräys vihertehokkuuden käytöstä rakennusluvassa. Lisäksi arvopuiden kartoitus osana vihertehokkuutta on aloitettu.

Johtopäätökset:

Kaupunkisuunnittelun tulosalueen pääasialliset tehtävät ovat yleis- ja asemakaavojen sekä niihin liittyvien maankäytön suunnitelmien laadinta. Tulosalueella on näin merkittävä rooli kaupunkiympäristön rakentumisessa.

Tulosalueen toiminnan tavoitteet kytkeytyvät kaupunkistrategian tavoitteisiin (resurssiviisaus ja kaupunkikeskusten kehittäminen) ja osa määrällisistä tavoitteista tulee valtion ja Helsingin seudun kuntien välisestä viimeisimmästä MAL-sopimuksesta. Suurin osa tulosalueen vuoden 2019 tavoitteista toteutui. Ainoastaan asuntokaavoitustavoitteesta jäätiin hieman. Kaavoitustavoitteen saavuttamista ovat varsinkin muutamana aiempana vuotena hankaloittaneet rekrytointiongelmat ja edelleenkin työvoiman saatavuudessa on välillä ongelmia. Vuoden 2019 kaavoituksella on tiivistetty kaupunkirakennetta ja tätä kautta pyritty lisäämään kaupungin keskustojen ja koko kaupungin elinvoimaa. Kaavoitus kohdistui vuonna 2019 suurimmalta osin kaupungin maalle (noin 70 prosenttia) ja kaavoitusta on keskitetty erityisesti asemanseudulle ja joukkoliikennevyöhykkeille (yli 90 prosenttia). Samalla luontoarvoista on pidetty huolta ja muun muassa ekologiset yhteydet on nyt selvitetty ja tuotu uuden yleiskaavan luonnokseen.

Vuonna 2019 on saatu valmisteltua uusi yleiskaava ja kaava on nyt luonnosvaiheessa. Kaavalla haetaan ratkaisuja kaupungin voimakkaaseen kasvuun. Kaavassa ohjataan kasvua pitkälti nykyiseen rakenteeseen sitä uudistaen ja samalla luontoarvoja säästäen. Yleiskaava tiivistää edelleen kaupunkirakennetta ja parantaa palvelujen saavutettavuutta. Samalla kaavassa linjataan joukkoliikenneratkaisuja ja turvataan lentokentän kasvun edellytykset muun muassa logistiikan edellyttämiä yhteyksiä parantamalla.

Tulosalueen toimintaan liittyy vahvasti asukkaiden osallisuus. Lainsäädännössä on määrätty osallistumismahdollisuuksien järjestämisestä kaavaprosessin aikana niille ryhmille, joihin kaava vaikuttaa (esimerkiksi maanomistajat ja alueen asukkaat). Lakisääteisen osallistumisen lisäksi kaupunkisuunnittelu järjestää asukastilaisuuksia merkittävistä kaavatöistä, osallistuu yhteisiin alueiden päiviin ja kerää tietoa asukkaiden mielipiteistä Webropol -kyselyillä. Joillakin alueilla on järjestetty myös

[30] Vihertehokkuus=Kasvullisen alueen suhde tontin koko pinta-alaan laskettuna pisteyttämällä alueen elementit niiden edullisuuden mukaan.

”monikulttuuri-kävely”, jolloin ulkomaalaistaustaiset henkilöt ovat päässeet vaihtamaan mielipiteitä alueen kehityksestä. Osallistumistilaisuuksissa pyritään siis huomioimaan myös maahanmuuttajataustaisia asukkaita, jolloin ne palvelevat samalla segregaation estämisessä.

Tuloksellisuuden osatekijöistä tulosalueen henkilöstön hyvinvoinnista positiivista kuvaa antaa alhainen henkilöstön sairauspoissaoloprosentti. Tosin viime työhyvinvointitutkimuksessa työtyytyväisyys oli kuitenkin laskenut, joka johtui ainakin osittain uuden MATTI-järjestelmän käyttöönottoon liittyvistä paineista. Toiminnan laadusta tulosalue on saanut ulkopuolista tunnustusta, sillä kaupunkisuunnittelu sai yhdessä rakennusvalvonnan kanssa vuonna 2019 Suomen arkkitehtiliiton palkinnon Kivistön alueen laadukkaasta kaupunkimaisesta suunnittelusta ja toteutuksesta. Esiin voi nostaa myös Vantaan elinvoimaluvun lievän nousun kaupunkien keskustojen elinvoiman kehitystä mittaavassa laskennassa. Tätä voidaan ainakin jossain määrin pitää positiivisena signaalina myös kaupunkisuunnittelun toiminnan vaikuttavuudesta, sillä tulosalue pyrkii edistämään kaupungin elinvoimaisuutta. Tuloksellisuuden kehittämiseen liittyy myös uuden MATTI-tietojärjestelmän käyttöönotto. Järjestelmä parantaa tiedonhallintaa ja prosesseja ja sen avulla pystytään entistä sujuvammin seuraamaan toiminnan vaikuttavuutta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunkisuunnittelun toiminta luo edellytykset monien kaupunkistrategian tavoitteiden ja kaupunkitasoisten ohjelmien toteuttamiselle. Tulosalueen toiminta kytkeytyy osaltaan myös koko pääkaupunkiseudun yhteisesti asettamien tavoitteiden toteuttamiseen (MAL-sopimus tavoitteet). Lautakunta pitää tärkeänä, että tulosalue on ottanut työssä huomioon kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamisen oman alueen kehittämiseen eri tavoin. Samoin kaavoitusprosessien kehittäminen ja sujuvoittaminen uuden MATTI-tietojärjestelmän avulla on kannatettavaa. Huolensa lautakunta ilmaisee tulosalueella esiintyvästä työvoiman saatavuuspulasta, joka tosin koskettaa myös monia muita kaupungin toimialoja.

Suositukset:

Tarkastuslautakunta toteaa, että asuinympäristön viihtyisyys, palvelujen saavutettavuus ja asukkaiden osallistumismahdollisuudet asuinympäristönsä suunnitteluun ovat keskeisiä huomioon otettavia tekijöitä suunniteltaessa ja rakennettaessa hyvää kaupunkiympäristöä. Lautakunta suosittelee tulosaluetta edelleen kehittämään erilaisia osallistumismahdollisuuksia, jotka mahdollistavat mahdollisimman monipuolisesti kaikkien asukkaiden osallistumisen alueensa kehittämiseen. Samoin lautakunta suosittelee kaupunkisuunnittelua hakemaan ja kehittämään parhaita tapoja käyttää ja hyödyntää uutta MATTI-tietojärjestelmää, jotta järjestelmästä saataisiin mahdollisimman paljon hyötyä toiminnalle.

8.2 Kuntatekniikan keskus

Kuntatekniikan keskuksen tulosalueeseen kuuluvasta joukkoliikenneasioiden valmistelusta kerrotaan enemmän luvussa 3.1 sekä varikkotoiminnasta luvussa 8.3. Vuoden 2020 alusta Vantaan organisaatiouudistuksen myötä tulosalueesta tuli palvelualue ja sen nimeksi tuli Kadut ja puistot.

Kuntatekniikan keskus vastaa

- julkisen kaupunkitilan suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta,
- liikennejärjestelmien kehittämisestä sekä kokonaisvaltaisesta liikennesuunnittelusta,
- kaupungin joukkoliikenneasioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta,
- kaupungin omistaman luonnonympäristön hoidon ja käytön suunnittelusta sekä toteuttamisesta,
- hulevesiasioiden valmistelusta,
- puhtaiden maa-ainesten ja lumien vastaanottotoiminnasta,
- vaalien keskitetyn ulkomainonnan järjestelyistä kaupungin alueella ja
- ajoneuvo- ja varikkotoimintojen tuottamisesta koko kaupungin tarpeisiin.

Organisaatio

Tulosalue jakautuu hallinnon (talous, henkilöstö, strategia ja kehittäminen) lisäksi viiteen yksikköön.

Suunnitteluyksikkö vastaa katujen, viheralueiden, ulkoilualueiden, vesihuollon yleissuunnittelun, liikenteen ja liikkumisen sekä liikenneväylien suunnittelusta ja suunnitteluttamisesta kiinteässä vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa. Nykyisin suunnittelu on keskitetty yhteen organisaatioon, mikä parantaa yhteismitallisuutta ja on

erityisesti MATTI-järjestelmän[31] käyttöönoton kannalta oleellista. Omana työnä suunnittelua tehdään 10-15 prosenttia, ja lisäksi valvotaan kilpailutetuilta sopimuskonsulteilta ostettavaa suunnittelutyötä. Tärkeimmät sidosryhmät kaupungin organisaation ulkopuolella ovat HSL, HSY ja Uudenmaan ELY/Väylävirasto. HSL hankkii joukkoliikenteen ja vastaa alueensa MAL[32]-suunnittelusta, HSY tuottaa vesihuollon ja jätehuollon palvelut ja ELY/Väylävirasto vastaavat valtiollisesta tieverkosta.

Rakentamisen yksikkö sekä rakentaa omajohtoisesti että rakennuttaa katuja, puistoja ja ulkoliikuntapaikkoja. Omajohtoisen rakentamisen osuus on noin kolmasosa. Yksikkö vastaa julkisen kaupunkitilan investointien ohjelmoinnista sekä maankäyttösopimusten valmistelusta. Palveluyksikkö vastaa myös kaupungin ylijäämämaiden vastaanottotoiminnasta ja ulkovalaistuksesta.

Kunnossapito vastaa katu- ja viheralueiden omaisuudenhallinnasta sekä niiden rakenteellisesta kunnossapidosta, talvikunnossapidosta, puhtaanapidosta ja turvallisuudesta. Lisäksi yksikkö vastaa kolmen hoitourakan valvonnasta, lumenvastaanottopaikkojen toiminnasta sekä metsäalueiden ja maatilojen hoidosta. Yksikkö harjoittaa myös pienimuotoista puutavaran ja viljan myyntiä.

Lupapalveluiden vastuualue käsittelee lupahakemuksia ja valvoo yleisten alueiden luvanvaraisia hankkeita. Luvat käsitellään sähköisesti Lupapiste-palvelussa. Lisäksi lupapalvelut vastaa julkiseen kaupunkitilaan sijoitettavien maanalaisten sekä -päällisten rakenteiden ja rakennelmien sijoitusluvista. Pysäköinninvalvonnan vastuualue huolehtii pysäköintiä ja pysäyttämistä sekä joutokäyntiä koskevien kieltojen ja rajoitusten noudattamisen valvonnasta sekä pysäköintivirhemaksujen ja muiden laissa säädettyjen seuraamusten määräämisestä. Kunnallinen pysäköinninvalvoja päättää myös ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain mukaisista ajoneuvojen siirroista sekä kaupungin omistukseen siirtyneiden ajoneuvojen myynnistä.

Varikko vastaa keskitetysti kaikille toimialoille kaupungin ajoneuvo-, kone- ja lisälaitekaluston hankinnasta ja hallinnoinnista sekä niihin liittyvistä huolto- ja korjaamotoiminasta. Lisäksi Varikko toimii asiantuntijana erilaisissa ajoneuvoihin liittyvissä asioissa. Varikko toimii nettobudjetoituna yksikkönä.

Toiminnan ja talouden tavoitteet

Talousarviomuutosten jälkeen toimintakuluihin oli varattu 41,7 miljoonaa euroa (sisältää 9,0 miljoonaa euroa HSY:n vesihuollon rakentamisen, suunnittelun ja toteuttamisen määrärahoja). Toteutuneet menot olivat 38,9 miljoonaa euroa (HSY:n osuus 3,9 miljoonaa euroa). Kuntatekniikan keskuksen tulot ylittyivät lähes 20 miljoonalla eurolla. Ylitys muodostui suurimmaksi osaksi ennakoitua suuremmista maankäyttösopimustuotoista ja maanläjitysmaksutuotoista. Julkisen käyttöomaisuuden investointeihin oli talousarviomuutosten jälkeen varattu 43 miljoonaa euroa, ja niitä toteutui lopulta 48,8 miljoonaa euroa. Julkisen käyttöomaisuuden investoinneilla tarkoitetaan liikenne-, urheilu- ja virkistysalueita, ympäristörakentamista ja yhteishankkeita.

Hiilineutraalisuustavoitetta toteutetaan resurssiviisauden tiekartan mukaisesti edistämällä kestävää liikkumista, tehostamalla maa-ainesten kierrätystä, käyttämällä maarakentamisessa kierrätysmateriaalia sekä edistämällä kestäviä ja innovatiivisia investointeja ja hankintoja.

Henkilöstötilanne

Henkilöstön määrä tulosalueella on hieman yli 300. Rakentamisen myötä kunnossapidettävä pinta-ala kasvaa vuosittain 3-4 prosenttia. Tämä tuo lisää paineita muun muassa valvonta- ja korjaustehtäviin. On tiettyjä henkilöstöryhmiä, joiden rekrytointi on hankalampaa. Näitä ovat muun muassa väyläsuunnittelijat ja rakentamisen ja rakennuttamisen puolella työnjohtajat, valvojat ja rakennuttamisinsinöörit. Putkiasentajien vaihtuvuus on

[31] Maankäytön toimintamalli ja tietojärjestelmä
[32] Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus

suurta ja uusia on vaikea saada rekrytoitua. Myös ammattitaitoisista autonasentajista on pulaa. Sairauspoissaoloprosentti on kuukausipalkkaisilla ollut viime vuosina alle kolme prosenttia, mikä on selvästi alle kaupungin keskimääräisen tason (4,35 vuonna 2019).

Tuottavuus

Seuraavassa taulukossa on joitakin toiminnan tuottavuutta kuvaavia tunnuslukuja:

	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
Liikenneväylien ylläpito €/m²	1,5	1,6	1,6	1,65
Rakennetun katuvihreän ylläpito €/m²	0,25	0,3	0,28	0,3
Rakennetun puiston (A-luokka) kunnossapito €/m²	0,52	0,58	0,55	0,55
Maanläjitysalueille tuodut kuormat kpl	36 024	27 614	40 000	40 889
Matkustajamäärä (nousua/arkivrk)	124 500	129 684	113 300[1)]	138 656

[1)] vuoden 2019 arvio perustuu aiempien vuosien vääriin lukuihin (taulukossa oikeat luvut)

Kehittäminen/ajankohtaiset asiat

MATTI -järjestelmän käyttöönoton jatkaminen

MATTI on maankäytön toimintamalli ja tietojärjestelmä, joka kattaa asema- ja yleiskaavoituksen, kaupunkitilan suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon, luvat ja valvonnan sekä kaupunkimallin ja maaomaisuuden hallinnan. Toiminnanohjausjärjestelmä kytketään paikkatietoon. Uusi järjestelmä mahdollistaa ja jopa edellyttää sitä, että kehitetään ja otetaan käyttöön uusia digitaalisia työskentelytapoja. Käyttöönotto tapahtuu useammassa vaiheessa, ensimmäisenä kiinteistönmuodostuksessa joulukuussa 2018. Keväällä 2019 mukaan tulivat yleis- ja asemakaavoitus, kaupunkimallin hallinta, rakennusvalvonnan luvat ja kaupunkisuunnittelun poikkeamispäätökset (Lupapiste) sekä kauppahintarekisterikokonaisuus. Niin sanottu toinen julkaisu otetaan käyttöön vuoden 2019 lopussa ja kolmas keväällä 2020.

Kaupunkipyörät

Kesällä 2019 Vantaalla otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön kaupunkipyöriä. Niitä oli tuhat kappaletta noin sadalla pyöräasemalla. Kausi pääsi alkamaan suunniteltua myöhemmin, 17.6., eikä pyöriä voinut käyttää ristiin Helsingin tai Espoon pyörien kanssa. Pyörillä tehtiin kauden aikana yhteensä 43 000 matkaa, joten käyttö jäi varsin vähäiseksi.

Koivukylän alueurakka

Alueiden kunnossapitourakointia hankitaan entistä enemmän. Omaa henkilöstöä ei ole (eikä työvoimapulasta kärsivällä alalla saada palkattua) riittävästi hoitamaan kaikkia alueita. Alueurakat keskittyvät Itä-Vantaan suuralueille Hakunilaan, Korsoon ja vuodesta 2019 alkaen Koivukylään. Kaupungin oma kunnossapito on kilpailukykyistä ja sitä on tarpeen pitää yllä myös riskienhallintamielessä (esimerkiksi urakoitsijan yllättävä konkurssi/toiminnan lopettaminen).

Myönteinen erityiskohtelu (MEK)

Myönteisen erikoiskohtelun ohjelma näkyy lähinnä niin, että on varattu noin 700 000 euroa kunnossapitoon ja investointeihin. Rahalla on hankittu esimerkiksi katutaidetta, uusittu puistonpenkkejä ja tehostettu kunnostustöitä. Tulevaisuudessa on tarkoitus, että asukkaat pääsisivät myös itse ehdottamaan kohteita.

Johtopäätökset:

Kuntatekniikan keskuksen talouden tavoitteet toteutuivat sekä käyttötaloudessa että investoinneissa. Hiilineutraalisuustavoitetta toteutetaan resurssiviisauden tiekartan mukaisesti.

Toimialalla käyttöönottovaiheessa oleva MATTI-järjestelmä (maankäytön toimintamalli ja tietojärjestelmä) kattaa asema- ja yleiskaavoituksen, kaupunkitilan suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon, luvat ja valvonnan sekä kaupunkimallin ja maaomaisuuden hallinnan. Kansainvälisestikin mitattuna edistyksellistä on paikkatiedon yhdistäminen toiminnanohjausjärjestelmään. Järjestelmän tehokas hyödyntäminen edellyttää uudenlaisten digitaalisten työtapojen kehittämistä ja käyttämistä. Jatkossa MATTI-järjestelmän odotetaan tuovan lisää läpinäkyvyyttä toimintoihin.

Vantaalle saatiin kaupunkipyöriä kesäksi 2019, mutta niiden käyttäjämäärät jäivät ainakin ensimmäisenä kesänä vaatimattomiksi. Käyttäjätietoja ja kaupunkilaisten palautteita analysoimalla lienee mahdollista optimoida pyörien sijoitusasemat vastaamaan mahdollisimman hyvin kaupunkilaisten kulkutarpeita.

8.3 Varikko

Varikko kuului vuonna 2019 maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialaan ja oli yksi kuntatekniikan keskuksen tulosalueen tulosyksiköistä. Varikolle kuuluu keskitetysti kaupungin ajoneuvo-, kone- ja lisälaitekaluston hankinnat ja hallinnointi sekä tähän kalustoon liittyvä huolto- ja korjaamotoiminta. Vuoden 2020 alusta voimaan tulleessa Uusi Vantaa-organisaatiossa varikko kuuluu kaupunkiympäristön toimialan yhteisiin palveluihin. Varikon tehtävät säilyvät ennallaan.

Toiminnan tavoitteet

Varikolla ei ole omaa tuloskorttia, vaan se toteutti tältä osin tulosalueen (kuntatekniikan keskuksen) tuloskorttia. Tästä tuloskortista varikon toimintaan liittyivät lähinnä resurssiviisautta tukevat toimenpiteet ja pyöräilyn laatukäytävien toteuttamisessa avustaminen. Resurssiviisautta varikko tukee etenkin uusimalla kalustoaan vähäpäästöisemmäksi. Pyöräilyn laatukäytävien osalta varikon panos liittyy pyöräteiden kunnossapitoon. Varikko on hankkinut uusia työkoneiden lisälaitteita, joilla pyöräteiden kunnossapito (etenkin talvella) pystytään hoitamaan entistä paremmin.

Toiminnan tunnuslukuja

Ajoneuvojen määrä 2019: omat 170 kappaletta, leasing 308 kappaletta
Lisälaitteet ja pienkoneet 2019: omat 556, leasing 25

Tuottavuutta ja vaikuttavuutta kuvaavana tunnuslukuna varikko on käyttänyt kaupungin ajoneuvojen polttoaineiden kulutusta vuosittain. Oheisessa taulukossa ajoneuvojen polttoaineiden kulutusvertailua vuosilta 2016–2019.

Taulukko: Kaupungin ajoneuvojen polttoaineen kulutus (litraa/ajoneuvo)

2016	2017	2018	2019
1 586	1 634	1 459	1 439

Vuonna 2018 ja 2019 polttoaineen kulutus on laskenut.

Talous

Varikko on nettobudjetoitu yksikkö, jonka sitovana eränä talousarviossa on vuosittain ollut toimintakate. Ohessa vertailu talousarvioissa asetetusta toimintakatetavoitteesta ja tilinpäätöksissä toteutuneesta toimintakatteesta vuosilta 2016–2019.

Taulukko. Varikon toimintakate 2016–2019 (euroa)

	2016	2017	2018	2019
Talousarvio	914 341	1 003 524	862 688	873 000
Tilinpäätös	1 272 963	1 236 269	1 096 199	1 620 000

Varikon toimintakate on viime vuosina toteutunut arvioitua parempana. Haastetta talouden arviointiin ja talouden toteutumiseen tulee polttoaineiden ja korjauskustannusten mahdollisista kesken vuotta tapahtuvista muutoksista, joihin ei varikon taholta voida vaikuttaa.

Toiminnasta yleisesti

Henkilöstö, määrä, sairauspoissaolot ja henkilöstötyytyväisyys

Varikon henkilöstömäärä on 16. Määrä on pysynyt samana jo usean vuoden ajan.

Taulukossa on varikon henkilöstön sairauspoissaoloprosentti vuosilta 2016–2019.

	2016	2017	2018	2019
Kuukausipalkkaiset	0,23	0,27	0,55	0,82
Tuntipalkkaiset	2,69	7,9	3,61	4,11

Sairauspoissaoloprosentti on vuotta 2017 lukuun ottamatta pysytellyt varikolla koko kaupungin keskimääräistä sairauspoissaoloprosenttia alemmalla tasolla ja 2019 alitettiin myös kaupungin sairauspoissaoloprosentille asettama strateginen tavoite (4,4 prosenttia).

Varikolla on tehty työtyytyväisyyskyselyjä. Kyselyjen tulosten perusteella työilmapiiri koetaan hyväksi.

Hankinnoista

Kaluston hankintamäärärahat ovat vaihdelleet viime vuosina noin 1 - 1,2 miljoonan euron tasolla.

Investointirahoituksella hankitaan (10 – 15 kpl vuodessa)
- Raskaat kuorma-autot
- Työkoneet
- Strateginen kalusto (Valmiussuunnitelman edellyttämä kalusto)

Leasingrahoituksella hankitaan (30 –40 kpl vuodessa)
- Henkilöautot (huoltoleasing)
- Pakettiautot (rahoitusleasing
- Kuorma-autot (rahoitusleasing)

Ajoneuvokaluston hankinnat tehdään tiiviissä yhteistyössä toimialojen sekä itse hankintaprosessin osalta myös kaupungin hankintakeskuksen kanssa. Kalustotarpeiden selvittämiseksi käydään toimialojen kanssa vuosittain 1–4 kertaa kalustopalaveri, jossa käydään läpi kalustotarpeet sekä mahdolliset toimintaa koskevat muutokset, joilla saattaa olla vaikutusta kalustotarpeisiin. Hankintaprosessissa tehtävällä yhteistyöllä varmistetaan hankittavan kaluston mahdollisimman hyvä soveltuvuus käyttötarkoitukseen ja samalla hankintakeskuksen mukana ololla varmistetaan tarvittava hankintajuridiikan osaaminen.

Ajoneuvojen hallinnointi, vuokraus ja käytön valvonta sekä pääkaupunkiseudun yhteistyö

Varikolla on yhtenäinen rekisteri kaupungin ajoneuvokalustosta. Kustannusten seuranta on yhtenäistä ja vahinkotapauksissa käsittely vakuutusyhtiön kanssa hoidetaan aina varikolta. Ajoneuvot vuokrataan toimialoille pääsääntöisesti kuukausivuokraperiaatteella. Pääasiallinen valvontavastuu ajoneuvoista on vuokraavalla toimialalla (käyttäjäyksiköillä). Ajoneuvoille on nimetty yksikkökohtaiset vastuuhenkilöt ja lisäksi on laadittu kaupunkitasoiset ajoneuvojen käyttöohjeet. Varikko seuraa myös ajoneuvojen keskikulutuksia, tankkaustapahtumia sekä kilometrimääriä. Ajoneuvojen paikannusjärjestelmän avulla yksiköt saavat raportteja yksikkönsä ajoneuvoista, esimerkiksi ajopäiväkirjatiedot, kuljettajat, reitit ja käyttöasteet. Varikko toimii järjestelmän pääkäyttäjänä.

Varikolla on yhteiskokouksia muiden pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo ja Kauniainen) varikkojen kanssa kaksi kertaa vuodessa. Kokouksissa käsitellään varikkojen ajankohtaisia asioita sekä mahdollisia yhteishankintoja. Tällä hetkellä ei ole voimassa yhteisiä hankintasopimuksia, pääpaino on tiedon ja kokemuksien jakamisessa ajoneuvoihin ja kalustoon liittyvissä asioissa.

Korjaamotoiminta

Varikon oma korjaamotoiminta keskittyi työkoneiden ja raskaan kaluston huoltoon. Lisäksi lisälaitteiden ja sesonkikoneiden kausihuolto kuului korjaamotoimintaan.

Resurssiviisauden tiekartan toteutus haasteena

Vantaan kaupunginvaltuuston 18.6.2018 hyväksymässä resurssiviisauden tiekartassa esitetään toimenpiteitä, joilla pyritään tekemään Vantaasta hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä. Tiekartassa on mainittu varikkoon liittyvänä toimenpiteenä: ”Kaupunki tukee vaihtoehtoisia polttoaineita/käyttövoimia käyttävien ajoneuvojen käyttöönottoa”. Tavoite on, että vuonna 2030 kaupungin käytössä olevat kulkuneuvot käyttävät vaihtoehtoisia polttoaineita tai käyttövoimia.

Varikko pyrkii lisäämään vähäpäästöisten ajoneuvojen määrää mahdollisuuksien mukaan. Haasteena on varsinkin raskaan kaluston ja työkonekaluston saatavuus sekä niiden kustannukset. Vähäpäästöisiä ajoneuvoja tarjotaan kaluston vaihdon yhteydessä tehtäviin missä ne ovat käyttöön soveltuvia. Tarkkaa aikataulua ajoneuvokannan uusimiseksi kokonaan päästöttömäksi ei varikolla ole laadittu, mutta tavoitteena on saavuttaa resurssiviisauden tiekartan tavoite. Ajoneuvoa hankittaessa on aiemminkin painotettu ympäristöystävällisyyttä ja hankittaville ajoneuvoille on laadittu vähäpäästöisyyden kriteerit.

Vähäpäästöisyyttä on edistetty myös ottamalla joulukuussa 2018 käyttöön uusiutuva diesel, joka on 100-prosenttisesti jätteistä valmistettu ja jonka ansioista saavutetaan ajoneuvon elinkaaren aikana 90-prosenttia pienemmät kasvihuonekaasupäästöt. Tavoitteena on nostaa kyseisen dieselin käyttöaste 60-prosenttiin vuoden 2019 aikana. Tavoiteltu uusiutuvan dieselin 60-prosentin käyttöaste tarkoittaisi noin 1,2 miljoonaa ekvivalenttikiloa[33] pienempiä hiilidioksidipäästöjä, joka vastaa yli 400 henkilöauton hiilidioksidipäästöjä.

Johtopäätökset:

Keskittämällä varikolle koko kaupungin ajoneuvo-, kone- ja lisälaitekaluston hankinta, hallinnointi sekä huolto- ja korjaamotoiminnat on saatu kaupungille yhtenäiset käytännöt ajoneuvokalustoon liittyvissä asioissa. Ajoneuvokalustosta on yhtenäinen rekisteri, kaluston käytöstä on yhtenäiset ohjeet ja käyttöä ja käyttökustannuksia valvotaan keskitetysti. Näin kaupungilla on jatkuvasti mahdollisimman ajantasainen kokonaiskuva ajoneuvojen määrästä ja käyttökustannuksista. Varikko tekee tiiviisti yhteistyötä sen asiakkaina olevien toimialojen kanssa. Ajoneuvokaluston hankinnassa selvitetään yhdessä toimialojen kanssa tarpeet, jotta saadaan aina hankittua mahdollisimman hyvin tarpeisiin vastaava kalusto. Samalla selvitetään myös mahdollinen kaluston yhteiskäyttömahdollisuus. Itse hankintaprosessissa on mukana myös hankintakeskus, millä varmistetaan riittävä hankintalainsäädäntöön liittyvä osaaminen. Keskitetysti hoidettu ajoneuvokaluston hankinta ja hallinnointi tehostaa näin myös kalustohankintojen ja kaluston yhteiskäytön koordinointia.

Vantaan kaupunginvaltuuston hyväksymässä resurssiviisauden tiekartassa esitetään varikon toimintaan liittyvänä toimenpiteenä autokannan uusiminen niin, että vuonna 2030 kaupungin käytössä olevat kulkuneuvot käyttävät vaihtoehtoisia polttoaineita tai käyttövoimia. Autokannan uusimista vähäpäästöiseksi/päästöttömäksi tehdään varikolla mahdollisuuksien mukaan. Myös vuonna 2018 käyttöönotetun uusiutuvan dieselin käyttöä laajennetaan, mikä osaltaan laskee varikon ajoneuvojen päästöjä. Samoin on jo aiemmin laadittu vähäpäästöisyyden kriteerit kaupungille hankittaville ajoneuvoille.

Tuloksellisuuden osatekijöistä taloudellisuuden voidaan katsoa varikon viime vuosien toimintakatetoteuman perusteella olevan hyvällä tasolla, sillä sitovana eränä ollut toimintakate on toteutunut talousarviossa asetettua tavoitearvoa parempana. Myös henkilöstön hyvinvointi on sitä kuvaavan mittarin, sairauspoissaoloprosentin, valossa ollut varikolla viime vuosina yhtä vuotta lukuun ottamatta koko kaupunkia paremmalla (alemmalla) tasolla.

[33] Hiilidioksidiekvivalentti (lyhenne CO_2-ekv. tai CO_2e) on ilmastotieteessä käytetty suure, joka kuvaa ihmisen tuottamien kasvihuonekaasujenilmastovaikutusta. Päästöistä puhuttaessa hiilidioksidiekvivalentit ilmaistaan massana (esim. kiloa tai tonnia vuodessa).Lähde: https://fi.wikipedia.org/wiki/Hiilidioksidiekvivalentti

Varikon toiminta on talouslukujen valossa sujunut viime vuosina hyvin ja ajoneuvokalustoon liittyvien asioiden keskittämisen myötä on kaupungilla yhtenäiset toimintatavat näissä asioissa. Jatkossa yhtenä suurena haasteena on saada muutettua resurssiviisauden tiekartan tavoitteen mukaisesti vuoteen 2030 mennessä kaupungin ajoneuvot vaihtoehtoisia polttoaineita tai käyttövoimaa käyttäviksi. Varikolla tehdäänkin koko ajan toimenpiteitä ajoneuvojen päästöjen vähentämiseksi.

Suositukset:

Suositeltavaa on selvittää myös muiden pääkaupunkiseudun varikkojen kanssa pidettävissä yhteistyökokouksissa, löytyisikö uuden vähäpäästöisen ajoneuvokaluston hankintojen yhteydessä mahdollisuuksia yhteistyöhön (esimerkiksi yhteishankinnat).

8.4 Talous- ja hallintopalvelut

Maankäytön talous- ja hallintopalvelujen tulosalueelle kuului vuonna 2019 keskitetysti maankäytön ja ympäristön toimialan talouteen, hallintoon, henkilöstöasioihin ja toimialan kehittämisen liittyvät tehtävät. Myös toimialan tieto- ja viestintäratkaisujen kehittäminen ja koordinointi kuului tulosalueen tehtäviin. Uusi Vantaa-organisaatio aloitti toimintansa 1.1.2020. Talous- ja hallintopalvelut kuuluvat jatkossa kaupunkiympäristön toimialan yhteisiin palveluihin. Yhteiset palvelut vastaavat uudessa organisaatiossa keskitetysti kaupunkiympäristön toimialan vastuulla olevista talous- ja hallintopalveluista ja muista tukipalveluista.

Toiminnan tavoitteet

Maankäytön talous- ja hallintopalvelujen tulosalue tuottaa koko toimialaa palvelevia tukipalveluja. Talous- ja hallintopalvelujen tavoitteet tukivat koko toimialan tavoitteiden saavuttamista.

Taloushallinnon osalta tulosalue kehitti talousprosesseja ja yhteistyötä toimialan muiden tulosalueiden kanssa lisättiin. Erityisesti maanhankinnan ja maanmyynnin prosesseja ja niiden ennustettavuutta pyrittiin parantamaan. Resurssiviisauden tiekartan toimeenpanoon tulosalue osallistui laatimalla tiekartan viestintäsuunnitelman. Alueiden tunnettavuuden lisäämiseksi aluemarkkinointia tehtiin laaditun markkinointisuunnitelman mukaisesti. Viestinnässä kiinnitettiin erityishuomio sisäilmakorjaustoimenpiteiden ja yleensä sisäilma-asioihin liittyvien asioiden viestintään. Sisäilma-asioihin liittyvää viestintää lisättiin selvästi. Vuonna 2019 laadittiin 113 kohdekohtaista sisäilmatiedotetta, kun 2018 laadittiin 40 sisäilmatiedotetta. Tietojärjestelmien kehittämiseen liittyen on aloitettu toimialatasoisen digisuunnitelman valmistelu. Lisäksi tulosalue oli tiiviisti mukana Uusi Vantaa-organisaation valmistelussa ja samalla toimialan yhteisten työtapojen kehittämisessä.

Talous

Alla olevassa taulukossa on tulosalueen kokonaismenot, tulot ja toimintakate vuoden 2019 talousarviossa (TA) sekä arvio toteumasta.

Taulukko: Talous- ja hallintopalveluiden talousarvio ja tilinpäätöksen toteuma 2019 (luvut tuhatta euroa)

	Talous-arvio	Tilinpäätös
Tulot	0	59
Menot	-2 440	-1 842
Toimintakate	-2 440	-1 783

Tulosalueen menot alittivat talousarviossa arvioidut menot.

Toiminnasta yleisesti

Henkilöstö, sairauspoissaoloprosentti ja henkilöstötyytyväisyys.

Oheisessa taulukossa on maankäytön talous- ja hallintopalvelujen henkilöstömäärä vuosina 2016–2019.

Taulukko: Tulosalueen henkilöstömäärä 2016–2019

	Vakituiset	Määräaikaiset	Yhteensä
2016	42	6	48
2017	41	5	46
2018	38	2	40
2019	22	1	23

Tulosalueen vakituinen henkilöstömäärä pieneni selvästi vuonna 2019 , kun pysäköinninvalvonnan henkilöstö siirtyi kuntatekniikan keskuksen tulosalueelle.
Taulukossa on tulosalueen henkilöstön sairauspoissaoloprosentti vuosilta 2016–2019.

Taulukko: Maankäytön talous- ja hallintopalvelujen sairauspoissaoloprosentti 2016–2019

	2016	2017	2018	2019
Sairauspoissaoloprosentti	5,48	7,44	3,12	2,75

Tulosalueen sairauspoissaoloprosentti on tullut selvästi alaspäin vuosina 2018 ja 2019. Vuosina 2018 ja 2019 sairauspoissaoloprosentti oli jo selvästi kaupungin keskimääräistä sairauspoissaoloprosenttia alempi ja vuonna 2019 päästiin myös selvästi alle koko kaupungin strategisen tavoitteen (tavoite sairauspoissaoloprosentille kaupungissa oli 4,4 prosenttia).

Henkilöstön hyvinvointi

Kunta10-työhyvinvointitutkimus tehdään Vantaalla kahden vuoden välein. Tutkimus toteutetaan henkilöstökyselynä. Viimeksi kysely tehtiin syksyllä 2018. Kyselyn osa-alueita ovat työ, työyhteisö, johtaminen sekä terveys ja hyvinvointi.

Maankäytön talous ja hallintopalvelujen tulokset olivat vuonna 2018 työhyvinvointitutkimuksessa jokaisella osa-alueella nousussa verrattuna kahteen edelliseen tutkimukseen (eli 2014 ja 2016 tehtyihin tutkimuksiin verrattuna). Tulosalueen vahvin osa-alue kyselyssä oli johtamisen osa-alue, jossa lähes kaikissa osioissa tulokset olivat parantuneet. Erityisesti tämän osa-alueen osioista olivat tulokset parantuneet työyhteisön tuki esimiehelle ja lähiesimiehen toiminnan oikeudenmukaisuus osioissa. Heikoimmat tulokset tulosalueella oli työyhteisötaitoja mittaavissa mittareissa mutta sekä tämän osion yksittäisissä mittareissa että osion yhteenvetomittarissa tulokset olivat kuitenkin parantuneet kahdesta edellisestä kyselystä ja tulosalueen tulokset olivat tässä osiossa koko kaupungin tulosten tasolla.

Yhteistyö kaupungin muiden tulosalueiden ja toimialojen kanssa
Talous- ja hallintopalvelut teki tiivistä yhteistyötä kaikkien maankäytön toimialan muiden tulosalueiden kanssa. Muista tulosalueista jatkuvaa yhteistyötä tehdään henkilöstökeskuksen, kaupunginkanslian, taloussuunnittelun, sisäisen tarkastuksen ja viestinnän kanssa. Konserni- ja asukaspalvelujen kanssa on tehty myös paljon yhteistyötä liittyen esimerkiksi talousasioihin, konserniyhtiöiden hallinnointiin ja hankintapäätösten valmisteluun. Kaupunkitasolla maankäytön talous- ja hallintopalvelut on edustanut maankäytön toimialaa useissa koko kaupungin toimintaan kytkeytyvissä työ- ja ohjausryhmissä, esimerkiksi tietohallintoon ja hallinnon kehittämiseen liittyvissä asioissa.

Johtopäätökset:

Maankäytön talous- ja hallintopalvelut tuottivat koko maankäytön toimialan toimintaa palvelevia tukipalveluja. Tulosalueen vastuualueena olivat maankäytön ja ympäristön toimialan talouteen, hallintoon, henkilöstöasioihin ja toimialan kehittämiseen liittyvät erilaiset tehtävät. Myös tieto- ja viestintäratkaisujen kehittäminen ja koordinointi kuului tulosalueen tehtäviin.

Talous- ja hallintopalvelujen tukiroolin mukaisesti myös sen toiminnan tavoitteilla tuetaan koko toimialan tavoitteiden toteuttamista. Tulosalue on muun muassa kehittänyt talousprosesseja ja pyrkinyt parantamaan maan myyntiin liittyviä pro-

sesseja ja niiden ennakoitavuutta, tehnyt aluemarkkinointia alueiden tunnettavuuden lisäämiseksi ja lähtenyt valmistelemaan toimialatasoista digisuunnitelmaa. Tärkeä toimenpide on ollut sisäilmakorjauksiin ja sisäilma-asioihin liittyvän viestinnän lisääminen ja kyseisen viestinnän ajantasaisuuden parantaminen.

Tuloksellisuuden osatekijöistä henkilöstötyytyväisyyteen ja työhyvinvointiin liittyvissä asioissa on tulosalueella tapahtunut myönteistä kehitystä. Sairauspoissaolot ovat kahtena viime vuotena merkittävästi vähentyneet ja työhyvinvointitutkimuksen (Kunta-10) viimeiset tulokset vuodelta 2018 olivat tulosalueella parantuneet edellisiin tutkimustuloksiin verrattuna.

Maankäytön talous- ja hallintopalvelujen tulosalueella on ollut tärkeä tukirooli koko toimialan toiminnalle. Tarkastuslautakunta toteaa, että tulosalueen toiminnan tavoitteet kytkeytyivät hyvin koko toimialan tavoitteita tukeviksi. Erityisen tärkeäksi toimenpiteeksi tarkastuslautakunta näkee tulosalueella toteutetun sisäilma-asioiden viestinnän lisäämisen. Kaupungin tilojen sisäilman parantaminen on koko kaupungin strateginen tavoite ja lisäämällä ja ajantasaistamalla sisäilma-asioihin liittyvää viestintää pidetään tilojen käyttäjät ja samalla kaikki kaupunkilaiset ajan tasalla kyseisistä asioista.

8.5 Kiinteistöt ja asuminen

Kiinteistöt ja asuminen -tulosalue oli vuonna 2019 osa maankäytön ja ympäristön toimialaa. Tulosalue perustettiin kaupungin uuden hallintosäännön mukaan 1.6.2017. Tulosalueeseen kuului tuolloin entinen yrityspalvelujen tulosalue ja lisäksi kaupunkimittauksen tulosyksikkö siirtyi kuntatekniikan keskuksesta kiinteistöt ja asuminen -tulosalueelle. Vuoden 2019 alusta myös geotekniikan tulosyksikkö siirtyi kuntatekniikan keskuksesta tulosalueelle. Tulosalueen vastuualueeseen kuuluu muun muassa kaupungin maa- ja asuntopolitiikan kehittäminen ja toteuttaminen, elinkeinopolitiikan toteuttaminen maapolitiikan keinoin, kaupungin rakentamattoman kiinteistöomaisuuden kehittäminen ja strategian mukaisten työpaikka- ja asuntoalueiden toteutumisen edistäminen.

Uusi Vantaa -organisaatio aloitti toimintansa 1.1.2020. Kiinteistöt ja asuminen -tulosalue sekä tilakeskuksen tulosalue yhdistyivät kiinteistöt ja tilat palvelualueeksi. Palvelualue on osa kaupunkiympäristön toimialaa.

Toiminnan tavoitteet ja tunnuslukuja

Ohessa on koottuna tulosalueen vuoden 2019 tuloskortin tavoitteita ja niiden toteutumista.

Tulosalueen tavoitteena oli toiminnallaan auttaa kaupunkia saavuttamaan koko kaupungin tavoitteeksikin asetettu 36 miljoonan euron maanmyyntivoitto. Tulosalueen tavoitteena oli myös lisätä maa-alueiden vuokraamista. Maanmyyntivoittoja ei kertynyt tavoitteeksi asetettua määrää. Maa-alueiden vuokraus sen sijaan lisääntyi vuonna 2019. Maanmyyntivoittojen arvioitua pienempi kertymä johtuu siitä, että heikentyneen markkinatilanteen vuoksi kaupantekoa useiden asuintontteja koskevien sopimusten osalta lykättiin. Työpaikkatonteista syntyviä maanmyyntivoittoja sekä maankäyttökorvauksia ja maanvuokratuloja kertyi kuitenkin suunniteltua enemmän.

Toinen myös koko kaupungin strategiseen tavoitteeseen liittyvä tulosalueen tavoite oli, että se toiminnallaan luo edellytyksiä MAL[34]-sopimuksen toteutumiselle. MAL sopimuksessa on Vantaan asuntotuotantotavoitteeksi sovittu vuosille 2016–2019 vuosittain 2 400 asuntoa, joista 720 asunnon tulisi olla valtion tukemaa (ARA) asuntotuotantoa. Yhteensä vuosina 2016–2019 Vantaan sopimuksessa asetettu asuntotuotantotavoite Vantaalle on 9 600 asuntoa, joista valtion tukemaa asuntotuotantoa pitäisi olla 2 880 asuntoa. Vantaa oli jo 1.8.2019 ylittänyt sopimuksessa sovitun kokonaisasuntotavoitteen (1.8.2019 mennessä oli valmistunut jo 12 861 asuntoa). Myös sopimuksessa valtion tukemalle asuntotuotannolle asetettu tavoite ollaan Vantaalla saavuttamassa, sillä 1.8.2019 oli valmistunut 2 760 valtion tukemaa asuntoa ja arvioiden mukaan vuoden 2019 loppuun mennessä valmistuu yli 3 000 valtion tukemaa asuntoa.[35]

[34] Valtion ja Helsingin seudun kuntien välinen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus.

[35] https://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Maankayton_suunnittelun_ohjaus/Maankayton_liikenteen_ja_asumisen_sopimukset, Tällä sivulla linkki: Helsingin seudun MAL-sopimuksen seurantakatsaus 2016-2019.

Tavoitteena olleen asukkaiden osallisuuden lisäämiseksi tulosalue on esitellyt tontinluovutuskilpailujen ehdotuksia alueiden asukkaille ja ottanut huomioon asukkaiden kommentteja tontinluovutuskilpailussa. Tontinluovutuskilpailuissa on myös pyritty ehkäisemään alueiden eriytymiskehitystä asettamalla ehtoja huoneistotyyppijakaumille ja samoin on pyritty saamaan eri omistusmuotoisia (vuokra ja omistus) asuntoja tasaisesti eri alueille. Vantaalle oli vuonna 2019 valmistunut kesäkuuhun mennessä 2 807 asuntoa ja rakenteilla oli 1 771, yhteensä 4 578 asuntoa. Näistä asunnoista 2 241 (noin 49 prosenttia) oli omistusasuntoja ja 2 337 (noin 51 prosenttia) vuokra-asuntoja. Uusien asuntojen omistusmuodoissa jakauma on hyvin tasainen ja tukee tavoitteen toteutumista.

Palvelujen kehittämisessä tulosalueen, kuten koko toimialan, iso uudistus oli MATTI[36]-järjestelmän käyttöönotto. Järjestelmä tuo uusia mahdollisuuksia kehittää digitaalisia palveluja. Lisäksi tulosalue osallistui UusiVantaa-organisaation valmisteluun.

Talous

Tulosalueen sitovina määrärahoina talousarviossa käyttötalouden osalta ovat tulot ja menot. Ohessa vuoden 2019 osalta talousarvio ja tilinpäätöksen toteuma vuoden 2019 tuloista ja menoista.

Taulukko: Kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen tulot ja menot 2019 (luvut tuhatta euroa)

	2019	
	TA	TP
Tulot	23 888	24 294
Menot	-6 790	-7 125
Toimintakate	17 098	17 169

Tulosalueen menot sekä tulot ylittyivät hieman ja toimintakate toteutui muutettua talousarviota hieman parempana. Tulopuolella oli alun perin arvioitu tuloiksi noin 44 miljoonaa euroa. Mutta koska vuoden 2019 aikana maakaupat vähentyivät, selvästi tulosalueen talousarvioon tehtiin muutos kaupunginvaltuustossa 16.12.2019. Maanmyyntivoittojen arvioitua tulokertymää pienennettiin 20 miljoonalla eurolla.

Toiminnasta yleisesti

Toiminnan tunnuslukuja

Alle koottuna tulosalueen toimintaa liittyviä tunnuslukuja 2017–2019.

Taulukko: Kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen tunnuslukuja

	2017	2018	2019
Käynnissä olevat luovutuskilpailut	8	4	7
Valmistuneet asunnot	2 972	4 533	5 014
joista valtion tukemia vuokra-asuntoja	387	783	482
Maanmyynti ja vuokratulot (tuhatta euroa)	47 168	42 543	21 296
Tonttijaon laadinnan kestoaika (vuorokautta)	62	60	52

[36] Maankäytön toimintamalli ja tietojärjestelmä

Henkilöstöstä, määrä, sairauspoissaolot ja tyytyväisyys.
Oheisessa taulukossa tulosalueen henkilöstömäärä vuosina 2017–2019

Taulukko: Kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen henkilöstömäärä

	2017	2018	2019
Vakituinen henkilöstö	85	87	104
Määräaikainen henkilöstö	1	2	0
Yhteensä	86	89	104

Tulosalueen henkilöstömäärä kasvoi selvästi vuonna 2019, koska geotekniikan tulosyksikkö siirtyi kiinteistöt ja asuminen-tulosalueelle.

Taulukossa on kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen henkilöstön sairauspoissaoloprosentti vuosilta 2017–2019.

Taulukko: Kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen sairauspoissaoloprosentti 2017–2019

	2017	2018	2019
Sairauspoissaoloprosentti	3,34	5,64	2,98

Sairauspoissaoloprosentti oli vuonna 2019 selvästi kaupungin sairauspoissaolotavoitetta parempi eli pienempi (kaupungin tavoite 4,4 prosenttia). Vuoden 2018 korkeampaa sairauspoissaoloprosenttia selittää se, että tulosalueella oli tuolloin muutama pidempikestoinen sairausloma.

Viimeisessä henkilöstön työhyvinvointia mittaavassa Kunta10-kyselyssä (viimeinen kysely tehtiin 2018) kiinteistöt ja asuminen -tulosalueen tulokset olivat hieman edellistä mittausta alemmalla tasolla. Aiemmissa Kunta10-kyselyissä tulosalueen vahvin osa-alue oli ollut työhön liittyvät mittarit. Nyt työhönkin liittyvien mittarien tulokset olivat hieman heikentyneet mutta tämän osa-alueen tulokset olivat tulosalueella kuitenkin koko kaupunkia paremmalla tasolla. Yhtenä selittävänä tekijänä heikentyneille tuloksille tulosalueella on MATTI-järjestelmän käyttöönottoon liittyvät paineet. Tulosalue on lähtenyt saatujen tulosten perusteella hakemaan keinoja työhyvinvoinnin kehittämiseksi ja parantamiseksi.

Osallistaminen, asiakastyytyväisyys ja segregaation estäminen

Osallistaminen ja asiakastyytyväisyys.

Joulukuun 2018 ja tammikuun 2019 aikana tehtiin Vantaan asukasbarometri -kyselytutkimus, jossa yksi osio käsitteli asukkaiden tyytyväisyyttä asumiseen. Kysely lähetettiin satunnaisotannalla 2 000 vantaalaiselle. Vastauksia saatiin 777 eli vastausprosentti oli noin 39 prosenttia. Alla poimintoja kyselyn tuloksista, asteikko oli 1–5 (1=huonoin arvo, 5=paras arvo).

Kysymys: Kuinka tyytyväinen olette nykyiseen asuntoonne, asuinalueeseenne ja elämänlaatuunne. Oheisessa taulukossa vastauksien keskiarvot kunkin vaihtoehdon kohdalla.

Taulukko: Asukasbarometrin tuloksia

Tyytyväisyys asuntoon	Keskiarvo: 4,3
Tyytyväisyys asuinalueeseen	Keskiarvo: 4,1
Tyytyväisyys elämänlaatuun	Keskiarvo: 4,2

Vastaajat olivat keskimäärin melko tyytyväisiä asuntoonsa ja asuinalueeseensa. Myöskään suuralueiden (Tikkurila, Myyrmäki, Korso, Koivukylä, Kivistö, Hakunila ja Aviapolis) välisessä tarkastelussa ei vastausten keskiarvoissa ollut suurta eroa. Vaihteluväli tyytyväisyydessä asuinalueeseen oli suuralueilla 3,9-4,3, jossa pienin keskiarvo oli Hakunilan suuralueella ja suurin Aviapoliksen suuralueella. Oheisen tutkimuksen lisäksi valmisteilla on teemahaastattelut valituille yhteistyökumppaneille, näillä haastatteluilla mitataan kaupungin toiminnan laatua.

Resurssiviisauden tiekartta

Vantaa on koonnut toimenpiteet, joilla vastataan tulevaisuuden ympäristöhaasteisiin kaupunginvaltuuston 18.6.2018 hyväksymään resurssiviisauden tiekarttaan. Kiinteistöt ja asuminen -tulosalue on mukana useissa tiekartan toteuttamistoimenpiteissä. Esimerkkejä toimenpiteistä, joissa tulosalue on mukana:

- Liikenteen vähäpäästöisyyttä edistetään edellyttämällä nyt tontinluovutuskilpailuissa osalle tonteista sähköautojen latauspaikkojen rakentamista.
- Energiatehokkuutta korostetaan vaatimalla A-energiatehokkuusluokka rakennuksille, jotka rakennetaan asuinrakentamiseen luovutettaville tonteille vuoden 2020 alusta.
- Lisäksi puurakentamista edistetään ja Kivistössä on Puu-Kivistö asemakaava-alue, joka on nimetty Vantaalla puurakentamisen erityiskohteeksi (Vantaan kaupunginhallitus 5.2.2018). Erityisenä tavoitteena tällä alueella on puurakentamisen määrällinen lisääminen ja laadullinen kehittäminen yhteistyössä puualan toimijoiden kesken.

Johtopäätökset:

Kiinteistöt ja asuminen on melko uusi (1.6.2017 perustettu) tulosalue, joka muodostettiin yhdistämällä entiseen yrityspalvelujen tulosalueeseen kaupunkimittauksen tulosyksikkö. Lisäksi tulosalueeseen yhdistettiin vielä vuoden 2019 alusta geotekniikan tulosyksikkö. Tulosalueen tehtäviin kuuluu muun muassa kaupungin maa- ja asuntopolitiikan kehittäminen, strategian mukaisten työpaikka- ja asuntoalueiden toteutumisen edistäminen ja samalla tulosalue toteuttaa maapolitiikan keinoin kaupungin elinkeinopolitiikkaa.

Tulosalueen tavoitteista maanmyyntivoittoihin ja MAL-sopimukseen liittyvät tavoitteet olivat koko kaupungin strategisia tavoitteita. Tulosalue asetti tavoitteekseen toiminnallaan auttaa kaupunkia saavuttamaan 36 miljoonan euron maanmyyntivoitot ja pyrki toimenpiteillään tukemaan kaupunkia MAL-sopimuksen asuntotuotantotavoitteiden saavuttamisessa. Tämän lisäksi tulosalueen tavoitteena oli muun muassa tontinluovutuksen keinoin estää alueellista segregaatiota ja toteuttaa resurssiviisauden tiekarttaa.

Maanmyyntivoittoja kertyi vuodelle 2019 huomattavasti tavoitetta vähemmän. Tämä johtuu siitä, että maakaupat vähenivät selvästi edellisiin vuosiin verrattuna ja asuintonttien maanmyyntivoitot jäivät näin heikentyneen markkinatilanteen vuoksi huomattavasti arvioitua pienemmiksi. Kuitenkin työpaikkatonttien myyntivoitot, maankäyttökorvaukset ja maanvuokratulot kasvoivat vuonna 2019. Muista tulosalueen tukemista tavoitteista MAL-sopimuksessa Vantaalle asetettu asuntotuotannon määrätavoite toteutui. Myös alueellisen segregaation estämisen kannalta voidaan positiivisena nähdä vuonna 2019 uusien asuntojen hallintamuotojen tasainen jakauma: omistusasuntoja 49 prosenttia ja vuokra-asuntoja 51 prosenttia (kesäkuun 2019 lopun tilanne valmistuneiden ja valmistumassa olevien uusien asuntojen osalta). Lisäksi tulosalue tuki Vantaan resurssiviisauden tiekartan toteutusta muun muassa edellyttämällä tontinluovutusehdoissa entistä energiatehokkaampaa rakentamista.

Tuloksellisuuden osatekijöistä henkilöstötyytyväisyyden osalta tulosalueella positiivista on alhainen sairauspoissaoloprosentti. Toisaalta henkilöstötyytyväisyyttä mittaavan viimeisen Kunta10-tutkimuksen tulokset olivat tulosalueella kuitenkin hieman heikentyneet edellisestä mittauksesta. Monessa tutkimuksen osa-alueessa tulosalue sai kuitenkin edelleen koko kaupungin keskiarvoa paremmat tulokset. Koska tulosalue on toiminnassaan kiinteästi mukana asuinalueiden rakentamisessa, voidaan Vantaan asukasbarometrin tutkimustuloksia pitää ainakin jossain määrin osoituksena tulosalueen toiminnan positiivisesta vaikuttavuudesta. Kyseisen tutkimuksen perusteella vantaalaiset ovat kokonaisuudessaan melko tyytyväisiä asuinalueeseensa ja myöskään eri Vantaan suuralueiden välillä ei asukastyytyväisyydessä ollut suuria eroja.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kiinteistöt ja asuminen-tulosalueen toiminta auttaa osaltaan luomaan edellytyksiä kaupungin tasapainoiselle rakentumiselle. Tulosalueen tavoitteista monet liittyvät kaupunkitasoisiin (segregaation estäminen, maanmyyntivoittojen varmistaminen) tai seututasoisiin (esimerkiksi MAL-sopimus) tavoitteisiin, joiden toteuttamisessa mukana on useita tahoja ja joilla toteutetaan pitkävaikutteisesti kaupungin kehitystä. Vaikka maanmyyntitavoite ei vuonna 2019 toteutunut, edellytykset tavoitteen toteutumiselle oli kyllä luotu, mutta asuintonttien kaupan heikentynyt markkinatilanne siirsi kauppojen toteutusta. Tulosalueen toiminnan vaikuttavuudesta positiivista signaalia saatiin asukasbarometrin tuloksista, jotka kertoivat vantaalaisten melko hyvästä tyytyväisyydestä asuinalueeseensa ja myöskään isoa alueiden välistä eriytymiskehitystä ei ollut havaittavissa.

Suositukset:

Tarkastuslautakunta toteaa, että asuntotuotannossa on tärkeää pyrkiä ottamaan huomioon asukkaiden erilaiset asumistarpeet. Asuntotuotannossa pitäisikin aina pyrkiä sekä asuntojen eri hallintamuotojen ja erikokoisten asuntojen mahdollisimman tasaiseen jakaumaan.

9 SIVISTYSTOIMI

9.1 Tikkurilan päiväkoti, investointiarviointi

Tavoitteena oli arvioida Tikkurilan päiväkotia investointihankkeena, sen etenemistä ja suunnitelmissa pysymistä sekä tutustua päiväkodin toimintaan.

Rakentaminen ja suunnittelu

Tikkurilan päiväkoti on Vantaan kaupungin ensimmäinen kolmikerroksinen päiväkoti. Laskennallinen tilapaikkamäärä on 256 ja kerrosneliöitä noin 2 300. Todellinen lapsimäärä tulee olemaan noin 218. Investoinnin hyväksytty tavoitehinta oli 7 980 000 euroa (alv 0 %). Rakentamisen aloitusajankohtaan suhdannekorjattu tavoitehinta oli 8 420 000 euroa. Hankkeen loppukustannusennuste oli arviointiajankohtana noin 7 500 000 euroa (alv 0%), joka alittaa tavoitehinnan noin 900 000 euroa ja on myös alkuperäistä hyväksyttyä tavoitehintaa alempi.

Suunnittelu tehtiin heinäkuusta 2017 maaliskuuhun 2018. Tontti on ahdas ja rakennus tuli lähelle tontin rajoja. Myös perustamisolosuhteet olivat vaikeat, kuten Tikkurilan keskusta-alueilla yleensäkin. Suunnitteluratkaisuja sovitettiin koko ajan yhteen naapureiden ja viranomaisten kanssa yhteistyössä. Naapureita osallistettiin muun muassa esittelemällä luonnoksia ja huomioimalla esittelytilaisuuksista tulleita kehitysajatuksia.

Vanhat rakennukset, Kukkakedon päiväkoti ja pajatalo, purettiin huhti-toukokuussa 2018 ja rakennustyöt käynnistyivät elokuussa. Rakennus valmistui 21.10.2019, mikä oli noin 2 viikkoa myöhässä urakkasopimuksesta.

Rakennuksen pintamateriaaleihin, ilmanvaihtoon ja akustiikkaan kiinnitettiin paljon huomiota ja rakentamisaikana huolehdittiin sääsuojauksesta. Projektissa oli ulkopuolinen kosteudenhallintakoordinaattori. Toteutusvaiheessa tehtiin erillistä olosuhdeseurantaa, muun muassa pinnoitekelpoisuusmittauksia ja pölyttömyystarkistuksia.

Varhaiskasvatuksen osuus suunnittelussa

Alueen varhaiskasvatuspäällikkö oli mukana suunnitteluprosessissa sivistystoimen hankesuunnittelijan kanssa. Suunnittelun loppuvaiheessa myös päiväkodin johtaja oli mukana muun muassa sisustussuunnittelussa. Päiväkodin oppimisympäristö on avoin ja tavoitteena on ollut muunneltavuus. Lisäksi uutta on tilojen sijoittuminen kolmeen kerrokseen. Tilat mahdollistavat monenlaisen toiminnan ja ovat akustisesti toimivat. Päiväkodin tilat on suunniteltu niin, että ne mahdollistavat työparityöskentelyn. Tilaratkaisu on avara, ja tiloja jaetaan sermien ja verhojen avulla. Jokaisessa kerroksessa on myös pienryhmätiloja. Jakautuminen pienryhmätoimintaan on helppoa ja tilasuunnittelu myös ohjaa tämän tyyppiseen toimintaan eli tukee päiväkodin pedagogisia rakenteita.

Käyttökokemuksia

Päiväkodin ruokasali on melko pieni päiväkodin kokoon nähden, joten ruokailut on aikataulutettu tarkasti ja joitakin ryhmiä ruokailee muissa tiloissa. Sisäänkäynnit, joita päiväkodissa on useita, on keskusta-alueella pidettävä turvallisuussyistä lukittuina. Tämän aiheuttaa omat rajoituksensa erityisesti iltapäivisin lasten hakutilanteissa. Toisaalta omat sisäänkäynnit tuovat hallittavuutta lasten liikkumiseen. Helposti korjattavia pieniä ongelmia ovat pääoven ovikellon huono kuuluvuus ja pääaulan katsomoportaiden osittainen sijainti liian lähellä kattorakennetta, johon oli jo tulossa käyttöturvallisuutta

Kuva: Sakari Manninen
Tikkurilan päiväkoti

lisäävä suoja. Portaikkoa käytetään aktiivisesti, se lisää aikuisten ja lasten aktiivista arkiliikuntaa.

Tilat ovat esteettiset ja miellyttävät ja niistä löytyy hyvin erilaisia leikkipaikkoja. Akustiikka tiloissa on hyvä. Lisäksi on hyvä, että kaksi pesätilaa on hieman erillään, jolloin voidaan huomioida paremmin joidenkin lasten tarpeita rajatumpaan tilaan.

Päiväkodin tavoitteet ja talous

Päiväkodin johtajilla on tuloskortti, joka laaditaan varhaiskasvatuksen tuloskortin pohjalta. Lisäksi pedagogista toimintaa ohjaavat vuosittain laadittavat päiväkodin ja lapsiryhmän toimintasuunnitelmat, joita arvioidaan säännöllisesti.

Varhaiskasvatuksen toimintayksikön talouden suunnittelu perustuu henkilöstömäärään ja lapsimäärään. Määrärahat jaetaan varhaiskasvatuksen käyttösuunnitelman jakoperusteiden mukaisesti. Jokaisen yksikön tulee pysyä budjetissaan ja ylityspaineista raportoidaan varhaiskasvatuspäällikölle. Varhaiskasvatuspäällikkö seuraa käyttösuunnitelman toteutumista. Tikkurilan päiväkodin toteutuneet kustannukset vuonna 2019 olivat yhteensä 439 000 euroa (sisältää 185 000 euroa lomapalkkajaksotusta). Vuoden 2020 toimintakuluihin on varattu 1,6 miljoonaa euroa (ilman lomapalkkajaksotusta).

Materiaalihankinnat suunnitellaan yhdessä henkilökunnan kanssa esimerkiksi yksikön johtoryhmässä. Päiväkodin johtaja vastaa budjetin seuraamisesta ja hankinnoista. Raportointia seurataan kuukausittain.

Päiväkodin toiminta

Päiväkodissa on kahdeksan kotialuetta, joissa jokaisessa työskentelee kaksi työparia. Lapsia on tällä hetkellä 178, joista 48 on alle 3-vuotiaita. Esiopetuksessa on 17 lasta. Vuorohoitoa tarvitsevia lapsia on 69.

Tikkurilan päiväkodin tavoitteena on toimia joustavasti poikkeava-aikaisen hoidon järjestämiseksi, eli jokaiseen ryhmään pystytään ottamaan lapsia myös iltahoitotarpeella. Erillisiä iltahoitoryhmiä ei ole perustettu. Tietyin edellytyksin myös alle kolmevuotiaita pystytään sijoittamaan kaikkiin muihin ryhmiin paitsi esiopetusryhmiin. Toiminnalle luotiin rakenteet jo syksyllä väistötiloissa. Henkilökunnan kanssa pystyttiin ennakoimaan uutta toimintaa uudessa toimintaympäristössä. Uudet tilat on saatu hyvin käyttöön ja toiminta käynnistynyt hyvin. Iltatoimintaa on lähdetty suunnittelemaan uudella tavalla.

Pedagogisena tukitoimena päiväkodissa on kaksi pienennettyä ryhmää, taidepedagogi, resurssierityisopettaja ja kaksi avustajaa. Päiväkodissa annetaan paljon vahvaa yleistä tukea ilman rakenteellisia tukitoimia: toimintaa jaetaan pienryhmiin ja esimerkiksi ulkoilu porrastetaan päivittäin. Lasten ruokailuvuoroja ja -paikkoja pyritään räätälöimään lapsen tarpeita vastaavaksi. Mahdollisuuksien mukaan huomioidaan myös vanhemmilta tulleet erityistoiveet, jotka helpottavat lapsen arkea.

Vanhempien kanssa tehdään yhteistyötä. Ryhmien henkilökunta tapaa vanhempia päivittäin. Tärkein tapa saada toimintaa näkyväksi vanhemmille on ryhmien suljetut Instagram tilit, joissa päivittäin kuvataan lasten toimintaa ja kuvateksteissä avataan toiminnan sisältöä. Perheet saavat tietoa toiminnasta sähköpostitse ryhmien opettajilta. Myös päiväkodin johtaja laittaa vanhemmille postia, esimerkiksi varhaiskasvatuksen uutiskirjeen. Vanhemmille järjestettiin joulukuussa tapahtuma, jossa oli mahdollisuus yhdessä lasten kanssa tutustua päiväkodin tiloihin. Kevätkautena on suunnitteilla vanhempien iltapäivätapaaminen. Toukokuussa on tarkoitus järjestää esittävä kevätjuhlatapahtuma koko perheelle.

Johtamista koskeva kokeilu

Tikkurilan päiväkodissa kokeillaan pilottina kahden johtajan mallia, jonka tavoitteena on luoda vaihtoehtoinen johtamismalli yli 250 tilapaikkaluvun mukaisiin niin sanottuihin superpäiväkoteihin päiväkodinjohtaja – varajohtaja -mallin tilalle. Tikkurilan päiväkoti on suuri yksikkö ja siten haaste päiväkodin johtamiselle. Hallinnollisten tehtävien määrä on suuri ja pelkästään erilaisten tukipalveluiden järjestäminen aikaa vievää. Työnjako päiväkodinjohtajien välillä on se, että toinen johtaa pedagogiikka ja asiakkuuksia, toinen henkilöstä, taloutta ja tukipalveluita (muun muassa kiinteistönhallinta, puhtaus ja ateriat).

Henkilöstö ja työhyvinvointi

Henkilöstöbudjetti perustuu yksikön vakanssien määrään. Rekrytointia tehdään tarvittaessa. Sijaistarpeissa käytetään Seurea, ja päiväkodin johtaja vastaa Seuren tilauksista ja menoista. Päiväkodissa työskentelee 36 työntekijää, 18 varhaiskasvatuksen opettajaa ja 18 lastenhoitajaa. Arviointihetkellä vakanssien täyttötilanne oli hyvä. Kolmelta varhaiskasvatuksen opettajan vakanssin hoitajalta puuttui muodollinen pätevyys, mutta kaksi näistäkin oli pätevöitymässä puolen vuoden sisällä. Lisäksi on tukiresurssina olevaa henkilöstöä, jonka määrä vaihtuu toimivuosittain lasten tarpeiden mukaisesti. Toimintayksikköön kuuluu myös Krassitien päiväkoti, jossa on kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja neljä lastenhoitajaa.

Yksikköön on luotu pedagogiset rakenteet johtoryhmätyöskentelylle, sekä erilaisille pedagogisille palavereille. Lisäksi opettajien sak-aika[37] on suunniteltu työvuoroihin, samoin työparien ja työpesien yhteiset suunnitteluajat. Työyhteisön pelisäännöt on sovittu ja tehty yhteistä palvelulupausta toiminnalle. Henkilökunnalla on mahdollisuus osallistua toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun erilaisissa foorumeissa. Syyskaudella käytiin parien kehityskeskustelu, kevätkaudella käydään henkilökohtaiset keskustelut. Ristiriitatilanteisiin puututaan välittömästi ja tiimien pedagogista ohjausta on mahdollista tehdä koko ajan. Keväällä on tulossa koko yksikön yhteinen työhyvinvointitapahtuma.

Johtopäätökset:

Tikkurilan päiväkoti on Vantaan kaupungin ensimmäinen kolmikerroksinen päiväkoti. Laskennallinen tilapaikkamäärä on 256 ja kerrosneliöitä on noin 2 300. Todellinen lapsimäärä tulee olemaan noin 218.

Investoinnin hyväksytty tavoitehinta oli 7,98 miljoonaa euroa. Rakentamisen aloitusajankohtaan suhdannekorjattu tavoitehinta oli 8,42 miljoonaa euroa. Hankkeen loppukustannusennuste on arviointiajankohtana noin 7,5 miljoonaa euroa, joka aloittaa tavoitehinnan noin 900 000 euroa ja on myös alkuperäistä hyväksyttyä tavoitehintaa alempi.

Rakennuksen pintamateriaaleihin, ilmanvaihtoon ja akustiikkaan kiinnitettiin paljon huomiota ja rakentamisaikana huolehdittiin sääsuojauksesta. Tilat ovat esteettiset ja miellyttävät sekä helposti muunneltavissa. Sisäänkäynnit, joita päiväkodissa on useita, on keskusta-alueella pidettävä turvallisuussyistä lukittuina. Tämä aiheuttaa omat rajoituksensa erityisesti iltapäivisin lasten hakutilanteissa. Toisaalta omat sisäänkäynnit tuovat hallittavuutta lasten liikkumiseen.

Investointi vaikuttaa onnistuneelta niin suunnittelun, rakennuttamisen kuin kustannustenhallinnan osalta.

Tikkurilan päiväkodin tavoitteena on toimia joustavasti poikkeava-aikaisen hoidon järjestämiseksi, eli jokaiseen ryhmään pystytään ottamaan lapsia myös iltahoitotarpeella. Erillisiä iltahoitoryhmiä ei ole perustettu. Kasvavassa kaupungissa iltahoitopaikkojen turvaaminen on tärkeää.

Päiväkodissa kokeillaan kahden johtajan mallia, jonka tavoitteena on luoda suuriin päiväkoteihin vaihtoehtoinen johtamismalli päiväkodinjohtaja – varajohtaja -mallin tilalle. Hallinnollisen työn määrä on suuri, joten on järkevää kokeilla pedagogisen ja asiakkuuksiin liittyvän ja muun johtamisen eriyttämistä.

[37] Osa viikkotyöajasta varataan suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistehtäviin sekä varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien laatimiseen.

10 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

10.1 Tehostetun palveluasumisen valvonta

Hoiva-asumisen palveluiden epäkohdat ja useiden eri puolilla maata sijaitsevien yksiköiden toiminnan keskeyttämiset nousivat valtakunnalliseen keskusteluun kevättalvella 2019. Tarkastuslautakunta arvioi vuoden 2018 arviointikertomuksessaan Vantaan valvontatoimia vanhusten tehostetussa palveluasumisessa. Tässä jälkitarkastuksessa arvioidaan vuoden 2019 valvontatoimia Vantaalla.

Taustaa

Asumispalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Palveluasuminen on avohoitoa, jossa asiakas maksaa erikseen asumisesta ja palveluista.

Kaupungilla on lainsäädäntöön perustuva velvollisuus valvoa sekä yksityisten hoiva-asumisen palveluntuottajien toimintaa (laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011) että kaupungin itse tuottamaa toimintaa. Sosiaali- ja terveyslautakunta on delegoinut valvontavastuun erityisasumisen palvelupäällikölle.

Laadunvalvontamenetelmät / laadun valvonnan keinot

Ensisijainen valvonnan muoto on yksityisiä sosiaalipalveluita koskevan lain 15 § mukaan ohjaus ja neuvonta sekä toiminnan kehityksen seuraaminen yhteistyössä palvelujen tuottajan kanssa. Palveluntuottajien kanssa tehdään monin tavoin tiivistä ja vuorovaikutuksellista yhteistyötä, ja rohkaistaan olemaan herkästi yhteydessä ennen kuin haasteet käyvät liian suuriksi. Vuosittain Vantaalla järjestetään kaksi yhteistyöseminaaria, joissa keskustellaan ja vertaillaan toimintatapoja. Lain 17 § mukaan valvontaviranomainen voi tarkastaa palvelujen tuottajan toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy.

Sosiaalihuoltolaissa sekä laissa yksityisistä sosiaalipalveluista on edellytetty omavalvontasuunnitelman laatimista. Yksityisen sosiaalipalvelujen tuottajan on tunnettava palvelutoimintaa ohjaava lainsäädäntö ja toimintaa koskevat muut vaatimukset, ja hän on ensisijaisesti vastuussa siitä, että toiminta on jatkuvasti asianmukaista ja täyttää sille asetetut kriteerit.

Jokaiseen Vantaan alueella sijaitsevaan yksikköön tehdään valvontakäynti suunnitelmallisesti vähintään kerran vuodessa ja sen lisäksi käydään tarvittaessa valvontakäynneillä useamminkin. Ennalta ilmoitettu valvontakäynti sovitaan nimensä mukaisesti palveluntuottajan kanssa ennakolta ja samalla pyydetään toimittamaan ennakkomateriaali hyvissä ajoin ennen varsinaista käyntiä. Valvontakäynnillä etukäteen täytetyn lomakkeen tiedot pyydetään todentamaan.

Lain mukaan ennalta ilmoittamaton käynti tehdään, jos on syytä epäillä selkeitä epäkohtia palveluntuottajan toiminnassa. Vantaan sopimuksiin palveluntuottajien kanssa on lisäksi sisällytetty oikeus tehdä palvelun laadun tasoon liittyviä tarkastuksia, auditointeja. Vuonna 2019 jokaiseen valvottavaan yksikköön on tehty ainakin yksi ennalta ilmoittamaton valvontakäynti.

Asiakkaiden ja heidän läheistensä antamat palautteet käsitellään yhdessä palveluntuottajan tai oman toiminnan yksikön kanssa. Tärkeä tiedotuskanava ovat uusien asiakkaiden läheisten illat, joissa kerrotaan mitä palvelun pitäisi sisältää ja minkälaista sen laadun tulisi olla. Näissä illoissa ovat mukana myös palveluntuottajat.

Tilanne vuonna 2019

Sosiaali- ja terveyslautakunta edellytti kokouksessaan 25.2.2019, että vuoden 2019 aikana ennalta ilmoittamaton valvontakäynti tehdään jokaiseen omana toimintana toteutetun ja ostopalveluna hankitun tehostetun palveluasumisen yksikköön sekä muihin valvonnan piirissä oleviin tehostetun palveluasumisen yksiköhin.

Vanhusten tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon ostopalvelujen ja Vantaan vanhuspalvelujen ylimmän johdon tapaaminen valvonnasta ja laadun kehittämisestä järjestettiin 6.3.2019.
Erityisasumisen yksikössä tehtiin seuraavia toimenpiteitä:

- Laadunvalvontaan lisättiin henkilöresursseja ja aikataulutettiin vuosittaiset ohjaus- ja valvontakäynnit sekä ennalta ilmoittamattomat käynnit ostopalveluihin ja omaan toimintaan. Ennalta ilmoittamattomia käyntejä tehdään myös iltaisin ja viikonloppuisin.
- Jokaisessa yksikössä on järjestettävä omaisten ilta vähintään kaksi kertaa vuodessa. Kaupungin edustaja osallistuu omaisteniltoihin vähintään kerran vuodessa.
- Kaupungin edustaja osallistuu tarvittaessa hoitoneuvotteluihin.
- Uusien omaisten iltoja järjestetään kaksi kertaa vuodessa, palveluntuottaja ja oman toiminnan esimiehet osallistuvat tilaisuuksiin.
- Palveluntuottajaseminaari järjestetään kaksi kertaa vuodessa, palveluntuottajat ja oman toiminnan esimiehet osallistuvat

Alla olevaan taulukkoon on kerätty valvontakäyntien, muistutusten ja hoitoneuvotteluihin osallistumisen määriä vanhusten tehostetusta palveluasumisesta vuosina 2018 ja 2019.

	2018	2018	2019	2019
	ostopalvelu	oma toiminta	ostopalvelu	oma toiminta
Muistutukset	45	20	54	28
Valvonta- ja ohjauskäynnit	21	15	31	11
Ennalta ilmoittamattomat käynnit	5		38	19
Hoitoneuvottelut			6	5

Näiden lisäksi tehtiin 62 valvontakäyntiä vammaisten tehostetun palveluasumisen ja palveluasumisen yksiköihin. Kaikkiaan erityisasumisen osalta vuonna 2019 toteutettiin siis 161 valvontakäyntiä.

Valviraan tehdään nyt enemmän kanteluita kuin ennen syntynyttä kohua. Omaiset ovat kohun jälkeen valveutuneempia, eikä koskaan päästä tilanteeseen, että kanteluun ei löydy minkäänlaista aihetta. On tärkeää, että omaiset tietävät, miten palvelun pitäisi toimia. Omaisten illoissa painotetaan ottamaan yhteyttä kaupungin laadunvalvontaan, joka pystyy toimimaan huomattavasti nopeammin kuin ruuhkautuneet AVI ja Valvira.

Johtopäätökset:

Valvontaa on vuoden 2019 aikana tehostettu. Vantaa teki vuonna 2019 yhteensä 99 valvonta- ja tarkastuskäyntiä vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköihin (41 käyntiä vuonna 2018). Valvonnasta raportoitiin kuukausittain sosiaali- ja terveyslautakunnalle ja lautakunnan päätöksen mukaisesti jokaiseen omana toimintana toteutettuun ja ostopalveluna hankittuun tehostetun palveluasumisen yksikköön sekä muihin valvonnan piirissä oleviin tehostetun palveluasumisen yksiköhin tehtiin vähintään yksi ennalta ilmoittamaton valvontakäynti. Erityisasumisen oma laadunvalvonta pystyy reagoimaan tilanteisiin nopeasti.

10.2 Omaishoidon tuki

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja hoitotehtävää tukevista palveluista. Rahallinen tuki on hoitajalle verotettavaa ja osalle myös eläketurvaan oikeuttavaa tuloa. Palvelut hoidettavalle määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Tuki ja omaishoitajan velvollisuudet määritellään omaishoitosopimuksessa. Omaishoidon tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon tuen toteutumista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja tukea omaishoitajan työtä.

Palvelutarpeen arviointi

Omaishoidon tuen myöntämisestä päättäminen perustuu aina hoidettavan ja hoitajan monipuoliseen elämäntilanteen, toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Henkilön hoidon tarve sekä muiden välttämättömien palveluiden tarve ja määrä arvioidaan kotikäynnillä. Perustellusta syystä voidaan omaishoidon tuen hakemus käsitellä myös asiakirjojen perusteella ilman kotikäyntiä. Arvioinnin tueksi voidaan pyytää erikseen lääkärintodistus ja/tai eri asiantuntijoiden lausuntoja.

Omaishoidon tuen myöntämisperusteet

Palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään omaishoitoperheen kokonaistilanne ja millaisten palvelujen turvin perheen hyvinvointia on mahdollista tukea. Selvityksessä kiinnitetään huomio sekä voimavaroihin että selviytymisessä ilmeneviin haasteisiin. Omaishoidon päätökseen vaikuttaa perheen tilanne, myönnetyt muut palvelut ja myöntämisessä käytettävien mittareiden antama tieto.
Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen etuus. Sitä maksetaan kaupungin talousarviossa myönnetystä määrärahasta eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Omaishoidon tuesta annetun lain 3 §:n mukaan kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai huolenpitoa
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävä
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

Omaishoidon tuen päätöksenteko perustuu asiakkaan tilanteen arviointiin, kotona asumista tukevaan palvelukokonaisuuteen sekä seuraaviin asiakkuuskriteereihin:

Lapset	Hoitoryhmä 1	Hoitoryhmä 2
	Hoidettava tarvitsee toiminnoissa sairauden tai vamman johdosta jatkuvaa päivittäistä hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa. Omaishoitaja on sidottu hoitoon yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Hoidettavalla lapsella on lääkärin diagnoosiin ja hoitoisuusarviointiin perustuen vähintään keskivaikea haitta verrattuna terveen lapsen toimintakykyyn. Lapsen hoitoisuus vähintään 20/45 (keskivaikea haitta).	Hoidettava tarvitsee toiminnoissa sairauden tai vamman johdosta runsaasti hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa jatkuvasti kaikkina vuorokauden aikoina. Omaishoitaja on sidottu hoitoon yhtäjaksoisesti myös öisin. Hoidettavalla lapsella on lääkärin diagnoosiin ja hoitoisuusarviointiin perustuen vaikea haitta verrattuna terveen lapsen toimintakykyyn. Lapsen hoitoisuus vähintään 31/45 (vaikea haitta).

Aikuiset ja Ikääntyneet	Hoitoryhmä 1	Hoitoryhmä 2
	Hoidettava tarvitsee sairauden tai vamman johdosta. jatkuvaa päivittäistä hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa Omaishoitaja on sidottu hoitoon yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Omaishoidon tuki on vaihtoehto esim. säännölliselle, päivittäiselle kotihoidolle tai palvelutaloasumiselle. Rai[38] ja tarvittaessa MMSE[39]-arviointi: ADLH > 1 ja IADL >8 (arjen perustoiminnot) tai CPS ≥ 2 ja MMSE ≤ 24/30 (päätöksentekokyky) tai DRS > 6 ja GDS >15/30 (masennus) optimaalisesta hoidosta huolimatta	Hoidettava tarvitsee sairauden tai vamman johdosta runsaasti hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toiminnoissa jatkuvasti kaikkina vuorokauden aikoina. Omaishoitaja on sidottu hoitoon yhtäjaksoisesti myös öisin. Rai ja MMSE-arviointi: ADLH ≥ 3 ja IADL > 15 (arjen perustoiminnot) tai CPS ≥ 3 ja IADL > 10 tai MMSE ≤ 17/30 optimaalisesta hoidosta huolimatta (päätöksentekokyky) tai MAPLE 4 tai 5 (palveluntarve) tai vaikeat hoitoon reagoimattomat psyykkiset, sosiaaliset tai turvallisuuteen liittyvät ongelmat kuten jatkuva harhaisuus, täysi aloitekyvyttömyys, oman hoidon laiminlyönti

Omaishoidon hoitopalkkion suuruus ja asiakasmäärät

Omaishoidon tukea koskevan lain mukaan palkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Vantaa maksaa omaishoidon tukea kahdessa eri hoitoryhmässä. Omaishoidon tukea koskevan lain 6 §:n mu-

[38] Vanhus- ja vammaispalveluiden palvelutarpeen arvioinnissa käytettävä järjestelmä (Resident Assessment Instrument), jonka mittareita ovat muun muassa ADLH (Activities of Daily Living Hierarchy) arkisuoriutuminen perustoiminnoissa, IADL (Instrumental Activities of Daily Living Capasity) arkisuoriutuminen välinetoiminnoissa, CPS (Cognitive Performance Scale) kognitio, MAPLE (Method for Assigning Priority Levels) palvelutarpeiden luonne

[39] Mini Mental State Examination, muistipotilaan arviointityökalu

kaan hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuosittain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella. Hoitoryhmä 1:ssä maksetaan vähimmäishoitopalkkio, 408,11 euroa kuukaudessa 1.1.2020 alkaen. Hoitoryhmä 2:ssa maksetaan korotettu hoitopalkkio, 816,23 euroa kuukaudessa 1.1.2020 alkaen. Hoitoryhmä 3:n piirissä on muutama vanha asiakas, eikä sitä myönnetä uusille asiakkaille. Hoitopalkkio on 1 416,53 euroa kuukaudessa 1.1.2020 alkaen.

Vuoden 2018 lopussa Vantaalla oli 935 omaishoidon tuen asiakasta, joista 140 oli 65-74 vuotiaita, 214 oli 75-84-vuotiaita ja yli 85-vuotta täyttäneitä 102.Vuoden aikana asiakkaita oli yhteensä 1 332, joista 700 oli yli 65-vuotiaita.

Omaishoidolle asetetut toiminnan ja talouden tavoitteet

Vanhus- ja vammaispalvelujen palvelualueen keskeiset tavoitteet vuonna 2019 olivat palvelujen asiakaslähtöisyyden ja laadun varmistaminen, kotona asumisen edellytyksien parantaminen, työhyvinvoinnin tukeminen hyvän esimiestyön ja toimivan työyhteisön tuella sekä henkilöstön ja muiden resurssien tarpeenmukaisen käytön lisääminen.
Kotona asumisen edellytysten parantaminen: Vantaa pyrkii parantamaan omaishoitajien asemaa huolehtimalla omaishoitajien jaksamisesta, kuntoutuksesta ja riittävästä omaishoidon tuen palkkiosta, jotta omaishoito on todellinen vaihtoehto myös omaisille ja läheisille.

Myönnetyt määrärahat ovat pysyneet samalla tasolla vuosina 2017 –2019. Alla olevaan taulukkoon on kerätty käyttösuunnitelman (KS) mukaiset ja toteutuneet menot muutamalta vuodelta.

	KS (1 000 euroa)	Tilinpäätös (1 000 euroa)	Ylitys
2019	6 686	7 517	831
2018	6 682	7 387	705
2017	6 614	6 642	28

Määrärahojen budjetoinnissa ei ole kyetty huomiomaan palvelutarpeen kasvua:

- Asiakkaat ovat raskashoitoisempia ja palvelutarve on kasvanut
- Noin 50 uutta omaishoidon tuen asiakasta vuodessa alle 65-vuotiaiden ryhmään – esimerkiksi paljon hoitoa ja tukipalveluja tarvitsevia lapsia
- Palvelukokonaisuus tulisi kalliimmaksi määrärahan loputtua, jos omaishoidettava siirtyisi ympärivuorokautiseen hoitoon

Laatu

Vanhus- ja vammaispalvelujen käyttösuunnitelmaan vuodelle 2019 lisättiin kaupunginvaltuuston tahto, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala teettää ulkopuolisella taholla selvityksen kotihoidosta ja omaishoidon tuesta vuoden 2019 aikana. Selvitystyön sisältö määriteltiin seuraavasti: Kotihoidosta ja omaishoidon tuesta, myös lyhytaikaisesta laaditaan keväällä 2019 kokonaisvaltainen selvitys, jossa tehdään ulkopuolinen laadunarviointi, asiakastyytyväisyyskysely ja työntekijöiden työhyvinvointikysely. Selvityksen perusteella laaditaan kuluvaa valtuustokautta koskeva toimintasuunnitelma, joka käsitellään vuoden 2020 talousarvioprosessin yhteydessä.

Asiakastyytyväisyyskysely tehtiin noin 800 omaishoitajalle. Lisäksi tarkasteltiin kahden omaishoitajista tehdyn opinnäytetyön tuloksia. Kyselyyn vastasi 405 henkilöä. Vastaajien antama yleisarvio omaishoidon tuen palveluista oli melko hyvä, 48 prosenttia annetuista arvosanoista oli joko 9 tai 10, ja vain viisi prosenttia arvosanoista jäi alle kuuden. Tärkeimpinä tukimuotoina pidettiin omaishoitajan vapaita. Vastaajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä palveluun, etenkin asialliseen kohteluun ja palvelun asiantuntevuuteen. Kielteisimmin suhtauduttiin väittämiin ”saamani omaishoidon tuen palkkio on auttanut jaksamaan omaishoidon tuen tehtävissä” (täysin eri mieltä 11 prosenttia) ja ”saan omaishoidon tukeen liittyvät palvelut minulle sopivina aikoina” (täysin eri mieltä 5 prosenttia).

Asiakaskyselyn pohjalta parannettaviksi asioiksi nostettiin palvelun muuttaminen reaktiivisesta proaktiiviseksi, palkkion mahdollistaman tuen ja hyödyn maksimointi sekä pitkäaikaissairaiden lasten omaishoitajien palvelut.

Lakisääteiset vapaapäivät, omaishoitajan sairastuminen

Laissa omaishoidon tuesta (937/2005) säädetään omaishoitajalle järjestettävästä vapaasta. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Vapaiden järjestämisen vaihtoehtoina ovat esimerkiksi palveluseteli tehostetussa asumispalvelussa tai palveluseteli, jolla voi ostaa hoidettavalleen sijaishoitajan kotiin tai hoitoa yksityisessä hoitopaikassa.

Lisäksi järjestetään lyhytaikaista hoito-, kuntoutus- ja arviointitoimintaa. Kuntouttava lyhytaikainen hoito mahdollistaa kotona asumisen jatkumisen mm. asiakkaan toimintakykyä arvioimalla ja sen myötä oikeiden palvelukokonaisuuksien tarpeen tunnistamisella. Lyhytaikaishoidolla tarkoitetaan suunnitelmallista kotona asumista tukevaa hoitoa, joka voidaan järjestää jaksottais- tai intervallihoitona tai yksittäisenä hoitojaksona esim. sairaalasta kotiutumisen tai palvelujen tarpeen arvioinnin tukemiseen.

Ikääntyneiden, yli 75-vuotiaiden kohdalla omaishoidon tuen vapaiden käyttöprosentti on korkea, suurin osa käyttää vapaapäivänsä jollakin tavalla. Arviolta noin 90% omaishoidon tuen perheistä käytti omaishoidon tuen lakisääteisiä vapaita vuonna 2019. Vain muutamat perheet eivät halunneet pitää vapaata tai mitään tarjotuista vapaapäivämuodoista. Osa mietti valintaansa. Omaishoidon tuen vapaiden käytössä saavutettiin iso nousu asiakasohjauksen perustamisen myötä, kun palveluohjaus tehostui ja säännölliset seurannat aloitettiin sekä kannustettiin vapaiden käyttöön. Ikääntyneiden osalta vapaiden pitämisen eri vaihtoehtoja löytyy hyvin. Vammaisten omaishoitoperheissä ja erityisesti pitkäaikaissairaiden lasten osalta vapaiden pitäminen on vähäisempää. Heille sopivia lyhytaikaishoidon paikkoja on vähän. Lisäksi palveluohjausta tulisi kehittää heidän osaltaan.

Jos omaishoitaja joutuu sairaalaan, omaishoidettava siirtyy tilapäishoitoon tai huolenpito järjestetään kotiin, joko kotihoidon tai sijaisomaishoidon turvin. Sijaisomaishoito tarkoittaa muun muassa sitä, että tehdään uusi omaishoitosopimus määräajalle jonkin toisen läheisen kanssa

Suurimpien kaupunkien vertailu

Kuusikkokuntien kustannusvertailussa vuodelta 2018 omaishoidon tuen asiakaskohtaiset kokonaiskustannukset olivat Vantaalla 5 254 euroa Kuusikkokuntien keskiarvon ollessa 6 814 euroa. Helsingissä asiakaskohtaiset kustannukset olivat 7 300 euroa ja Espoossa 7 197 euroa. Vantaalla omaishoidon tuen hoitopalkkioiden osuus kokonaiskustannuksista oli 71,3 prosenttia, kun se Helsingissä oli 76,2 prosenttia ja Espoossa 75,8 prosenttia.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
kustannukset yhteensä	28 856 075	6 045 089	6 998 345	7 104 846	7 988 400	7 130 722	64 123 477
euroa/asiakas	7 300	7 197	5 254	6 747	7 014	6 524	6 814
hoitopalkkion osuus (%)	76,2	75,8	71,3	78,7	77,7	77,3	76,2
hoitopalkkio yli 65-v e/kk	464	454	312	339	454	421	419
hoitopalkkio yli 75-v e/kk	464	454	312	327	456	421	418
peittävyys 75-v/75+ väestö[1)]	2,5	2,5	2,4	3,3	4,1	4,5	3,0

[1)] palvelujen piirissä 12/2018, ikävakioitu osuus

Ajankohtaiset asiat: Valmiuslaki

Keväällä 2020 COVID-19-virus aiheutti pandemian, jonka johdosta Suomessakin julistettiin voimaan poikkeusolot ja niihin liittyen erilaisia rajoituksia. Rajoituksilla pyrittiin varmistamaan terveydenhuollon toimintakyvyn säilyminen sekä suojelemaan riskiryhmiä taudilta.

Omaishoidon kannalta 25.3. mennessä tehtiin seuraavia ratkaisuja:

- Iäkkäiden päivätoimintayksiköt on suljettu 23.3. alkaen, myös omaishoidettavien osalta. Jokaisen omaishoitoperheen kanssa on käyty keskustelu heidän tarvitsemastaan tuesta, tilannetta seurataan aktiivisesti.
- Omaishoidon tuen vapaapäivien ts. lyhytaikaishoidon jaksoja on siirretty yhteistyössä omaishoitajien kanssa. Lyhytaikaishoidon osastoja on muutettu pitkäaikaishoidon paikoiksi sairaalasta siirtyville potilaille, jotta sairaalan osastoja voidaan kohortoida Korona-potilaiden ja tartuntaepäiltyjen eristyskäyttöön.
- Kriisitilanteissa ja omaishoitajien jaksamisen tukemiseksi lyhytaikaishoidon osastoja on edelleen auki ja niiden käytöstä sovitaan tapauskohtaisesti.
- Myös vaihtoehtoisia palveluja kuten hoitaja kotiin –palvelua käytetään omaishoitajien jaksamisen tukemiseksi

Johtopäätökset:

Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja hoitotehtävää tukevista palveluista. Vuoden 2019 aikana toteutetun omaishoidon asiakaskyselyn perusteella tärkeimpänä tukimuotona pidettiin omaishoitajan vapaita. Ikääntyneiden, yli 75-vuotiaiden kohdalla omaishoidon tuen vapaiden käyttöprosentti on korkea, suurin osa käyttää vapaapäivänsä jollakin tavalla. Ikääntyneiden osalta vapaiden pitämisen eri vaihtoehtoja löytyy hyvin. Vammaisten omaishoitoperheissä ja erityisesti pitkäaikaissairaiden lasten osalta vapaiden pitäminen on vähäisempää. Heille sopivia lyhytaikaishoidon paikkoja on vähän. Lisäksi palveluohjausta tulisi kehittää heidän osaltaan.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen etuus, johon varattu määräraha on parina viime vuonna ylittynyt. Palvelutarpeen kasvua ei ole pystytty ennakoimaan ja raskashoitoisten hoidettavien osuus on kasvanut, kun asiakkaaksi on tullut esimerkiksi paljon hoitoa ja tukipalveluja tarvitsevia lapsia. Palvelukokonaisuus tulisi kuitenkin kalliimmaksi, jos omaishoidettava siirtyisi ympärivuorokautiseen hoitoon määrärahan loputtua.

Vantaan omaishoidon huomattavasti muita kuusikkokuntia alhaisemmat kustannukset asiakasta kohti johtuvat siitä, että omaishoidon tuen myöntäminen on kireämpää kuin muissa suurissa kaupungeissa.

Suositus:

Asiakaskyselyn pohjalta parannettaviksi asioiksi nostettiin palvelun muuttaminen reaktiivisesta proaktiiviseksi, palkkion mahdollistaman tuen ja hyödyn maksimointi sekä pitkäaikaissairaiden lasten omaishoitajien palvelut. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten lyhytaikaishoidon paikkoja on vähän. Näihin on syytä panostaa.

Omaishoidon tuen tarpeen ennakointiin on kiinnitettävä tarkempaa huomiota talousarviovalmistelussa. Erittäin ongelmallisena voi pitää tilannetta, jossa omaishoidon tuen määrärahat loppuvat kesken vuoden.

11 TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tehtävä ja kokoonpano

Tarkastuslautakunta on kaupunginvaltuuston alainen lakisääteinen toimielin, jonka tehtävänä on huolehtia Vantaan kaupungin ja kaupunkikonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä ja kuntalain mukaisen tavoite-, tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarvioinnin suorittamisesta. Lautakunta valmistelee kaupunginvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä valvoo kuntalaissa määritellyn sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden täyttymistä.

Kaupunginvaltuusto nimesi 12.6.2017 tarkastuslautakunnan toimikaudeksi 2017–2021. Lautakunnassa on 11 jäsentä ja jokaisella on henkilökohtainen varajäsen.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuoden 2019 aikana:

Varsinaiset jäsenet	varajäsenet
Jääskeläinen Pietari, puheenjohtaja	Lundell Kai-Ari
Atiye Minna, varapuheenjohtaja	Aura Anssi (Kv 21.10.2019 alkaen, Silvennoinen-Hiisku Sveta 21.10.2019 asti)
Chen Jenni, jäsen	Ahokas Siri
Eerola Antero, jäsen (kv 26.8.2019 alkaen, Sillanpää Minttu 26.8.2019 asti)	Jääskeläinen Jari (kv 26.8.2019 alkaen, Tyystjärvi Kati 26.8.2019 asti)
Eklund Tarja, jäsen	Letto Pirkko
Eskelinen Jarno, jäsen	Kiljunen Kimmo
Laakso Päivi, jäsen	Lindblad-Palo Salla
Malmberg Piia, jäsen	Raja-Aho Maarit
Leppänen Janne, jäsen	Åstrand Stefan
Silvennoinen-Hiisku Sveta, jäsen (kv 21.10. 2019 alkaen, Linnainmäki Joel 21.10.2019 asti)	Pajunen Emmi (kv 21.10.2019 alkaen, Aura Anssi 21.10.2019 asti)
Vähäkangas Jussi, jäsen (kv 26.8.2019 alkaen, Jääskeläinen Jouko 26.8.2019 asti)	Tuomela Tiina (kv 26.8.2019 alkaen, Vähäkangas Jussi 26.8.2019 asti)

Kuva on otettu keväällä 2019: Ylhäältä vasemmalta alkaen Jäsen Jouko Jääskeläinen 25.8.2019 saakka, jäsen Janne Leppänen, jäsen Jenni Chen, puheenjohtaja Pietari Jääskeläinen, sihteeri Kati Sohlberg, kaupunkitarkastaja Reima Pietilä, kaupunkitarkastaja Sari Hännikäinen. Alhaalta vasemmalta: Jäsen Piia Malmberg, jäsen Päivi Laakso, varapuheenjohtaja Minna Atiye, kaupunginreviisori Helena Hyvönen, jäsen Tarja Eklund, varajäsen Kati Tyystjärvi 25.8.2019 saakka. Kuvaaja: Sakari Manninen

11.1 Tarkastuslautakunnan toiminta

Arvioinnin suunnittelu ja toteuttaminen

Kesäkuussa 2019 tarkastuslautakunta hyväksyi arviointisuunnitelmansa 2019 arviointivuodelle. Tehtäviensä toteuttamiseksi tarkastuslautakunta on kuullut eri tulosalueita ja yksikköjä sekä teemoja suorittavia virkamiehiä. Tarkoituksena on selvittää sitovien tavoitteiden toteuttaminen sekä koko strategisen ohjauksen toteuttaminen. Samalla se selvittää toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta perehtyy arviointityössään kaupungin eri toimialojen toimintaan ja palvelutuotantoon hankkimiensa asiakirjojen avulla, kuulemalla vastuuhenkilöitä sekä käymällä tutustumiskäynneillä toimialoilla sekä haastattelemalla virkamiehiä. Vuotuinen arviointisuunnitelma on osa valtuustokauden arviointisuunnitelmaa. Valiokuntamallilla toimiva tarkastuslautakunta pystyy jo suunnitteluvaiheessa käymään keskustelua valtuuston ja eri ryhmien kanssa ja turvaamaan siten vuoropuhelun valtuuston ja lautakunnan välillä.

Arviointi on osa toiminnan ohjausta ja kehittämistä. Vantaalla arviointituloksia hyödynnetään osana taloussuunnittelu-, toiminta- ja strategiaprosessia. Tarkastuslautakunta on strategisen ohjauksen, demokratian sekä tilivelvollisuuden toteutumisen väline.

Rajoittava tekijä arvioinnin suorittamisessa on yleisten tilastojen ja tutkimusten valmistuminen. Arviointikertomus annetaan vuosittain keväällä tilinpäätöksen yhteydessä, jolloin yleisiä tilastotietoja edelliseltä vuodelta ei ole vielä saatavissa.

Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma on yhtä arviointikokousta lukuun ottamatta toteutunut suunnittelukaudella. 7.4.2020 pidettäväksi tarkoitettu kokous peruuntui koronaviruksen leviämisen estämiseksi voimassa ollen poikkeustilanteen vuoksi.

Tilintarkastajan työohjelma on toteutunut kalenterivuodelta 2019 annettavaa tilintarkastuskertomusta varten.

Koko konsernin tilintarkastajana on valtuuston päätöksen mukaisesti toiminut BDO Audiator Oy. Päävastuullisena tilintarkastajana emoyhtiön osalta on toiminut JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela.

Muu toiminta

Vantaan kaupungin tarkastuslautakunta on yhdessä PKS-kaupunkien eli Helsingin, Espoon ja Kauniaisten sekä HUS-kuntayhtymän kanssa suorittanut terveydenhuollon sähköisiä asiointipalveluja koskevan arvioinnin.

Se on osallistunut 29.11.2019 PKS-kaupunkien järjestämään koulutukseen Helsingissä. Samoin se on osallistunut tarkastuslautakunnille tarkoitettuihin muihin BDO Oy:n ja CGI:n järjestämiin koulutuksiin.

Tarkastuslautakunta antaa erillisen toimintakertomuksen ja laatii toimintasuunnitelman.

Tiedotus

Vantaan kaupungin nettisivuilla osoitteessa www.vantaa.fi/arviointikertomus esitellään kaupungin tarkastuslautakunta ja ulkoinen tarkastus ja sen vuosittaiset arviointikertomukset toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunnan sivuille päästään myös osoitteessa http://www.vantaa.fi/fi/hallinto_ja_talous/arviointikertomukset/ulkoinen_tarkastus_1. Tarkastuslautakunnan esityslistat ja pöytäkirjat on asetettu verkkoon kaupunkilaisten luettavaksi osoitteessa www.vantaa.fi/päätöksenteko, johon on linkit myös edellä mainituilla sivuilla. Luottamushenkilöille tarkoitettua tietoa löytyy lisäksi osoitteesta https://vantaa.sharepoint.com/sites/Extranet. Tarkastuslautakunta raportoi ja tiedottaa tehtäviinsä liittyvistä asioista ensisijaisesti kaupunginvaltuustolle. Tiedotuksessa noudatetaan soveltuvin osin kaupunginhallituksen hyväksymiä yleisiä ohjeita kaupungin tiedottamisen periaatteista. Vuoden 2019 arviointikertomuksen johdosta laaditaan muiden suurten kaupunkien tapaan lehdistötiedote.

11.2 Tarkastuslautakunnan toiminnan kehittäminen

Valtuustokyselyn tulokset

Vantaan tarkastuslautakunta suoritti yhdessä Suomen yhdeksän suurimman kaupungin eli Espoon, Helsingin, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Oulun, Tampereen ja Turun tarkastuslautakuntien kanssa vuoden 2019 syksyllä kyselyn, jossa kaikissa kaupungeissa kohdejoukkoina olivat valtuutetut ja osassa myös johtavat viranhaltijat. Vantaalla kysely tehtiin valtuutetuille.

Vastausprosentti kyselyssä oli 24.

Tarkastuslautakuntaa koskevien väittämien keskiarvo 2019 oli Vantaalla (asteikolla 1 täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä 5) 4,0, kun se vuonna 2014 oli 3,6 eli muutos +0,4.
Arviointikertomusta koskevien väittämien keskiarvo 2019 oli Vantaalla (asteikolla 1 täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä 5) 3,8, kun se vuonna 2014 oli 3,5 eli muutos +0,3.
Tavoitteita koskevien väittämien keskiarvo 2019 oli Vantaalla (asteikolla 1 täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä 5) 3,6, kun se vuonna 2014 oli 3,4 eli muutos +0,2.

Seuraavassa esitetään tarkastuslautakuntaa koskeva väittämä ja siitä Vantaan saama tulos sekä sen jälkeen suluissa vuoden 2014 tulos sekä muutos:

1) Tarkastuslautakunta toimii muusta kuntaorganisaatiosta riippumattomasti ja itsenäisesti 4,6 (3,8) eli muutos +0,8.
2) Tarkastuslautakunta arvioi riittävästi kunnan viranhaltijoiden toimintaa 3,5 (3,4) eli muutos +0,1.
3) Tarkastuslautakunta arvioi riittävästi kunnan luottamustoimielinten (kaupunginhallitus, lautakunnat) toimintaa 3,8 (3,7) eli muutos +0,1.
4) Tarkastuslautakunta arvioi tasapuolisesti kunnan eri toimintoja 3,9 (3,7) eli muutos +0,2.

Arviointikertomusta koskeva väittämä ja siitä Vantaan saama tulos sekä sen jälkeen suluissa vuoden 2014 tulos sekä muutos:

1) Tarkastuslautakunnan arviointityö on tuottanut oleellista tietoa toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta 4,1 (3,8) eli muutos +0,3.
2) Arviointikertomus perustuu faktoihin 4,4 (4,3) eli muutos +0,1.
3) Arviointikertomus lisää valtuuston mahdollisuuksia kehittää kunnan toimintaa ja sen tuloksellisuutta 4,3 (3,9) eli muutos +0,4.
4) Tulevan toiminnan suunnittelussa otetaan riittävästi huomioon tarkastuslautakunnan esittämät havainnot ja kannanotot 3,1 (2,9) eli muutos +0,2.
5) Arviointikertomuksesta tiedotetaan riittävästi kuntalaisille 2,0 (2,4) eli muutos -0,4.
6) Olen saanut arviointikertomuksesta käyttökelpoista tietoa valtuutetun työtä varten 4,3 (-) eli muutosta ei voida laskea koska kyseessä oli uusi väittämä.

Arviointikertomuksesta annettu arvosana:

Vantaa 8,7 (edellinen 2014 oli 8,3) eli muutos +0,4.

Tavoitteita koskeva väittämä ja siitä Vantaan saama tulos sekä sen jälkeen suluissa vuoden 2014 tulos sekä muutos:

1) Koen voivani vaikuttaa tavoitteiden asettamista koskevassa päätöksenteossa 3,9 (2,9) eli muutos +1,0.
2) Tavoitteet ohjaavat kunnan toimintaa myös käytännössä 3,5 (3,5) eli muutos 0.
3) Tavoitteilla on yhteys kunnan strategiaan 4,1 (3,7) eli muutos +0,4.
4) Toiminnan tavoitteet kytkeytyvät päätöksenteossa määrärahoihin 3,7 (3,6) eli muutos +0,1
5) Asetetuissa tavoitteissa on riittävästi kuntalaisten palveluja koskevia tavoitteita 3,5 (3,1) eli muutos +0,4.
6) Tavoitteet ovat riittävän haastavia 3,6 (3,2) eli muutos +0,4.
7) Tavoitteet ovat olennaisia 3,8 (3,4) eli muutos +0,4.
8) Tavoitteiden määrä on sopiva 3,6 (3,4) eli muutos +0,2.
9) Tavoitteiden valmistelu on avointa ja läpinäkyvää 2,8 (uusi kysymys)

Avovastauksissa esiintuotuja ehdotuksia, joissa voitaisiin kehittyä

1. Mistä asiakokonaisuuksista valtuusto mielestäsi tarvitsisi tarkastuslautakunnan tuottamaa tietoa
   - avustusohjeiden ja tilitysten toimivuudesta
   - päätettävien asioiden valmistelun riippumattomuudesta
   - toimialojen toisilleen aiheuttamista budjetti- ym vaikutuksista (tarkastuslautakunnan kommentti: pyrimme jo lausumaan, mutta tutkimuksia ei ole tehty resurssien niukkuuden vuoksi)
   - henkilöstökeskuksen toiminnasta
   - onko palvelut kyetty tuottamaan tavalla, joka kaupunkilaisille on luvattu (vaatii tutkimusta, on siis resurssikysymys)

2. Parannusehdotuksia ja palautetta tarkastuslautakunnan toimintatavoista
   - panostaa enemmän ennakkokysymyksiin ja haastattelemalla enemmän toimialojen virkamiehiä sekä laatimaan raportteja ja tutkimuksia (tarkastuslautakunnan kommentti: on resurssikysymys)
   - ärhäkkyyttä suhteessa virkakoneistoon
   - saisikohan arviointikertomukset sähköistettyä ja niin, että ne päivittyisivät vuoden mittaan (www.vantaa.fi/arviointikertomukset sekä ASTAssa päivitettävä versio)
   - itsenäisempää ja riippumattomampaa otetta toimintaan

3. Miten kehittäisit tarkastuslautakunnan arviointikertomusta ja muuta raportointia?
   - antaisin raportoinnille yhden kokonaisen teemailtakoulun valtuustossa.
   - tulokset esitettäisiin taulukkomuodossa
   - seurantalista suosituksista seurattavaksi

4. Mitä muutoksia toivoisit tavoitteita koskevaan päätöksentekoprosessiin tai tavoitteiden sisältöön?
   - tavoitteiden valmistelu yhteistyössä valtuuston ja virkamiesten kanssa esimerkiksi lautakunnassa
   - virkamiehet ottaisivat tosissaan valtuustoseminaarin annin
   - tavoitteiden valinnasta keskustelua
   - tavoitteiden valmistelussa enemmän huomioida poliittista tahtotilaa, ei vain korjauksia hyväksymisvaiheessa.

Johtopäätökset:

Valtuutetut ovat pääsääntöisesti melko tyytyväisiä tarkastuslautakunnan toimintaan ja arviointikertomukseen. Vuoden 2019 kyselyn tuloksissa on huomionarvoista se, että kaupungin keskiarvo oli kaikissa väittämissä vähintään yhtä hyvä tai parempi kuin edellisessä vuoden 2014 kyselyssä.

Asiakohta, jossa valtuutettujen antama arvio on selvästi muita alhaisempi, on arviointikertomuksesta tiedottaminen kuntalaisille.

Vantaalla erityisesti tavoitteiden yhteys kunnan strategiaan oli noussut merkittävästi. Toinen merkittävä kohoaminen oli tapahtunut väittämän ”koen voivani vaikuttaa tavoitteiden asettamista koskevassa päätöksenteossa” kohdalla, sillä Vantaalla muutosprosentti oli yksi, mihin muut kaupungit eivät yltäneet.

12 ARVIOINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN SEURANTA

Tässä kappaleessa havainnoilla tarkoitetaan sekä

- suosituksia,
- kommentteja,
- tiivistelmää arviointikohteesta tai tilanteesta ja myös
- myönteisiä arvioita eli kehuja.

Havainnoista käydään vuoropuhelua osapuolten eli arvioijien ja arvioitavien kesken. Lähtökohtana on käsitys arvioinnista, joka ei ole pelkästään tarkastuksen tavoin seurattava ja joka voitaisiin merkitä suoraan toteutuneeksi tai vastaavasti ei toteutuneeksi.

Arviointikertomushavainnoilla voi olla paitsi välitöntä vaikutusta ja konkreettista hyötyä, myös välillisiä vaikutuksia. Kunnan toiminta on usein hidasta ja pitkäjänteistä johtuen toiminnan ja käsittelyn luonteesta ja tarkoituksesta. Havainto voi toimia muutoksen käynnistäjänä, jonka tulokset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä. Arviointiprosessi nähdään usein oppimisen välineenä. Se kehittää argumentointia ja lisää vuorovaikutteisuutta organisaation ja päätöksenteon välillä.

Arviointikertomuksen käsittelyaikataulun avulla on varmistettu, että vuoden 2018 arviointikertomus on voinut vaikuttaa vuoden 2020 talousarvion ja vuosien 2019–2023 taloussuunnitelman laadintaan.

Vastauksissa toimialat ja lautakunnat ovat antaneet valtuustolle ja muille luottamushenkilöille tietoa toiminnastaan. Tieto on myös kansalaisten luettavissa kaupunginvaltuuston pöytäkirjan liitteenä. Vastausmenettely edistää siten läpinäkyvyyttä ja vuoropuhelua. Tarkastuslautakunta voi todeta, että kaupunginhallituksen hyväksymät ja lautakuntien ja toimialojen antamat vastaukset arviointikertomukseen ovat asialliset. Toimialat ovat suunnanneet kehittämistyötään arviointikertomuksen suositusten suuntaan.

Arviointikertomus vuodelta 2018 valmistui käsiteltäväksi kaupunginvaltuuston 16.–17.5.2019 pitämän valtuustoseminaariin, jonka pohjalta kaupunginvaltuusto kävi kokouksessaan 20.5.2019 vuoden 2020 budjetin lähetekeskustelun. Kaupunginvaltuusto merkitsi samassa kokouksessaan 20.5.2019 arviointikertomuksen vuodelta

2018 tiedoksi ja lähetti sen kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Kaupunginhallitus kokouksessaan 3.6.2019 lähetti valtuuston päätöksen asianomaisille toimialoille toimenpiteitä varten.

Kaupunginhallitus hyväksyi 21.10.2019 kokouksessaan selvityksen vuoden 2018 arviointikertomuksesta aiheutuneista toimenpiteistä ja esitti sen kaupunginhallituksen esityksenä tiedoksi kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginhallituksen ja toimialojen vastaukset kaupunginvaltuustolle on kaupunginvaltuuston kokouksen 11.11.2019 § 4 liitteenä. Asiakirja koostuu seuraavista osista:

I.	Arviointikertomuksen tiivistelmän huomioihin sekä suosituksiin esitetään annettavaksi seuraavat selvitykset	s. 1
II.	Sitovat tavoitteet	s. 16
III.	Muut selvitykset	s. 23
IV.	Lautakuntien selvitykset arviointikertomuksesta vuodelta 2018	s.26-46

Seuraavassa käsitellään esimerkkejä toimialojen antamista vastauksista:

Valtuutetut kiinnittivät huomiota asumistarpeiden huomioon ottamiseen tulevaisuudessa. Lisäksi vastauksissa ei kiinnitetty riittävästi huomiota siihen, että väkeä tulee jatkuvasti lisää kaupunkiin ja palveluja ja investointeja tarvitaan. Vaikka väestön lisäystä on vaikea ennustaa, vaikeuttaa Vantaan osalta se, millainen on saapuvan väestön sosioekonominen asema ja miten se vaikuttaa kehitykseen, työllisyyteen ja verokertymään. Ero Helsingin ja Vantaan välillä on se, että Helsingillä on paljon omaa maata ja ero Espoon ja Vantaan välillä se, että yli 85 000 tuhannen tuloluokkaa eli paljon veroa maksavia on Espoossa enemmän.

Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että säästöt toisella toimialalla saattavat tulla moninkertaisesti maksettaviksi toisella toimialalla. Valtuutetut halusivat, että Target Pro ohjelman avulla laadittaisiin laskelmia toimialojen välillä ennaltaehkäisevien palvelujen havaitsemiseksi. Näistä mainittakoon huostaanottojen vähentäminen, lapsiperheiden kotipalvelun lisääminen ja lasten pääsy mielenterveyspalvelujen matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin.

Valtuutetut myös painottivat täyttölupien viivästyttävää vaikutusta rekrytointitilanteissa.

Ympäristökeskus: Resurssiviisauden tiekartan toimeenpanoa on jatkettu saatavien kokemusten perusteella. Tiekarttaa päivitetään ja tuloksista raportoidaan keväällä 2020 muun muassa ympäristövastuu-raportin yhteydessä. Ympäristökeskus koordinoi tiekartan toteuttamista ja pyrkii tässä yhteydessä tarkastuslautakunnan suositusten mukaisesti kehittämään toimialojen ympäristöjohtamista ja näin edistämään tiekartan tavoitteiden toteutumista.

Päihdepalvelut: Suosituksissa mainittua eri asiakkaille parhaiten sopivien palvelumallien kehittämistä on jatkettu erityisesti lisäämällä palvelujen tavoitettavuutta eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön avulla. Tulosalue on laajentanut järjestöyhteistyötä ja jalkauttanut toimintaa TE-palveluihin. Näin voidaan tavoittaa riskiryhmään kuuluvia kuntalaisia entistä varhemmin ja löytää päihdeongelmaisia, joilla on suuri kynnys hakeutua päihdepalveluihin. Samalla kotiin annettavien palvelujen kynnystä on madalloitettu poistamalla lähetekäytäntö ja asiakas voi olla nyt suoraan yhteydessä yksikköön.

Kotihoito: Kotihoidossa tuetaan työntekijöiden RAI-arviointiosaamista sekä RAI-vastaava -toiminnan kehittymistä.

Vantaan sairaala: Suosituksen mukaisesti on sairaalassa jatkettu asiakkaan ja omaisten näkökulman huomioonottavien hoitoprosessien kehittämistä. Sairaalassa on esimerkiksi aloitettu ”turvallisesti kotiin”-projekti, jossa mallinnetaan yhdessä potilaan ja omaisten kanssa hoito- ja kuntoutuspolku. Potilas pääsee heti hoidon ensi

päivinä itse kertomaan moniammatillisessa haastattelussa oman kuntoutumisensa tavoitteen. Lisäksi sairaalassa kehitetään edelleen moniammatillisten tiimien toimintaa, jolloin potilaan vointi ja kuntoutuminen tulee entistä paremmin huomioonotetuksi päivittäisessä hoidon ja kuntoutumisen suunnittelussa.

Tehostettu palveluasuminen: Vanhus- ja vammaispalvelut kirjaa jatkossakin palvelutuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin laissa säädettyä laajemmasta yllätystarkastusten mahdollisuudesta sekä edellyttää korkeampia laatuvelvoitteita, esimerkiksi asukkaiden virkistys- tai kuntoutustoimintaa.

Lapsiperheiden hyvinvointi paranee: Perhepalveluita on kehitetty ennalta ehkäisevää työtä korostaen. Lapsiperheiden kotipalvelua ollaan vahvistamalla lisäresursseilla. Myös nuortenkeskus Nuppiin, perheneuvolaan ja psykologipalveluihin on esitetty vakanssilisäyksiä.

13 TARKASTUSLAUTAKUNNAN KANNANOTTO TILINTARKASTAJAN HAVAINTOIHIN

Tilintarkastushavainnot perustuvat tilintarkastussuunnitelman mukaisiin tarkastuksiin, jotka JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela on raportoinut tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan tarkastuskertomuksessa antamaan esitykseen vastuuvapauden myöntämisestä kaupungin hallintoa ja taloutta hoitaneille toimielinten jäsenille ja tilivelvollisille.

14 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2019 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että kaupunginvaltuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä suosituksista kaupunginhallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä vuoden 2020 aikana.

Vantaalla 4.5.2020
Tarkastuslautakunta

Pietari Jääskeläinen puheenjohtaja	Minna Atiye varapuheenjohtaja
Jenni Chen	Antero Eerola
Tarja Eklund	Jarno Eskelinen
Päivi Laakso	Janne Leppänen
Piia Malmberg	Sveta Silvennoinen-Hiisku
Jussi Vähäkangas	

LYHENTEET:

Apotti	Perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon asiakas- ja potilastietojärjestelmä
C02 ekv	Ilmastotieteessä käytetty suure, joka kuvaa ihmisen tuottamien kasvihuonekaasujen ilmastovaikutuksia
COSS ry	Avoimien tietojärjestelmien keskus
BOD-hanke	Datasta oivalluksia ja bisnestä -hanke
EAKR	Euroopan aluekehitysrahasto
EKK ry	Kaupunkien ja kaupan liittojen ja kiinteistöalan järjestöjen perustama keskustojen kehitystyön verkostotoimija
ELY-keskus	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
ESR	Euroopan sosiaalirahasto
EU	Euroopan Unioni
HBH	Helsinki Business Hub
HEMS	Helicopter Emergency Medical Services
HSL	Helsingin Seudun Liikenne -Kuntayhtymä
JHT	Julkishallinnon ja talouden tilintarkastaja
KHT	Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja
MAL-sopimus	Maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimus
MATTI	Maankäytön toimintamalli ja tietojärjestelmä
PKS	Pääkaupunkiseutu
PK -yritys	Pieni ja keskisuuri yritys
RAI	Toimintakykyarvio hoidon laadun seurantaan
SAFA	Suomen Arkkitehtiliitto
TVO	Teollisuuden Voima

Kannen kuva: Sakari Manninen, Tikkurilan päiväkoti
Yhteystiedot: Vantaan kaupunki
Asematie 7, 01300 Vantaa
Puhelin 09 83911

Vantaa
Vanda